

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Συντάκται: Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΠΑΠΑΡΡΗΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. κ.λ.

ΤΟΜΟΣ Α.

ΦΥΛΛΙΔΙΟΝ ΚΒ'. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ. 1851.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ Ἰουδαία τῆς Βιλλείας, (συνέχεια) ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ Κ. Σχιλλέρου, μετάφρασις Γ. Ρ. Ρ. — Βίος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, (τέλος) ὑπὸ Π. Καλλιγᾶ. — Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς περὶ Μεξικῆς καὶ Περούβιας, ὑπὸ Ν. Δ. — Βιβλιογραφία. — Νευρικὸν φαινόμενον — Βιομηχανία μουσῶν — Δύσις αἰνίγματος — Αἰνίγμα. Γνώμη Σκοῦνδου περὶ γυναικός — Ριέντζης, (συνέχεια), ἐκ τοῦ Ἀγγλοῦ, ὑπὸ Ν. Δ. ΕΙΚΟΝΕΣ. Μνημεῖα Ἰγκασίων. — Φώλαι λευκομυρῆων. — Τὸ ἡραιότερον Ὀριζάνδι.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, παρὰ τοῖς Συντάκταις, καὶ παρὰ τῷ Τυπογράφῳ Κ. Χρ. Δούκῃ.
ΕΝ Τῇ ΑΘΗΝῃ ΕΛΛΑΔΙ, παρὰ τοῖς ΚΚ. ἐπιτιθέταις τῶν ταχυδρομίων.
ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, παρὰ τοῖς ΚΚ. ἑλ. προέτοις.
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρὰ τῷ Κ. Γ. Σταυρίδῃ
ΕΝ ΣΜΕΡΝῃ, παρὰ τῷ Κ. Γ. Μαχῶ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΪΔΗΡΑΤΕΑ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ 3ρ. 16, ἐλευθέρῃ Ταχυδρομικῶν.
+ > ΤΟΥΡΚΙΑΙ γρῶσι 80, ἐλευθέρῃ Ταχυδρομικῶν.
ΕΝ ΔΑΚΙΑΙ Δοπελεν 3 1/2 δμ.
ΕΝ ΡΩΣΙΑΙ Ρούβλ. ἀργ. 7, δμ.
ΕΝ Τῇ ΙΟΝΙῳ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ Δίττ. 3, δμ.
ΑΛΛΑΧΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Φ. ἀργ. 16, 16 Ταχυδρομικῶν εἰς βάρος τῶν Συνδρομητῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΧΡ. ΚΝΑΣΤ. ΔΟΥΚΑ.

1851

Α Γ Γ Ε Λ Ι Α .

Εἰς τὸ ἐξώφυλλον τῆς ἡ Πανδώρα θέλει ἀναγγελλεῖ πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκδοόμενα βιβλία, ὧν ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν προσέτι δὲ καὶ προσοχῆς τινος ἀξία ξένα βιβλία, τὰ ὁποσοδήποτε ἀφορῶντα τὴν ἀρχαίαν ἢ νέαν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ἐξώφυλλον δέχεται νὰ καταχωρίζῃ καὶ παντός εἶδους φιλολογικὰς ἀγγελίας, πρὸς 20 λεπτὰ τὴν γραμμὴν διὰ δημοσιεῦσιν εἰς ἓν μόνον φυλλάδιον, πρὸς 40 λ. δὲ διὰ τρεῖς ἄλλεπαλλήλους δημοσιεύσεις.

GROTE

HISTORY OF GREECE.

8 τόμοι. Ἐκαστος τιμᾶται Σελίνια 16.

Ὁ α' καὶ δ' τόμ. μὲ τρεῖς γάρτας μεταφράσθη ἤδη καὶ εἰς τὸ Γερμανικόν, καὶ τιμᾶται δραχμ. 26 Δύο ἀντίτυπα τῆς μεταφράσεως ταύτης ὑπάρχουσι ἐνταῦθα πωλούμενα.

W. MURE

OF CALDWELL

A critical History of the language and history of Ancient Greece. 3 Vol. London, 1850.

ΔΙΩΝ ΚΑΣΣΙΟΣ

Ἐκδ. Bekker. Τόμοι 2. Τιμὴ ἀμφοτέρων δεδεμένων δραχμ. 32, 60.

ΑΡΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Νέα ἐκδοσις ὑπὸ Heimbach κατὰ τὰ νέα χειρόγραφα καὶ μὲ πολλὰς σημειώσεις

Τόμος 1 ἐκ 1000 περίπου σελίδων.

ΤΙΜΑΤΑΙ δρ. 20.

Τὴν ἐκδοσιν ταύτην ἐπεγείρησεν ὁ κύριος Heimbach προτροπῇ τοῦ κυρίου

Α. Σγούβα ἐκδότου τῆς Θέμιδος, παρ' ᾧ καὶ εὑρίσκονται ἀντίτυπα.

Ἐν Γερμανίᾳ τιμᾶται th 5 1/2

Δ Ε Κ Ι Τ Α Λ Λ Α

ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΗΡΑΣ,

Ἐν Ἐρμούπολει 1850.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Η ΙΟΥΔΑΙΑ ΤΗΣ ΒΙΒΛΕΙΚΑΣ.

(Ίδε ἀριθ. 21.)

Ε.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Λοζίνσκη δλωσ σύνουσι καὶ βε-
 θυθισμένοις εἰς τοὺς ἰδίους τοῦ συλλογισμοῦ δὲν πα-
 ρετήρησε τὴν μεταβολὴν ἧτις ἐγένετο εἰς τῆς Γεσι-
 κας τὴν φυσιογνωμίαν, καὶ τὸ μαῦρον κατακαλύπτει τὴν
 ὄψιν τῆς νέρας, ἐξ οὗ ἀπὸ τινος καιροῦ εἶχεν ἀπο-
 λέστη τὴν φυσικὴν εὐθυμίαν τῆς. Σιωπηλὴ καὶ τεθλιμ-
 μένη ἀπήντησε μίαν ἡμέραν τὸν νέον, καὶ τέλος
 λαμβάνουσα θάρρος ἀπεράτισε νὰ τὸν πλησιάσῃ.

—Εἶσθε δεβαίως ἀσθενῆς, κύριε ἀρχηγέ. Τὸ ψυχρός
 Τόμος Α΄.

τῆς προχθεσινῆς ἐσπέρας φαίνεται ὅτι σᾶς ἐβλαψε.

Πάσχετε ἀκόμη ἀπὸ τὴν πληγὴν σας;

—Ὅχι, καλὸν μου κοράσιον, ἀπεκρίθη ὁ Λοζίν-
 σκης, τείνων τὴν χεῖρα φιλικῶς πρὸς ἐκείνην· τὴν
 εἶμαι ὑγιής, ὑγιειστάτος. Καὶ τοῦτο μὲ θλίβει κυρίως
 διότι διαζομαι νὰ φθειρωμαι ἐνταῦθα ἄεργος καὶ ἀν-
 ωφελής, ἐνῶ τὸ στράτευμα προβαίνει γιγαντιαίους
 δῆμασι καὶ ἡ συστρατιῶταί μου θερίζουσι δόξαν.

Καὶ ἐστέναξε.

Καὶ ἡ νῆς ἐστέναξε.

—Λοζίνσκη, ἂν ἔμενες εἰς τὸ Νοβογοράδιον, τὸ
 πτώμα σου θὰ ἔμενον ἐνταρυσμένον ὑπὸ τὰ πτώμα-
 τα· τὸ ὄνομά σου θὰ ἀπόλετο μεταξὺ τῶν ἄλλων
 ὀνομάτων! μίαν μόνην θὰ ἐθρήνει τὸν θάνατόν σου. Θέ-
 λεις λοιπὸν σήμερον δι' ἄφρονος κινήματος νὰ δώσης
 εἰς ἐκείνην τὴν οἴλην θλίψεις ἀνιάτους, διότι δὲν θὰ
 δυνηθῆς νὰ ἀνθῆξῃς εἰς τοὺς καμάτους τοῦ πολέμου;
 Λοζίνσκη, ὄχι, δὲν θὰ δυνηθῆ;!

— Γεσίκα, ἡ φίλη περὶ ἧς ὁμιλεῖς θὰ προστίμα τὸν θάνατόν μου τῆς κατασχύνης μου· καὶ εἶναι κατασχύνη διὰ στρατιωτικόν, Γεσίκα, νὰ μὴν πολεμῇ, ὅταν οἱ ἄλλοι πολεμῶσιν. . . Ὡ! ἀν μὲ ἠγάπας ὡς ἐκείνη, θὰ ἐσκέπετο ὡς ἐκείνη.

Δάκρυ ἐκυλίσθη ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς νέας κόρης.

— Κατασχύνη ἡ θάνατος! ἐκραξεν ἐκείνη, ἀμφοτέρω θὰ μὲ ἐθανότων.

— Ἐρασμία κόρη! διατὶ τόσα θέλγητρα καὶ τόσαι εὐγενεῖς ιδιότητες νὰ μὲνωσι κεκρυμμένα εἰς Βιλλείκην; Ἄγγελος καθὼς σὺ εἶναι γεννημένος διὰ νὰ γίνῃ ἔρμαιον ἀγενοῦς ἐμπόρου, ὅστις δὲν θὰ δύναται οὔτε νὰ σὲ ἐκτιμῆσῃ, οὔτε νὰ σὲ ἐνοήσῃ;

Καὶ ὁ νέος ἀξιωματικὸς περιβαλὼν τὴν δεξιὴν τῆς νέας κόρης, ἐστήριζεν ἐπὶ τοῦ τόσον χαριέντους καὶ τόσον ἐκφραστικοῦ προσώπου τῆς βλέμματα θαυμασμοῦ καὶ περιπαθείας.

— Ἀρχηγέ, εἶπεν ἡ νέα κόρη, ἀποσυρομένη ἡρέμα, ὅστις περιφρονεῖ τὴν ἡν ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ τύχην, ὑπόκειται εἰς μεγάλα δεινά.

Καὶ μετὰ τινά παύσιν

— Λοιπὸν ἡ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰουδαίου Ἰσαὰκ διαμονὴ σου ἐπροξένησεν ὅλην σου τὴν δυστυχίαν;

— Ὅχι, Γεσίκα, -ὁ χρῆστος, ἐνοεῖς; τὸ χρῆστος μοι ἐπιτάττει αὐστηρῶς νὰ ἀναχωρήσω. Ἄν τὰ ὅσα περιέμενον χρήματα ἤρχοντο, δὲν θὰ ἤμην ἐδῶ ἄλλ' ἀνευ χρημάτων, ἀνευ ἵππων πῶς νὰ φθάσω εἰς τὸ στρατεύμα οὗτινος. . .

— Τοῦτο μόνον ἀρκεῖ, ἀρχηγέ. Ὡ! πῶς ἕως τώρα δὲν τὸ ἔλεγες; οὐ! ὁ σωτὴρ τοῦ πατρὸς μου! σὺ στερούμενος χρημάτων καὶ ἵππων! Ὡ! πρόμεινε! παρακαλῶ. . . μίαν στιγμὴν!

Καὶ ἐν τῷ ἄμα ἀνεπήδησεν ἐλαφρὰ ὡς ἐναέριος κόρη εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ πατρὸς τῆς.

Ἐκεῖ ὁ γέροντ' Ἰσαὰκ, ἔχων τὰ δίοπτρα ἐπὶ τῆς ῥινός, ἐζύγισε μετὰ θρησκευτικῆς προσοχῆς φλωρία, ἀπερ ἐπιστῶρευσεν ἔπειτα μετ' εὐχαριστήσεως, ἐκφραζομένης δι' ἐλαφροῦ μορφασμοῦ, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ κλείσῃ τὸ ὄλον εἰς τὴν σιδεράν του ἀργυροθήκην.

— Στάσου, πάτερ, ἐκραξεν ἡ νέα κόρη ἧς ἡ ἔλευσις οὐδὲ στιγμὴν διέκοψε τὴν ἐργασίαν τοῦ φιλαργύρου γέροντος, στάσου! τοῦτο τὸ χρυσίον δὲν πρέπει νὰ ἔμῃ εἰς τὸ κιβώτιόν σου.

— Τί λέγεις, ἀγαπητὸν τέκνον; παίζουσα ὁμιλεῖς ἢ σπουδαζούσα;

Καὶ ὁ Ἰσαὰκ ἔμεινεν ἐκπεπληγμένος, πάσχω νὰ ἐξελέγξῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς θυγατρὸς του ἂν εἶχεν ὄλον τὸ λογικόν τῆς.

— Τὸ χρυσίον τοῦτο μήπως εἶναι κιβδηλόν; ἀλλ' ἀπατάσαι; ἐγὼ τὸ ἐζύγισα, καὶ γνωρίζεις, Γεσίκα, ὅτι εἶμαι ἔμπειρος κατὰ τοῦτο.

— Αὐτὸ τὸ χρυσίον, πάτερ, πρέπει νὰ τὸ δώσῃς εἰς τὸν Λοζίνσκη.

Εἰς αὐτὸν τὸν λόγον ἔπρεπε νὰ ἰδῆς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἰουδαίου νὰ διέρχεται δι' ὄλων τῶν φάσεων τῆς ἐκστάσεως.

Ἡ λέξις νὰ δώσῃς τοῦ συνέσφιγξε τὸν λαιμόν, καὶ κατὰ τινὰς στιγμάς ἐπίνιξε τὴν φωνήν του.

— Νὰ δώσω τὸ χρυσίον μου! ἐκραξε τέλος πάντων.

— Ναί, νὰ τὸ δώσῃς, πάτερ, καὶ νὰ τὸ δώσῃς εἰς τὸν σωτῆρά σου, τὸν Λοζίνσκη.

Καὶ ἡ ὠραία Ἰουδαία, ἔχουσα τὰς παρειὰς φλογῆρεις καὶ τοὺς ὀφθαλμούς σπινθηροβόλους ἐξήγησε τὸ πᾶν εἰς τὸν γέροντα, ὅστις ἔστει τὴν κεφαλὴν ἐξ ἀνυπομονησίας καὶ δυσθυμίας.

Αἰσθήματα διάφορα ἀντεκρούοντο εἰς τὴν ψυχὴν Ἰσαὰκ τοῦ Ἰουδαίου, Ἰσαὰκ τοῦ ἐμπόρου. Ἠγάπα τὸν χαρακτῆρα τοῦ Λοζίνσκη, ἀλλ' ἠγάπα καὶ τὰ χρήματα. Τὰ χρήματα ἦσαν ὁ θεὸς του, καὶ ἔπειτα ἡ εἰς τὴν οἰκίαν του παρουσία τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ τὸν διεφύλαττεν ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς; ἀπὸ τῶν αὐθαιρέτων φορολογιῶν, ὥστε δι' αὐτῆς τῆς ἀναχωρήσεως ἡ κατάστασις του εὕρισκετο διττῶς ἐκτεθειμένη.

— Ἄλλ' ὁ Λοζίνσκη δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἀναχωρήσῃ, θυγατερ; μόλις ἀνέλαβεν ἀπὸ τὰς πληγὰς του· θὰ φρονεῖθῃ ἴτως καὶ διατὶ; δὲ τὴν τιμὴν, τί ὠραῖος λόγος!

— Ἄλλὰ τὸ θέλει, πάτερ, καὶ ἐν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἐμποδίσωμεν· πρέπει νὰ τὸν ἀφῆσωμεν ν' ἀναχωρήσῃ χωρὶς βοήθειαν;

— Ὅχι, χιλιάκις ὄχι, Γεσίκα! δύναμαι νὰ λητμονήσω πόσον μ' ἐβοήθησε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ κινδύνου;

Ἡ εὐγνωμοσύνη ὑπερίσχυεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ γέροντος.

— Φέρε πρὸς αὐτὸν τοῦτο τὸ χρυσίον ὅλα τὰ φλωρία εἶναι ζυγισμένα· θὰ τῷ δώσω προσέτι ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Βίλνῃ Μαρδοχαῖον, ὅστις θὰ προμηθεύσῃ εἰς αὐτὸν ὄπλα καὶ ἵππους. Ὁ Σαλῶθ θὰ τὸν φέρῃ μέχρις ἐκείνης τῆς πόλεως· ἀλλὰ, ἐπρόθεσεν, ἀπομάττων ἐν δάκρυ, ὁ Θεὸς τῆς Σὼν νὰ τὸν βοηθήσῃ, νὰ στείλῃ ἄγγελον πρὸς φύλαξίν του, διότι εἶναι ἀξιάλογος νέος, ἀγῶλος καὶ ἀκηλίδωτος.

— Εἶθε! εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ Γεσίκα, καὶ ἔδραμε νὰ εὕρῃ τὸν Λοζίνσκη, οὗ ἡ ὑπέροχος χαρὰ κατέθλιψε τὴν καρδίαν τῆς.

Μόνῃ ἡ ἰδέα τοῦ ὅτι κατεγίνετο πρὸς εὐτυχίαν τοῦ Λοζίνσκη ἐδυνήθη νὰ πρᾶνῃ τοὺς θλιβεροὺς διαλογισμούς τῆς. Ἐπρόνοιον ἡ ἰδέα νὰ ἐπισπεύσῃ τὰς προπαρασκευὰς τῆς ὁδοπορίας, καὶ νὰ παρεισαγάγῃ κρυφίως εἰς τὸν μάρσιπον τοῦ προστατευομένου τῆς δευτέρου κύλινδρον χρυσοῦ, δῶρον τῆς θνητῆς μητρὸς τῆς.

Ἐν τῷ ὁ Λοζίνσκη ἀπέτεινε περιπαθεῖς ἀποχαιρισμούς εἰς τὸν θλιβόμενον ξενοδόχον του, ἡ δυστυχῆς Γεσίκα γονυπετῆς εἰς γωνίαν μεμακρυσμένην τοῦ κήπου, ἔχουσα τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας καὶ δακρυβροῦσα, ἀπέτεινε πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν δέησιν ταυτην ἧτις περιελάμβανεν ἐν ὀλίγοις ὅλα τὰς τὰ παθήματα.

— Ὡ σὺ, ὅστις θεραπεύεις τὰς συντετριμμένας καρδίας καὶ πρᾶνεις τὴν θλίψιν των, σπλαγγνίσθητί με!

ΣΤ.

Π. Ἄλλαι ἐβδομάδες εἶχον παρέλθῃ. Τὸ Γαλλικὸν στρατεύμα εἶχε εἰσελθῆ εἰς Μόσχαν, καὶ ἡ παραμικρὰ εἰδησις περὶ τοῦ Λοζίνσκη.

— Ἀπέθανεν, ἔλεγε συχνάκις ὁ Ἰσαὰκ, ἀπέθανεν ὁ δυστυχῆς παῖς; ἂν ἔζη, θὰ μ' ἔγραφε πρὸ πολλοῦ καὶ θὰ μ' ἐπέτρεπε τὰ χρήματά μου.

— Ἀπέθανεν! ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἡ Γεσίκα, καθημένη εἰς τὸ παράθυρον, καὶ ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς θλιβερῶς ἐστηριγμένους εἰς τὸν ἀμυγλώδη οὐρανὸν τοῦ φθινοπώρου. Ἀπέθανεν! ὄχι, δὲν ἀπέθανεν δι' ἐμέ! μὴ θὰ τὸν εἶχον περισσότερον, ἂν ἔζη ἀκόμη!

Ἡ ἔλευσις ἀνθρώπου φέροντος στολὴν ὁδοπορίας διέκοψε τὴν λύπην τοῦ πατρὸς καὶ τὰς διακρίψεις τῆς θυγατρὸς· ἦτον ὁ Μαρδοχαῖος ἐκ Βίλνης.

— Ἀδελφέ, ἐκραξεν οὗτος ὡς θριαμβεύων, σοὶ φέρω ἐπιστολὴν τοῦ Ναζααρίου, μετὰ τῶν ὧν ἐδάειναις χρυμάτων.

— Ὡ ἄξι νέε! δὲν σοὶ εἶπα ὅτι θὰ μοὶ πληρώσῃ; Καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τοὺς σάκκους τοῦ χρυσίου μετὰ σπασμοῦ χαρᾶς ὁ Ἑβραῖος.

Ἡ Γεσίκα ἐρρίφη ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ εἰκοσάκις ἀνεγίνωσκε καὶ πάλιν ἀνεγίνωσκε τὰς φιλικὰς ἐνδείξεις τοῦ Λοζίνσκη δι' αὐτὴν καὶ διατὸν πατέρα τῆς.

— Τί σημαίνει τοῦτο; ἐκραξεν αἰφνης ὁ Ἰσαὰκ, ἀφ' οὗ ἐμέτρησε καὶ ἔξανέμετρησε τὰ χρήματά ἐπὶ τῆς τραπέζης· ἐδῶ εἶναι ἑκατὸν φλωρία περισσότερα τῶν ὅσων τῷ ἐδάνεισα! πρὸς Θεοῦ! μὲ ἐκλαμβάνει λοιπὸν ὡς τοκογλύφον.

Ἡ Γεσίκα ἐ-αράχθη.

— Ἄλλ' ὄχι, πάτερ, νομίζει, φαίνεται, ὅτι σοὶ δρᾶσει αὐτὸ τὸ ποσὸν διὰ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν μας διαμονὴν του.

Καὶ ἡ ὄψις τῆς Γεσίκας ἐχρωματίσθη διὰ θαθεὸς ἐρυθθήκατος.

— Κατὰρὰ ἐπ' ἐμοῦ! ἐφιθύριεν ὁ Ἰσαὰκ· θὰ ἤμην οὐτὸν ἀνθρώπος, ἂν ἰδεχόμην τι παρ' ἐκείνου διὰ παραμικρὰν ἐκδούλευσιν.

— Ἄλλὰ, εἶπεν ὁ Μαρδοχαῖος, ἂν ἐκεῖνος ὁ ὑπερῆφανος Ναζωραῖος οὐδὲν θέλει νὰ σοὶ δρᾶσῃ, λάβε ὅ,τι σοὶ ἀνήκει καὶ ἀπόδος εἰς αὐτὸν τὰ ἐπίλοιπα.

— Ὁ Ἰσαὰκ ἤρχισε τότε, σείων τὴν κεφαλὴν, νὰ ἐξετάζῃ τὰ λάμποντα φλωρία, καὶ ἡ δυσἀρέσειά του ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπραῦνθη.

— Μαρδοχαῖε, εἶπε πρὸς τὸν γυναικάδελφόν του, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ ἀξιωματικὸς εἶναι ἀριττος νέος· τί φλωρία! Μαρδοχαῖε, εἶναι ὅλα νέα.

Ἐν τούτοις ἡ Γεσίκα ἐμψυχωθεῖσα μίαν στιγμὴν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Λοζίνσκη, ἔπεσεν αὖθις μετ' ὀλίγον εἰς τὴν συνήθη μελαγχολίαν τῆς· καὶ ἡ εἰδησις τῆς καταστροφῆς τῆς Μόσχας κατέστησεν ἐτι ὀδυνηροτέραν τὴν θλίψιν τῆς καὶ τὴν ἀγωνίαν τῆς.

— Θύγατερ, εἶπε μίαν πρωίαν ὁ Ἰσαὰκ πρὸς τὴν Γεσίκαν, τετέλεσται δι' ἐκείνους, καλοὺς ἢ κακοὺς! ὁ Θεὸς τοὺς ἐξωλόθρευεν ὅλους· πίπτουσι κατὰ χι-

λιάδας τὴν νύκτα, κατὰ χιλιάδας τὴν ἡμέραν· δεδοξασμένος ὁ Κύριος!

Ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ του ὁ Ἰσαὰκ δὲν παρέτήρησε θανάστμον ὠχρίασιν τῆς θυγατρὸς του.

— Ὡ! ἀναμφιβόλως αἱ φῆμαι αὗται εἶναι μεγαλοποιημένοι· ὅπως δὲ καὶ ἂν ἦ, ὁ Θεὸς δὲν θὰ τὸν διαφυλάξῃ ἐκεῖνον τὸν τόσον καλόν, τὸν τόσον γενναῖον;

Ἄλλ' αἱ σκηναὶ ἐκεῖναι αἰ τόσον τερατώδως ζωγραφίζονται μέχρι τοῦδε, ἐλάμβανον ἡμέρα τῆς ἡμέρας τρομερὸν χαρακτῆρα βεβαιότητος, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνησαν πρὸ ὀφθαλμῶν τῆς Γεσίκας καθ' ὅλην τὴν φρίκην τῆς ὄντοττος· ἦδη συνέβρεον πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν φυγάδες οἵτινες μόλις καλυπτόμενοι ἀπὸ τινὰ βράχην, ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμούς κοίλους, τὴν ὄψιν πελιδνὴν, τὸ γένειον πυκνὸν καὶ ἄτακτον, ἐσύροντο μετὰ μόχθου βοηθούμενοι ὑπὸ μεγάλων βράδων· ἀπέθνησκον εἰς τὰς ὁδοὺς· ἐνίοτε καὶ ἦν στιγμὴν ἐμελλον νὰ φθάσῃ τὸ τέρμα τοῦ ἐσχάτου ἀγῶνός των.

Ἡ σιωπὴ τῆς νυκτὸς κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐπαράττετο ἐκ τῶν κραυγῶν τῆς ἀπελπισίας των· κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς πείνης, κατατρεχόμενοι ὑπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων, ἐκάλυπτον καθ' ἑκάστην διὰ τῶν πτωμάτων των τὰ κατώρλια τῶν οἰκιῶν, καὶ ἡ φθορὰ ἦτον τόσον τρομερὰ, ὥστε τὸ νεκροταφεῖον τῆς Βιλλείκας μόλις ἐδύνάτο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ταφήν των.

Τὸ αἷμα τῆς Γεσίκας ἐπάγωσεν εἰς τὰς φλέβας, ὅταν ἤκουε νὰ διηγῶνται καὶ ὅταν εἶδεν ὅλα αὐτὰ τὰ δυστυχήματα· διήρχετο ἡμέρας δλοκλήρους εἰς τὸν θάλαμον ὃν κατεῖχε ποτε ὁ Λοζίνσκη, ἔχουσα τὴν καρδίαν συνεστηγμένην ἐξ ἀγωνίας ὀδυνηρᾶς ἐνταυτῷ καὶ γλυκειᾶς· καὶ βεβουλισμένη εἰς τὸν διαλογισμὸν τοῦ φιλιτάτου, ὃν ὁ πόλεμος ἐχώριεν ἀπ' αὐτῆς, συχνάκις παρεδίδοτο εἰς τὸ μεθυστικὸν ὄνειρον τῆς ἐπιστροφῆς του· ἐτι δὲ συνεγχετο ἐδῶκετο ὑπὸ τῶν τρομερῶν σκηνῶν τοῦ πολέμου· ὁ Λοζίνσκη ἐπαρρησιάζετο εἰς τὴν φαντασίαν τῆς ὡς κατατρεχόμενος ὑπὸ τῶν βολίδων, ὅπως πληγωμένος, ἐκτάδην κείμενος, ἐγκαταλειμμένος ἀνευ βοηθείας ἐπὶ τῆς χιονοκαλύπτου καὶ ὑπὸ τοῦ αἵματος φοιτισσομένης γῆς· ἢ εἰς ἀδύνατον ἀπελπισίαν κείμενος πλησίον σχεδὸν ἐσβετμένης νυκτερινῆς φυλακῆς, καὶ ἀποκοιμώμενος τὸν αἰώνιον ὕπνον, ἢ παλαιῶν κατὰ τῶν ἀγρίων θηρίων τῶν ἐπακολουθούτων τὰ αἱματηρὰ βήματά του, καὶ τελευτᾶν εἰς φρικαλέαν ἀγωνίαν.

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο δι' αὐτὴν ἐν μέσῳ τῶν ὀδυνηρῶν τούτων συναισθησῶν· τὰ λείψανα τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἐπλησίαζον ἀπὸ τῆς Βερεζίνης, καὶ μοῖρα ἐχθρική προσέβαινε πρὸς ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἵνα ἀποτέμῃ τὴν δίοδον, καὶ ἀραιρέτῃ καὶ τὴν ἐσχάτην ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἀπ' αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ Βοριζόβ, μίαις τῶν ἀξιολογοτέρων θέσεων ἤρχισεν ἡ αἱματώδης μάχη ἧτις, ἂν καὶ τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ἀνέπτυξαν τὴν λαμπροτέραν ἀνδρείαν, ἀπέβη τόσον ὀλεθρία δι' αὐτὰ· καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ἐσπέρως τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου συμβάντος οἱ κάτοικοι τῆς Βιλλείκας ἐρητυχάσαντες ἐκ τῆς ἐκθάσεως τῆς μάχης, ἐσπῆλλον εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ ὁ Ἰσαὰκ ἔδραμεν εἰς τὴν συναγωγὴν νὰ εὐχα-

ριστήσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν τόσον φοβεροτέρων ξένων.

— Ὁ Θεὸς νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματά του πρὸς ἐμέ, διότι εἶμαι δυστυχῆς καὶ ἐγκαταλελειμμένη, ἀνέκραξεν ἐν τῇ θλίψει της ἡ ταλαίπωρος κόρη ἥτις ἅμα ἐξηλθεν ὁ πατήρ της, ἐβρίθθη αὐθις ἐπὶ ἕδρας καὶ ἔχυσε ποταμηθὸν δάκρυα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀκτίς ἐλπίδος τὴν ἐνεψύχωσε.

— Τίς οἶδεν, ἐστοχάσθη ἐν ἑαυτῇ, ἀν ταύτην τὴν ὄραν ὁ Λοζίνσκιος δὲν εὐρίσκειται πλησιέστατα εἰς ἐμέ! Ὡ! ἂν ἔλθῃ εἰς τὰ περίεξ τῆς Βιλλείκας, θὰ μείνῃ βεβαίως ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰουδαίου Ἰσαάκ· ἐνῶ δὲ ἐμειδιά εἰς αὐτὴν τὴν γλυκεῖαν ἰδέαν, ὁ Ἰσαάκ ποδισπιῶν ἕδραμεν εἰς τὸν θάλαμον· τὸ ταλῖθ ἐκυμάτει ἐπὶ τῶν ὤμων του, τὸ πρόσωπόν του ἦτον ὠχρὸν καὶ ἐξηγριωμένον, ἰδρῶς ἔβρεεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του, καὶ τὸ πρόσωπόν του ἦτον συνεσταλμένον ἐκ τοῦ τρόμου.

— Ἐρχονται· εἶναι ἐκεῖ. . .

— Τίνες, πάτερ;

Καὶ ἡ φωνὴ τῆς Γεσίικας ἔτρεμεν ἐξ ἀνοπομονησίας, διότι ὁ πρῶτος της στοχασμὸς ἦτον διὰ τὸν Λοζίνσκιον.

— Τίνες; . . . οἱ Γάλλοι! καταβαίνουντι τὰ ὄρη τοῦ Γαίγκου. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν πλησιάζει ἤδη εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως. . . ἀκούεις; ἀκούεις; ἰδοὺ αὐτοὶ. . . αἱ σάλπιγγες τῶν ἠχοῦσιν ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν μας, καὶ τὰ τεῖχη τρέμουσι πρὸ αὐτῶν ὡς τὰ τῆς Ἰεριχώ καὶ τῆς Γιβέας!

Τῶ ὄντι τὸ ἕδαρος ἀντήχει ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων ἡ Γεσίικα ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της προσήλθον ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας, ὅπου μία ἰλη ἵππικῶν εἶχε τοποθετηθῆ πρὸ ὀλίγου· οἱ στρατιῶται εἶχον ἀποβῆ τῶν ἵππων, καὶ πολλοὶ αὐτῶν μετὰ τοῦ πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἰουδαίων διευθύνοντο πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰσαάκ.

— Ἐλεος! ἔκραξεν ὁ δυστυχῆς οὗτος, ἀκούων τὰ βήματά των ἐπὶ τοῦ προδρόμου. . . τί θίλουσιν ἀπ' ἐμέ; νὰ διαρπάσωσι τοὺς θαλάμους μου, νὰ ἐμπράξωσι τὰ ἵπποστάσιά μου. . . καὶ ὁ καλὸς μας ἀξιωματικὸς δὲν εἶναι ἐδῶ νὰ μᾶς προστατεύσῃ!

Ἡ θύρα ἠνεώχθη τότε μεθ' ὀρνῆς, καὶ οἱ ξένοι εἰσῆλθον ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἰουδαίων.

— Νικολάγεβ, εἶπεν οὗτος μετὰ χαρᾶς καεντρεχούς, διότι ἐφθόνη τὸν Ἰσαάκ, οἱ ξένοι οὗτοι ἔχουσιν ἀνάγκην ὁδηγοῦ διὰ τὸ Γιάβρι· ὁδήγησον αὐτούς.

— Εἰς τὸ Γιάβρι, ἔκραξεν ὁ Ἰσαάκ ταλαντευόμενος μεταξὺ ἀπορίας καὶ τρόμου, εἰς τὸ Γιάβρι! νὰ τοὺς ὁδηγήσω εἰς τὸ Γιάβρι! τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου!

— Εἶναι ἀνάγκη. . . πᾶσα ἀντίστασις εἶναι ματαία. Καὶ ἐπειτα ἀπ' ἐδῶ ἕως ἐκεῖ μόλις εἶναι δεκαπέντε βέρστια.

— Δεκαπέντε βέρστια! Μεγάλε Θεέ! δὲν θὰ κάμω οὔτε ἐν· διότι ὁ νόμος λέγει βῆτως « Ἐκαστος θὰ εὐφρανθῇ ἐν τῇ οἰκογενεῖα αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς θὰ ἐξέλιθῃ τῆς πόλεως τὴν ἑβδόμην ἡμέραν. »

— Θέλεις; νὰ ἀντισταθῆς εἰς τὴν ἐξουσίαν, καλέ μου Ἰσαάκ!

— Διατί θέλεις νὰ με ἀποπλανήσῃς εἰς κακὴν ὁδόν; εἶναι γεγραμμένον νὰ λιθοβοληθῆς καὶ νὰ ἀποθνήσκῃ ἐκεῖ· οὗτος δὲν ἐνθυμηταὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναπαύσεως καὶ δὲν τὴν ἐορτάζει.

— Πρὸς τί ὄλη αὐτὴ ἡ φλυαρία, ἔκραξεν ἀποτόμως ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀποσπάσματος· ὁ γέρον αὐτὸς γνωρίζε' τὴν ὁδὸν τοῦ Γιάβρι.

— Τὴν γνωρίζεις, σοὶ τὸ δυνάτω.

— Τότε λοιπὸν ἐμπρός! ἂν δὲν θέλῃ νὰ προχωρήσῃ, ἂς τὸν δέσουν ἐπὶ ἑνὸς ἵππου.

— Ὁ Ἰσαάκ ἐφριξεν εἰς ταύτας τὰς λέξεις· τὸ βλέμμα του εἶχε στηθῆ μετὰ τρόμου ἐπ' ἐκείνου ὅστις τὰς ἐπρόφερον· ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του εἶχε κάμη εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν καὶ τὰ γόνατά του ἐκάμφθησαν ὅταν ἐγνώρισεν τὴν τραχεῖαν φυσιογνωμίαν τοῦ λοχίου τοῦ ξενοδοχείου τῆς Κρισνόης.

— Ἐλεος! εὐσπλαγγισθῆτέ με, κύριοί μου, πληρώνω ἀνθρώπον νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ ἀντ' ἐμοῦ. . . εἶμαι γέρον καὶ ἀδύνατος. . . ἐνδέχεται νὰ πλανηθῶ εἰς τὸ δάσος κατ' αὐτὴν τὴν σκοτεινὴν νύκτα, ἐνδέχεται καὶ ν' ἀπολεσθῶ ἐκ τοῦ ψύχους εἰς τὴν χιόνα.

— Μὴ φοβῆσαι, καὶ ἂν ἦσιν ἴσος γέρον ὅσον ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος, ἡμεῖς θὰ σοὶ ἐδίδομεν πόδας. Καὶ χωρὶς νὰ προσέξωσιν εἰς τὰς κραυγὰς του καὶ τὰς παρακλήσεις του, οἱ στρατιῶται ἕδρασαν τὰς χεῖράς του, καὶ τὸν ὤθησαν εἰς τὸν δρόμον.

Μετὰ τινα λεπτὰ τὸ ἀπόσπασμα ἐκίνησε διὰ τὸ Γιάβρι.

Τὸ νέον τοῦτο δυστύχημα προσέβαλε τὴν Γεσίικαν ὡς κεραυνός· ἐμεινεν ὡς ἡμιθανὴς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ὑπηρετίδος της, ἔπειτα συνελθούσα ἀφῆνης ἀπὸ τῆς ληθαργίας της — Ἀκούεις, Μιργιάν, ἀκούεις εἰς τὴν πρόδομον ἦχον πτεριστήρων; Ὡ! ἐκεῖνος εἶναι! ἔρχεται νὰ μᾶς προστατεύσῃ!

Ἐδραμεν ἐκεῖνη εἰς τὴν θύραν, καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀνθρώπου κολοσσαίου ἀναστήματος καὶ ἔχοντος ἐπ' αὐτοῦ πλατὺν μανδύαν ἵππέως.

Καλόν, ἔκραξεν ἐκεῖνος διὰ βραγχώδους φωνῆς, ἰδοὺ πρέπουσα ὑποδοχῆ, ποτὲ δὲν με ἐδέχθησαν τόσον καλῶς εἰς αὐτὸν τὸν κοτηραμένον τόπον.

Ἡ Γεσίικα ἀποσπασθεῖσα μετὰ σπουδῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ξένου, ἕδραμεν εἰς τὸ βάθος τοῦ θαλάμου νὰ κρύψῃ τὴν αἰσχύνην της καὶ τὴν θλίψιν της.

Τὸ τάγμα ὅπερ εἶχε φανῆ ἐπὶ τῶν ἰψωμάτων τοῦ Γαίγκου εἶχεν ἀποσυρθῆ πρὸς δεξιάν, ἀλλὰ μία ἰλη τῆς ὀπισθοφυλακῆς εἶχε λάβῃ διαταγὴν νὰ ὑπάγῃ εἰς Βιλλείκαν καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ Γιάβρι μετὰ τοῦ ἰδίου ἐκείνου ἀποσπάσματος ὅπερ πρὸ ἑνὸς τετάρτου ὥρας εἶχε λάβῃ ὁδηγὸν τὸν Ἰσαάκ· ἡ οἰκία αὐτοῦ ἦτις ἦν ἡ μάλλον ἐπιφανὴς τῆς πόλεως διωρίσθη εἰς τὸ νὰ δεχθῆ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἰλης, τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον ὅστις εἶχεν ἐμφανισθῆ εἰς τὴν Γεσίικαν κατὰ τὸσον θορυβώδη καὶ στρατιωτικὸν τρόπον. Ὁ Σερικούρ, οὕτως ὀνομαζέτο, δὲν συνιστάτο δι' ἐξωτερικῶν ἀξιογαπήτων· τὸ ὕψλόν του ἀνάστημα ἐφαίνετο ὡς ἐτι μάλλον νὰ ἐμεγεθύνετο ἐκ τῶν διπλωμάτων τοῦ περικαλύ-

πτοντος αὐτὸν πλατυτάτου μανδύου· ὁ τὸ ἐπάνω του χεῖλος σκεπαζὼν ὑπερμεγέθους τοῦ μύσταξ, ἡ βαθεῖα οὐλὴ ἡ ἐρυθρὰ ὡς αἷμα καταβαίνουσα ἀπὸ τοῦ μετώπου του ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρειᾶς του καθίστων ἐτι ἀηδεσιέτην τὴν ἤδη τότε σκληρὰν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας του.

Ἡ διαθέσις του καὶ οἱ τρόποι του ἦσαν ὡς καὶ τὸ ἐξωτερικόν του. Ἀνατραφεὶς εἰς τὰ στρατόπεδα ἀνευ ἀγωγῆς, ξένος εἰς πᾶσαν γλυκεῖαν συγκίνησιν, εἶχε διὰ ὄλας του τὰς πράξεις ἕνα μοναδικὸν κανόνα, ἀποτέλεσμα ὑποχρεωτικῶν τῶν παραδόξων περὶ τιμῆς ἰδεῶν του. Πάντοτε ὁ πρῶτος ἐνώπιον τοῦ κινδύνου, τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν πληγῶν τοῦ ξίφους, ἐνέπαιζε τὸν θάνατον καθ' ὄλας τὰς μορφὰς του. Ἀναιδῆς, ἀνδροφόνος, ἐριστικὸς, ἀπελάμβανεν ὑπόληψιν μονομάχου ἀπαραμίλλου ἄχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀξιωματικὸς τις Πολωνός δι' προσκάλεισεν εἰς τὸ Παρίσι τοῦ Μαδρίτ κατέβηκεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ξίφους πληγῆν, ἥτις καὶ διέμεινεν. Ἐκτοτε ποτὲ δὲν εἶδε πλέον τὸν νικητὴν του, καὶ ἔτρεφεν ἐναντίον του μῖσος ἀσπονδον. Ὁ Σερικούρ εἶχεν ἐν τούτοις ἀποκτήσῃ διὰ τῆς σταθερότητός του καὶ τῆς ἀνδρείας του ἰσχυρὰν ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν του, οἵτινες τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐθαύμαζον. Τὸ πρῶτον τῶν αἰσθημάτων τούτων ἐπήγαγε κυρίως ἐκ τῆς εὐκολίας του εἰς τὸ νὰ παραβλέπῃ τὰς διαρπαγὰς των καὶ τὰς κλοπὰς των· ὁ Σερικούρ ἀπῆται μόνον παρ' αὐτῶν νὰ ἦναι ἀνδρεῖοι εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὀλίγον ἐφρόντιζε.

Τοιοῦτος ἦν ὁ Σερικούρ, καὶ βεβήκως ὁ Ἰσαάκ καὶ ἡ θυγάτηρ του δὲν ἠδύνατο νὰ εὐρωσι κινδυνωδέστερον ξένον.

Εἶχε δὲ ἡ καρδία του καὶ μέρος τρωτόν. Ἦν μὲν εὐαίσθητος εἰς τὰ βέλγητρα τῶν γυναικῶν· ἀλλ' ὅταν ἡ λομπρότης τοῦ κάλλους ἀνυψοῦτο ἐκ τῆς ἀξίας τῆς ἀρετῆς, ὁ Σερικούρ δεσμευόμενος ὑπὸ τοῦ σεβασμοῦ, ἐχαλίνου τὴν τραχεῖαν καὶ θάναυσον τόλμην του.

Οὕτως ἐφέρθη καὶ πρὸς τὴν Γεσίικαν ἥ ἡ πλήρης θελήτρων ὄψις τὸν ἐγοήτευεν, ἀλλ' ἥς ἡ ἡσυχος καὶ καταπληκτικὴ σεμνότης τὸν περιώρισεν εἰς τὸν τόνον τοῦ καθήκοντος καὶ τῶν μετὰ κοσμιότητος θωπευμάτων.

— Κόρη μου, τῆ εἶπεν αὐτὸς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, ἔτε ἐκεῖνη τὸν εὐχαρίστει, διότι κατὰ παρακλήσιν της ἀποκατέστησε τὴν προτέραν τάξιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐχαλίνωσε τὴν ἀταξίαν τῶν στρατιωτῶν του, κόρη μου, βλέπεις πόσον σε ἀγαπῶ· σὺ μόνον ἔπρεπε νὰ μοι τὸ προτείνης, διὰ νὰ τὸ δεχθῶ· οἱ στρατιῶταί μου δὲν με θεωροῦσι σήμερον ὡς μαρὸν ἐρωτόληπτον, ἡ πρὸς χάριν σου αὐτὴ θυσία τῆς δημοτικότητός μου δὲν εἶναι ἀξία ἀμοιβῆς, ἀγαπητὴ Γεσίικα, εἶπεν ἐκεῖνος περικυκλῶν διὰ τῶν βραχιόνων του τὴν λεπτὴν μέσην τῆς νέας κόρης.

— Ἡ νέα Ἰουδαία ἐβρίψεν ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα περιφρονήσεως καὶ ἐξήλθε.

— Ἰσχυρογνώμων, ἔκραξεν ἐκεῖνος μετ' ὀργῆς καὶ κρούων τὸ δάπεδον διὰ τῆς σπάθης του, ἰσχυ-

ρογνώμων, θὰ σ' ἔχω, ἂν ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ ἄδης συμφωνήσωσι διὰ νὰ σε ὑπερασπισθῶσι.

Καὶ ἐκφράζων χιλίας δλασφημίας, ἀνεπήδησεν εἰς τὸν ἵππον του, καὶ ἐκάπατε πρὸς τὸ Γιάβρι.

— Ἐπὶ τῶν ἵππων! ἔκραξε, φθάσας πρὸς τὸ προτεταγμένον σῶμα. Ὄρμησε μετὰ τοῦ ἵππικῶν τοῦ ἐπὶ τινος κατέναντι αὐτοῦ ἐχθρικοῦ ἀποσπάσματος, καὶ ἐκυρίευσε τὴν θέσιν μετὰ ταχύτητος ἀστραπῆς.

Z.

— Γεσίικα, εἶπεν ἐκεῖνος εἰς τὴν νέαν κόρην, εἰσέρχόμενος εἰς τὸν θάλαμον τὴν ἐπιούσαν αὐτοῦ τοῦ συμβάντος, ἀναφορά ἦν πρὸ ὀλίγου ἔλαβον ἀπὸ Γιάβρι με εἰδοποιεῖ ὅτι προσβαλλόμεθα. Ἡ γαλῆ ἀρυκνίσθη καὶ δεικνύει τοὺς ὄνυχάς της· πρέπει νὰ ἀναχωρήσω, θέλεις νὰ με ἀκολουθήσῃ; ἂν ἔξυρες πόσον σε ἀγαπῶ! δὲν δύναμαι νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σοῦ.

— Παῦτον τοὺς ἀστεῖτους σοῦ, ἀπεκρίθη ἡ Γεσίικα, ἀποσύρουσα τὴν χεῖρά της, ἦν ἐκεῖνος εἶχε κρατήσῃ ἐρωτικῶς.

— Γεσίικα, σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, σε ἀγαπῶ, σε ἀγαπῶ ἐμπάθως! πρέπει νὰ ἦται ἐδικὴ μου· δὲν δύναμαι νὰ ζήσω χωρὶς σοῦ. Ὅλον τὸ Ρωσικὸν στρατεύμα ἂν ἔλθῃ εἰς τὴν Βιλλείκαν νὰ με ἐκβάλῃ, δὲν ἀναχωρῶ χωρὶς σοῦ.

— Ἡ ἐπιμονὴ αὐτὴ μόνον πρὸς ζημίαν σου δύναται νὰ στραφῇ, ἀπεκρίθη ἡ Γεσίικα χλευάζουσά τον. Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ δὲν ἔχω τι νὰ φοβηθῶ ἐκ μέρους τῶν συμπατριωτῶν μου.

— Ὁ ψυχρὸν καὶ οὐτιδανὸν, ἀνέκραξεν ὁ Σερικούρ μετ' ἀγανακτήσεως, ἔπειτα καταβιβάτων εὐθύς τὸν τόνον τῆς φωνῆς εἰς θωπευτικὴν παράκλησιν, καὶ κρατῶν αὐτὴν περιπαθῶς εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἔλθε μετ' ἐμοῦ, εἶπεν, ἄφες τὴν Βιλλείκαν, ἀκολούθησόν με.

— Τί λέγεις; κύριε ταγματάρχα· ἐγὼ νὰ σε ἀκολουθήσω; ποτὲ!

— Αἶ! τίς σε κρατεῖ λοιπὸν ἐνταῦθα; μετ' ὀλίγας ὥρας ὁ ἐχθρὸς θὰ ἔλθῃ εἰς τὰς πύλας τῆς Βιλλείκας, καὶ ὄλαι αἱ φρίκαι τοῦ πολέμου σε περιμένουν, ἡ διαρπαγὴ, ἡ πυρκαϊά. . .

— Δίκαιε Θεέ! ἀνέκραξεν ἡ νέα Ἰουδαία, συστρέφουσα τὰς χεῖράς της.

— Εἶσαι μόνη ἐνταῦθα, ἀνευ ὑπερασπίσεως καὶ ἀνευ βοηθείας· ὁ πατήρ σου Κύριος οἶδε τί ἐγίνε. Πιθανῶς ποτὲ δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ Γιάβρι, ἀπὸ μὲχρι τοῦδε οὐδὲν ἔδωκε σημεῖον ζωῆς εἰς τόσον μικρὰν ἀπόστασιν· ἐκ τῶν ἀνθρώπων οὐς ἔστειλας οὐδεὶς ἐπανῆλθεν, ἡ γρατὰ τροφός σου, ἡ μόνη τῶν ἀνθρώπων σου ἥτις δὲν σε ἐγκατέλιπεν, ὅποιαν βοήθειαν δύναται νὰ σοὶ δώσῃ;

— Ὁ πάτερ μου, δυστυχῆ μου πάτερ! θά τὸν ἐφόνευσαν οἱ οὐτιδανοί!

— Ἐσο φρόνιμη, τέκνον μου, ἐπανελάβην ὁ Σερικὸς, μὴν ἐκτίθεσαι εἰς τοὺς πλέον ἐπικειμένους κινδύνους, ἀπαιρώτου εἰς τὴν ἐπίσκεψίν μου, εἰς τὴν προστασίαν μου· ἀμα παύτη πᾶς κίνδυνος θά σέ στείλω εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς σου.

Ἡ νέα Ἰουδαία ἔχυνε ποταμηδὸν δάκρυα.

— Δυστυχῆς κόρη, ἐξηκολούθησεν ὁ Σερικὸς, θλίβων αὐτὴν ἐπὶ τῆς καρδίας του, μὴ φοβεῖται ἔλθε, ἔλθε μετ' ἐμοῦ· λαμπρὸν μέλλον σέ περιμένει εἰς τὴν πατρίδα μου· ἔλθε, ὁ πατήρ μου εἶναι πλούσιος, καθ' ὑπερβολὴν πλούσιος, καὶ ἐγὼ εἶμαι ὁ μόνος κληρονόμος του· ἔλθε!

Ἡ Γεσίκα ἀπεστράφη ἀπ' αὐτοῦ, ῥίπτουσα βλέμμα, εἰς ὃ ἐξωγραφίζοντο ἐνταῦτ' ἡ ἐκπληξίς καὶ ἡ φρίκη.

— Ἀκουτον λοιπὸν, σοὶ προσφέρω τὴν χεῖρά μου, γενεὴ σύζυγός μου· ὀλίγον φροντίσω περὶ τῆς θρησκείας σου ἐνώπιον τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ὁ καιρὸς καταπέγει· ἀποράσιτον, οὔτε στιγμὴν δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν.

— Ἀπεφάσιτα, ἀπεκρίθη ἡ Γεσίκα μετὰ σταθερότητος· μένω.

— Λοιπὸν δὲν θέλεις νὰ με ἀκολουθήσης; ἀνέκραξεν ὁ ταγματάρχης, ἔχων τὸ πρόσωπον πυρίφλεκτον ἐκ ματίας.

— Ποτέ! ἀπεκρίθη ἡ νέα Ἰουδαία.

— Τὰς προσφοράς μου, τὰς περιφρονεῖς;

— Ναί.

— Ἀχρεία Ἰουδαία! μὴ με ἐρεθίζης περισσότερον. αἰσχύνομαι διότι κατεδιβάσθην μέχρι παρακλήσεων, ἐγὼ ὅστις εἶμαι ὁ κύριός σου. Τί πρὸς ἐμὲ αἰ ἀποποιήσεις σου, ὅταν ἔχω τὴν δύναμιν;

— Περιφρονῶ τὰς ἀπειλάς σου, ὡς περιφρόνησα τὰς παρακλήσεις σου! ἀνέκραξεν ἡ Γεσίκα, ἐρυθρὰ ἐξ ἀνακατήτους. Ὡ! εἶθε μᾶλλον νὰ ζήτω διὰ πάντος εἰς τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ἀθλιότητα παρὰ νὰ γίνω σύζυγός σου.

Ὁ Σερικὸς ἔτρυξε τοὺς ὀδόντας ἐκ λύτης.

— Καλὸν λοιπὸν, αἴσχος καὶ ἀθλιότης ἐπὶ σοῦ! τὸ δνεῖδος ἄς σέ μιάνη! Γεσίκα Ἰουδαία! με περιφρονεῖς, ἐμὲ, τὸν Σερικόν; αὐριον δυσρημία καὶ πορνεία, Γεσίκα, αὐριον θά ἦται παλλακίς μου, καὶ ὅταν ἐγὼ κατακορεσθῶ, ἡ Ἰλη μου κατὰ σειρὰν, ὅλη ἡ Ἰλη μου, ἐνοεῖς! θέλω ἡ εὐτελεστέρη γυνὴ τοῦ στρατεύματος νὰ σέ δακτυλοδείκτῃ μετὰ φρίκης καὶ ἀηθείας. Ἴδε, θά λέγῃ ἐκείνη, ἴδε τὴν Ἰουδαίαν Γεσίκαν!

Καὶ ἐπροχώρησε διὰ νὰ κατάρχη τὴν νέαν κόρην. Ἄλλ' ὀρμητικῶς ὡς ἀστραπὴ πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς θερμάττρας ἐκτεθειμένα ὄπλα τοῦ ἰλάρχου — Τέρας, ἀνέκραξεν ἡ Γεσίκα, πληρούσα ἐν πιστόλιον, ἀκόμη ἐν βῆμα ἀν κάμης, θά πετάξῃ ὁ ἐγκέφαλός σου.

Ὁ ἰλάρχης ἔμεινεν ἐννεός· ἡ πύλη ἠνεώχθη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καὶ ὁ λοχίας εἰσῆλθεν.

— Τί νέον; εἶπεν ἀποτόμως ὁ ἰλάρχης, χωρῶν πρὸς ἀπάντησίν του.

— Κακόν, ἀρχηγέ μου· τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Γιαῤῥι ἐδιάσθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Βιλλείκων· ὁ ἐχθρὸς κατὰ

πεπυκνωμένα τάγματα μᾶς ἠκολούθει ἐκ τοῦ πλησίον.

— Ἡ Ἰλη ἄς ἰππεύτῃ· μία μοῖρα ἄς ἀναχωρήτῃ εἰς τὴν στιγμὴν καὶ ἄς προσπαθῆτῃ πάταις δυνάμει νὰ κρατήσῃ τὸν ἐχθρὸν πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ δάτους.

— Τούτου γινόμενου, ἐπρόσθεσεν ὁ Σερικὸς μετὰ μιᾶς στιγμῆς· σκέψιν, ἐπίστρεψον νὰ με εὐρῆς, καὶ φέρε μοι τινὰς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους, καὶ μίαν ἄμαξαν.

Ὁ λοχίας ἐξῆλθε.

— Βλέπεις τί συμβαίνει, εἶπε, περιερχόμενος διὰ μακρῶν βηματίων εἰς τὸν θλακμον ὁ ἰλάρχης πρὸς τὴν νέαν κόρην, ἥτις λευκὴ καὶ ἀκίνητος ὡς ἀγάλμα εἶχε μείνῃ ἐν τῇ αὐτῇ θέσει πλησίον τῆς τραπέζης· αἱ στιγμαὶ εἶναι μετρημέναι ἀποράσιτον.

Ἡ Γεσίκα ἔκαμε νεῦμα ἀρνήσεως.

Ὁ Σερικὸς τὴν ἐπλησίασε καὶ διὰ γλυκυτέρας φωνῆς

— Σὲ δυνύω εἰς ὃ,τι ὑπάρχει ἱερώτερον εἰς τὸν κόσμον· μὴ με φέρῃς εἰς τὸ ἔπακρον· ἡ ἀντίστασις εἶναι ἀνωφελής.

— Ποτέ, ἀπεκρίθη ἡ Ἰουδαία μετὰ τόνου ἀποφασιστικῶς, δὲν θά καταλείψω ποτέ αὐτὴν τὴν οἰκίαν διὰ νὰ σέ ἀκολουθήσω.

— Καλὸν λοιπὸν, ἄς γίνῃ ὅ,τι γίνῃ! ἀνέκραξεν ὁ Σερικὸς, ἀφρίζων ἐκ θυμοῦ· ἐδικὴ μου θά ἦται, ὅ,τι καὶ ἂν πάθω.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους εἰσῆλθεν ὁ λοχίας.

— Λάβε αὐτὴν τὴν γυναῖκα, κλεισέ την εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ ἀναχώρησε.

Ὁ λοχίας ἐπλησίασε τότε εἰς τὴν Γεσίκαν· ἐκίνη ἤσπασε τὸ πιστόλιόν της· ἀλλ' ἀφωπλίσθη, πρὶν δυνηθῆ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ.

— Φίρε την, ἐξηκολούθησεν ὁ ἰλάρχης χωρὶς νὰ εὐσπλαγχνισθῇ τὴν νέαν κόρην, ἥτις κινδυνεύουσα νὰ λειποθυμήσῃ, εἶχε πέσῃ πρὸ ὀλίγου ἐπὶ μιᾶς ἔβρας· ἄς σέ βοηθήσωσιν οἱ ἐλθόντες μετὰ σοῦ ἄνθρωποι, καὶ πάσχισόν νὰ κερδίσης ἀσφαλῆ τινα προκατάληψιν ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ, ὃν ἐγὼ θά κρατήσω ἕως οὗ νὰ ἐξέλθῃς τῆς πόλεως.

Ἐξῆλθε μετὰ σπουδῆς, καὶ ἐνῶ μόλις ἦτον εἰς τὴν ὁδόν, σφαιραὶ τινες ἤχησαν εἰς τὰ ὦτά του· ἡ Ἰλη ἦν παρατεταγμένη ἔμπροσθεν τῆς Βιλλείκας.

— Ἐμπρός, δρόμος! ἐκραξέ πρὸς τοὺς στρατιώτας του, οἵτινες τὸν ἐδέχθησαν μετ' ἐπανειλημμένων οὐρᾶ. Πρέπει νὰ μάθωμεν γινώσκιν εἰς αὐτοὺς τοὺς οἰηματίας, εἶπε δεικνύων τοὺς ἀκροβολιστάς οἱ τοὺς συνελθόντες ἤδη ἐκ τοῦ πλησίον.

— Σαλπικταί, σαλπίσσατε τὸ ἔμβαστήριον. Οἱ ἰππεῖς ὤρμησαν ὀπισθεν αὐτοῦ καὶ ἀπώθησαν τὸν ἐχθρὸν μέχρι τοῦ δάτους ὅπου ἐπικουρία τοὺς περιέμενε.

— Τοῦ διαβόλου τοὺς ἀνθρώπους· θέλουσιν νὰ μᾶς ἐμποδίσουν τὴν ἀναχώρησιν, κρατήσατέ τους ἀκόμη μίαν στιγμὴν ἐνταῦθα, εἶπε πρὸς τὸν μετ' αὐτὸν ἔχοντα τὸν ἀνώτερον βαθμὸν ἀξιωματικόν, ἕως νὰ κυριεύσω τὸ στενὸν πρὸς ὃ διευθύνονται. Ἐτελεσθὲν εἴπειτα ἀναστροφὴν μετὰ μιᾶς σφείρας, καὶ ἐβρί-

θη ὀρμητικῶς ἐπὶ τῶν καταπεπληγμένων ἐχθρῶν. Ἡ μάχη ἤρχισε καὶ αἱ ἀγυαὶ τῆς Βιλλείκας κατέστησαν μετ' ὀλίγον τὸ θέατρον φρικώδους σφαγῆς· αἱ σφαιραὶ διεσπαυροῦντο κατὰ πάτας τὰς διευθύνσεις, οἱ κάτοικοι ἐκρούθησαν εἰς τὰς οἰκίας των· ὅλαι αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι πλὴν τῆς οἰκίας τοῦ Ἰσαὰκ, ἥτις εἶχε διαρπαγῆ ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω ὅσην ἀντίστασιν καὶ ἂν τῷ ἀντέταττον, ὁ Σερικὸς κατάρθρωσε διὰ τῆς ἀνδρείας του νὰ ἀνοίξῃ διόδον μετὰ τοῦ μικροῦ του στρατεύματος ὅπερ ἐσχηματίζετο εἰς τὴν πέραν τῆς πόλεως πεδιάδα.

— Δὲν μᾶς ἀκολουθοῦν, εἶπεν εἰς τῶν ἰππέων, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Σερικὸς ἀνηγείρετο ἐπὶ τῶν ἀναβολῶν του, πάσχων νὰ ἀνακαλύψῃ ποῦ εἶχε μείνῃ τὸ ἄλλο ἡμῖς τῆς Ἰλης.

— Καὶ δὲν θά μᾶς ἀκολουθήσουν ποτέ, ἐπανελάβην ἄλλος· ἦσαν ἤδη τεταγμένοι καὶ διεσπασμένοι ὅταν ἐτελέσαμεν τὸ ἐπὶ τῆς Βιλλείκας κίνημά μας.

— Ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς! ἀνέκραξε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ ἰλάρχης, ἐκπράζων ἐντονὸν θλασσημίαν, διότι ὁ ἐχθρὸς προέβαιεν ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἠπέλει νὰ τὸν κυκλώσῃ, ἀλλ' ἡ εὐστάθεια τοῦ μικροῦ ἐκείνου σώματος τῶν ἀνδρείων ἐνέπνευσε τυστολήν, καὶ δὲν ἐδοκίμασαν νὰ τοὺς ἐνοχλήσωσιν ὁ Σερικὸς λαβὼν τὴν διευθύνσιν τῆς ὀπισθοφυλακῆς, ἠκολούθησεν ἐν καλῇ τάξει τὴν ὀπισθοδρομικὴν πορείαν του.

— Παρηγορήσου, Ἰσαὰκ Νικολάις, εἶπεν ὁ Ραββίνος Ναθάν, εἰς οὗ τὴν οἰκίαν εὐρίσκετο ὁ πτωχὸς Ἰουδαῖος φθειρόμενος ὑπὸ θερμῆς καυστικῆς καὶ κατεθραυσμένος τοῦ σώματός του καμάτου καὶ τῶν ὧν ἐδοκίμασε κακοχυθῶν παρηγορήτου· ὁ Κύριος θά σοὶ δώσῃ τὰς δυνάμεις σου· θά σέ ἐξαγάγῃ ἀπ' αὐτῆς σου τῆς σκληρᾶς θέσεως· ὁ Κύριος δὲν ἐγκαταλείπει τὰ τέκνα του· καὶ ἀντὶ πάσης ἀποκρίσεως ὁ δυστυχῆς Ἰσαὰκ ἐκυλίετο ἐξ ἀπελπισίας εἰς τὴν κλίνην του καὶ ἀπέπτα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του.

Ἄμα τὸν εἶδεν ἤττον τεταραγμένον, ὁ Ραββίνος τὸν ἔκαμε νὰ καταπῆ ὀλίγον ποτὸν ὅπερ τῷ ἔδωκεν ὠρῶν τινων ὕπνον.

Ὁ Ναθάν τὸν εἶχεν εὐρῆ εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τοῦ Γιαῤῥι λειποθυμημένον καὶ κείμενον ἐπὶ τῆς χιόνης. Εὐσπλαγχνισθεὶς, τὸν εἶχε θέσῃ ἐπὶ τοῦ ἐλκῆθρου του, καὶ εἶχε κατορθώσῃ διὰ πολλῶν προσπαθειῶν νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν ζωὴν.

Διαπερασμένος ὑπὸ τοῦ ψύχους μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων, κακομεταχειριζόμενος καὶ ἐπισυριζόμενος ὑπὸ τῶν ἰππέων ὧν εἶχε διορισθῆ ὁδηγός, ὁ Ἰσαὰκ εἶχε περιπατήσῃ δι' ὅλης τῆς νυκτός ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀποσπάτματος. Ἄμα ἤρχισεν ἡ ἡμέρα νὰ φαίνεται καὶ τὸ Γιαῤῥι διεκρίνετο ἤδη μακρὰν, ὁ λοχίας ἐπλησίασεν εἰς αὐτόν.

— Λοιπὸν, Ἰουδαίε, εἶπε, πῶς σοὶ φαίνεται ὁ περιπάτος σου τοῦ σαββάτου; ἐμέτρησας τὰς λεύγας δι' ἄς θά πρέπει νὰ ὑποβληθῆς εἰς κανόνα τέφρας καὶ κόνεως;

Ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἤδυνήθη νὰ μὴ ῥίψῃ ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα τράμου. — Εἰς ὅποιον ἄλλον δεινότερον κανόνα

δύναμαι νὰ ὑποβληθῶ; δὲν εἶμαι κατὰ τὰ τρία τέταρτα τεθνηκῶς ἐκ καμάτου καὶ ψύχους; αἱ χεῖρές μου δὲν εἶναι αἰμωδιασμένοι ἐκ τοῦ πόνου; ἄρες με νὰ φύγω, καλέ μου κύριε, ἐξηκολούθησεν ἰκετικῶς· εἶπε νὰ λύσωσι τὰ δεσμὰ τὰ συσφιγγόντα τὰς χεῖράς μου, καὶ ἐπιτρέψόν μοι νὰ φύγω ἐν ἡσυχίᾳ. Ἴδου τὸ Γιαῤῥι ἐνώπιόν σας, δὲν δύνασθε νὰ ἀπατηθῆτε.

— Ὅχι! εἶπεν ὁ λοχίας ὑψῶν τὴν φωνήν, δὲν θά φύγῃς, ἕως ὅτου δὲν μᾶς πληρώσῃς καλὰ λύτρα· ἂν δὲν ἔχῃς χρήματα, οἱ εἰς Γιαῤῥι ὁμοθητικοὶ σοῦ σὲ δυνείζουσι.

— Δὲν ἔχω χρήματα, καλέ μου κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσαὰκ τρέμων. Ὡ! ἔλεος! ἄρετέ με νὰ φύγω! ἡ κόρη μου, ἡ Γεσίκα μου θά ἀποθάνῃ ἐξ ἀνησυχίας!

— Ὡ! ἐκείνη ἡ εὐμορφή κόρη εἶναι ἐδικὴ σου; εἶπεν ὁ λοχίας· τότε λοιπὸν μὴ φοβῆται τίποτε δι' αὐτήν· ὁ ἰλάρχης μας θά λάβῃ τὴν φωντίδα νὰ παρηγορήσῃ τὰς θλίψεις τῆς ἀπουσίας· ἐκεῖνος ἔχει θαυμασίαν δύναμιν νὰ γλυκαίνῃ τὰς γυναῖκας.

Καὶ ὁ λοχίας ἐγέλα σαρδώνιον γέλωτα.

— Τί λέγεις! ἀνέκραξεν ὁ Ἰσαὰκ! ὅπως ὠχρὸς ἐκ τρόμου καὶ θυμοῦ· τοιοῦτος ἄνθρωπος εἰς τὴν οἰκίαν μου! πλησίον τῆς θυγατρὸς μου; ὁ Θεὸς νὰ με εὐσπλαγχνισθῇ!

— Ὅθ ἦττον πολὺ εὐτυχῆς, οὐτιδανὲ ἄπιστε! ἂν ἡ μιὰρά σου γενεὰ διεμίγνυτο μετὰ τοῦ καθαροῦ αἵματος ἐνὸς στρατιώτου.

Ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῇ.

— Ἐθικὴ κατηραμένε! υἱὲ τοῦ Βελιάλ καὶ τοῦ Βάαλ, κατὰρα ἐπὶ σέ! ἀνέκραξε, ῥίπτων ἐπὶ τοῦ διώκτου του βλέμμα κεραυνοδόλον· εἶθε τὸ τέλος σου νὰ ἦται τὸ τοῦ Ἀμάν! εἶθε ἡ γῆ νὰ σέ καταπῆ ὡς τὸν Ναθάν καὶ τὸν Ἀθηρόν!

— Ὅθ σιωπήσης, ἀχρεεῖς; συστρατιώται, σφίξατε τὸν λαιμὸν αὐτοῦ τοῦ κακοτρόπου γέροντος· ἀλλὰ, μὰ τὸν Θεόν, ἐκεῖνος εἶναι! εἶναι ὁ ληστής ὅστις ἐφόνευσεν διὰ πιστολίου τὸν δυστυχῆ μας Σοκόλκην! πρόσμενε, κακοῦργε! θά λάβῃς τὴν ἀμοιβήν· συντρίψατε τὸ κρνίον του, καὶ ἄρετέ τον ἐπὶ τῆς χιόνης· θά ἔλθῃ μετ' ὀλίγον ὁ διάβολος νὰ λάβῃ τὴν κατηραμένην ψυχὴν του.

Λέγων ταύτας τὰς λέξεις, ἐκέντησε διὰ τῶν πτερνιστήρων τὸν ἵππον του, καὶ ἐκάλπασε πρὸς τὴν πόλιν.

Ἄλλ' οἱ ἰππεῖς φιλοῦνθρωπότεροι τοῦ ἀρχηγοῦ των, καὶ γνωρίζοντες ἀπ' ἑτέρου μέρους εἰς τίνα ἔπρεπε νὰ ἀποδώσωσι τὸν θάνατον τοῦ Σοκόλκην, ἔλυταν τὰς χεῖρας τοῦ Ἰσαὰκ.

— Σώτου, Ἰουδαίε, ἐκραξὲν πρὸς αὐτόν καὶ φυλάξου μὴ πέσης εἰς χεῖράς του, διότι δὲν φροντίζει ἐκεῖνος περισσότερον περὶ τῆς ζωῆς ἐνὸς Ἰουδαίου, ἄσ' ὅσον ἡμεῖς περὶ ἐνὸς ποτηρίου βραχῆς ἀπ' οὗ τὸ πίνωμεν.

Ὁ Ἰσαὰκ ἤθελε νὰ τρέξῃ, ἀλλ' αἱ δυνάμεις του ἦσαν τοσοῦτον ἐξηνητλημέναι, ὥστε ἐπεσεν ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς μεγάλης ὁδοῦ, καὶ ἐκτὸς τῆς βοηθείας τοῦ ὁμοθησκου τοῦ Ναθάν, ἀπέθνησκεν ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τοῦ ψύχους.

Ὁ Ἰσαὰκ συνῆλθε μετ' ὀλίγον, καὶ ὁ πρῶτός του

στοχασμός ἦτον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βιλλείικαν, καὶ παρκαλεῖ τὸν Ναθάν νὰ τῷ προμηθεύῃ τὰ μέτα.

— Νικολαῖεβ, εἶπεν αὐτὸς πρὸς ἐκεῖνον διὰ τόνου ἐπισήμου, δύνασαι νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν οἶκον τῶν πατέρων σου, διότι οἱ ἐχθροὶ, οἱ διώκταί σου τὸν κατέλιπον· ἀλλ' ἔδοξε τῷ Κυρίῳ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν σου ὡς τὴν τοῦ Ἰδῶ, τιμωρῶν σε εἰς ὅ,τι εἶχες ἀγαπητότερον εἰς τὸν κόσμον.

— Τί λέγεις, Ναθάν; ἠρώτησεν ὁ Ἰσαὰκ ἔντρομος· τί μοι συνέβη;

— Ἐπολέμησαν εἰς τὴν Βιλλείικαν, καὶ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν ἡ οἰκία σου νὰ λεηλατηθῇ καὶ νὰ καῖ, καὶ τὰ χρήματά σου νὰ διαρπαγῶσι.

— Ἐλεος! ἡ οἰκία μου ἐκάη! ἐκάη! τὰ χρήματά μου, αἱ οἰκονομίαι μου, αἱ συναχθεῖσαι μετὰ τοσούτων κόπων, τὰ φλωρία μου, τὰ καλά μου φλωρία, ἔλεος! εἶμαι ἀφανισμένος ἄνθρωπος· εἶμαι ἄθλιος ἐκαίτης· ἀλλὰ τὸ τέκνον μου· ἡ κόρη μου, ἡ Γεσίκα τί ἔγινε!

— Πρόσπετον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, εἶπεν ὁ Ναθάν πρὸς τὸν Ἰσαὰκ· μὴ ἐνανίστασαι κατ' ἐκεῖνον, ὅστις ἐδήλωσε τὸν λόγον τοῦ τῷ Ἰακώβ καὶ τὸν νόμον τοῦ τῷ Ἰσραὴλ· ὅστις ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἀβραάμ τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ του, καὶ ὅστις εἶδεν εὐαρέστως τὴν ἦν ὁ Ἰερθᾶε προσέφερεν αὐτῷ θυσίαν τῆς θυγατρὸς του.

— Ἐλεος! ἀπέθανε;

— Κάλλιον θὰ ἦτον καὶ δι' ἐκείνην καὶ διὰ σέ Ἰσως! οἱ Φιλιστῖνοι τὴν ἔσυραν εἰς τὸ στρατόπεδόν των, καὶ τὴν μεταχειρίζονται ὡς δούλην.

Κεραυνὸς ἦτον τοῦτο διὰ τὸν δυστυχῆ πατέρα· ἀπέσπασε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του βλασφημῶν.

— Σιώπα! Ἰσαὰκ, μὴ ὑβρίζῃς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων σου!

Καὶ ὁ δυστυχὴς Ἰουδαῖος ἐπανελθὼν ἐκ τούτων τῶν αὐστηρῶν λόγων, ἐπληξε τὸ ἔδαρος διὰ τοῦ μετώπου του, προσευχόμενος, ταπεινούμενος καὶ ἐκχέων ἄφθονα δάκρυα. Ὡ! κόρη μου! Γεσίκα μου, τέκνον μου, θέλω νὰ τὴν ἰδῶ· θὰ ὑπάγω νὰ τὴν ζητήσω ἐν τῷ μέσῳ τῶν διωκτῶν τῆς· θὰ τὴν ἀποσπάσω ἀπὸ τῶν χειρῶν των· θὰ ὑπάγω, Ναθάν!

— Ἀδελφέ μου, εἶπεν ὁ βραβίνος, ρίπτεσαι εἰς τὸ χάσμα τοῦ λέοντος· δὲν δύναμαι δὲ νὰ σέ ἐμποδίσω, διότι εἶναι τέκνον σου, εἶναι σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς σου, καὶ μὴ ἀμφιβάλλῃς, ὁ Θεὸς, ὅστις ἐξήγαγε τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τοὺς καιομένους καὶ τῆς φωλεᾶς τῶν ἀγρίων θηρίων τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ διωγμοῦ, ἐκεῖνος ὁ Θεὸς θὰ σοὶ τείνῃ χεῖρα βοηθητικὴν καὶ θὰ σέ καλύψῃ διὰ τῶν προστατευτικῶν πτερυγῶν του.

— Ὅταν, ἀφ' οὗ μετὰ πάσης τῆς βαθυτέρας καὶ εἰλικρινεστέρως ἐκχύσεως τῆς εὐγνωμοσύνης ὁ Ἰσαὰκ εὐχαρίστησε καὶ ἀπεχαιρέτησε τὸν σωτήρᾶ του, οὗτος παρενέβαλεν εἰς τὴν χεῖρά του καλῶς πεπληρωμένον θαλάντιον,

— Λάβε τοῦτο τὸ θαλάντιον, εἶπεν, αὐτὸ δύναται νὰ σοὶ χρησιμεύῃ εἰς τὸ νὰ σώσῃς τὴν θυγατέρα σου, διότι ἡ καρδιά ἐκείνων τῶν Ναζωραίων εἶναι ἐπίσης

ὡς καὶ ἡ ἡμετέρα εὐαίσιτος· εἰς τὸν ἦχον τοῦ χρυσοῦ.

Ὁ Σερικὸὺρ εἶχε φθάσῃ τὸ τάγμα του πλησίον τοῦ Νιέμεν· μέγα μέρος τῆς ἴλης του ἔλειπεν ἀπὸ τοῦ ἀνακλητικῆς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἦν καὶ ὁ λοχίας ὃς εἶχε φύγῃ ἀναμφιβόλως κατ' ἄλλην διεύθυνσιν, σύρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ὠραίαν Ἰουδαίαν· ἡ ἀνησυχία τοῦ Σερικὸὺρ, ὅταν ἐπαρρητιάζετο εἰς τὸν συνταγματάρχην του, ἐξηγεῖται εὐκόλως ἐκ τῆς φήμης τῆς αὐστηρότητος ἦν ὁ γέροντος ἀξιωματικὸς εἶχεν ἀποκτήσῃ κατ' ἄπαν τὸ στρατεύμα· καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ λόγῳ εἶχον ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν τῆς αὐστηρότητος ἐκ στρατιωτῶν παντὸς ἔθνους, ἐκ λειποτακτῶν, ἐξ αἰχμαλώτων κτλ. Ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς δραστηριότητος τοῦ γέροντος στρατιωτικοῦ εἶχεν ἐνεργήσῃ θαύματα· καὶ τὸ τάγμα του ἐδύνατο ν' ἀναφέρεται ὡς παράδειγμα. Ὅταν ἐφαίνετο, οἱ πλεόν ἄτακτοι ἔτρεμον, καὶ εἰς τὰς τάξεις ἐπεκράτει σιωπὴ ἐπίσημος.

Ἐρεϊδόμενος ἐπὶ τῆς σπᾶλης του, περικυκλούμενος ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος, ὁ συνταγματάρχης ὀρθῶς ἐφαίνετο νὰ μελετᾷ προοίμιον δουλίας· οἱ ὀφθαλμοὶ του σπιθηροβόλουντες ὑποκάτωθεν ὀρρῶν πυκνῶν, περιέβλεπον πᾶσαν τὴν προσεκτικὴν καὶ συνισταμένην ἀμύνην· εἰς τὸ κινητὸν ἐκεῖνο βλέμμα τοῦ γέροντος στρατιωτικοῦ ὑπῆρχε τι σκοτεινὸν καὶ προκατειλημμένον.

Ὁ Σερικὸὺρ εἰσῆλθεν αἰφνιδίως· εἰς τὴν ὀρηκτικὴν ἔλευσίν του τὸ ἦθος τοῦ συνταγματάρχου ἔγινεν αὐστηρότερον, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν νέον ἀξιωματικόν,

— Δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃς εἰς Βιλλείικαν εἰμὴ μόνον κατ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς ἐν θὰ ἔκαμνε νέας προόδους, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ βίβωκινδυνεύσῃς μάχην ἄιστον καὶ ἐπιβλαβῆ· ἐπιστρέφεις μετὰ ἴλης ἡμιτεθραυσμένης. Σιωπῇ· ἐξηκολούθησε μετὰ τόνου τραχυτέρου, κατ' ἦν στιγμήν ὁ Σερικὸὺρ ἠτοιμάζετο νὰ ἀποκριθῇ· ἀν σέ ἐνόμιζον ἐνοχλὸν ἀμελείας, ὁ εἰρηγητῆς ἀξιωματικὸς θὰ ἐξετέλει ἤδη τὸ χρέος του, καὶ πρᾶνόμενος,

— Σὲ γνωρίζω, ἀρχηγέ, τὸ ἀτρόμητόν σου μοὶ ἐγγυᾶται περὶ τῶν ὧν ἐπραξας· ὑπὸ ἀρχηγῶν ὡς σέ ἡ ἴλη ἐπολέμησε καλῶς, εἶμαι βέβαιος· ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως πρέπει νὰ ἀποδώσω τὴν ζημίαν μας εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀταξίας καὶ τῆς ἀπειθαρχίας τὸ εἰσφύσαν εἰς τὰς τάξεις σου. Ἀρχηγέ, ἀν δὲν ἐνήργησας ἐναντίον τῶν ὀδηγῶν σου, μόνον ἐπίθεσις ἀπροσδόκητος δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀταξίαν ταύτην περὶ ἧς θὰ σοὶ ζητήσω λόγον.

Ὁ Σερικὸὺρ ἐνευσε τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὴν γῆν καὶ ἐρύθημα βαθὺ ἐχρωμάτισε τὸ μέτωπόν του.

— Ἐλπίζω ἀκόμη ὅτι οἱ λείποντες ἄνθρωποι μας δὲν ἐπεσον ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι πολλοὶ αὐτῶν θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ τάγμα· ὅταν φθάσωσι, θὰ ἐξετασθῶσι, καὶ ἐλπίζω, ἀρχηγέ, ὅτι θὰ δικαιώσῃς τὴν διαγωγὴν σου· εἶναι καιρὸς νὰ δώσωμεν παράδειγμα ὅπερ νὰ μᾶς προσφύλαξῃ τοῦ παντελοῦς ὀλέθρου· ρίψατε βλέμμα περὶ ὑμᾶς, κύριοι, οὔτε τὸ ξίφος τοῦ ἐχθροῦ, οὔτε ἡ τραχύτης τοῦ χειμῶνος μᾶς θερίζουσιν· ἡμεῖς αὐτοὶ σκάπτουμεν τὸν τάφον μας·

ἀντὶ νὰ οικονομίσωμεν καταφύγιόν τινα ἐν περιπτώσει συμφορᾶς, ἡμεῖς ἐρημώσαμεν τὰ πάντα, ἐκαύσαμεν τὰς οἰκίας, ἐπυρπολήσαμεν τὰς καλύβας, δι' ἀπαραδειγματίστου σκληρότητος διεγείραμεν τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου κατ' ἡμῶν, διὸ καὶ χαιρούσιν εἰς τὰ παθήματά μας· ὠφελοῦνται ἐκ τῆς ἥττης μας, διὰ νὰ μᾶς καταφέρωσι τὴν τελευταίαν πληγὴν· οἱ στρατιῶται, οὓς ἔτρεμεν ἢ ἐβρόχῃ τρέμουσι σήμερον ἐνώπιον οὐτιδανῶν χωρικῶν· πικρατοῦ τὸ μένος, ἡ ἐκδίκησις καὶ ἡ ἐπιβουλή μᾶς διώκουσι, καὶ ἐν τούτοις κατ' ἐκαστήν· ἐτι μᾶλλον ἐρεθίζομεν τὸν ἐχθρὸν διὰ νέων σκληροτήτων· πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν ὡς λησταί, ἢ νὰ πέσωμεν ὡς ἄνδρες τοῦ στρατιώται.

Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους λόγους τὸ πρόσωπον τοῦ συνταγματάρχου ἐφαίνετο φλογισμένον καὶ ἀπειλητικόν· οἱ ἀξιωματικοὶ καταπεπληγμένοι ἐπώπησαν.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν φωναὶ γοεραὶ ἠκούσθησαν εἰς τὴν ὁδόν.

— Τί σημαίνει τοῦτο; ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης, ἀνοίγων τὸ παραθυρὸν. Βισμοὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου!

Ἐίδε τότε νέαν κόρην διαγωνιζομένην ἐντὸς ἀμάξης περικυκλούμενης ὑπὸ πολλῶν ἰπέων· εἰς Ἰουδαίαν, ὅν εἰς μάτην ἐπάσχον νὰ ἀποδῶξωσιν εἶχε προσκολληθῆ ἰσχυρῶς εἰς ἓνα τροχόν, καὶ ἐπεκαλεῖτο βοήθειαν διὰ θρηνώδους φωνῆς.

— Τί δηλοῖ τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ συνταγματάρχης κατακόκκινος ἐξ ἀναγκάστρεως, στρεφόμενος πρὸς τὸν Σερικὸὺρ, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶναι ἐκ τῆς ἴλης σου, ἀρχηγέ· τοῦτο τί δηλοῖ;

Ὁ Σερικὸὺρ τεθορυβημένος οὐδὲν ἀπεκρίθη.

— Ὑποπίστα, ἐξηκολούθησεν ὁ συνταγματάρχης πάντοτε μᾶλλον ὀργιζόμενος, φέρε με παρευθὺς τὸν λοχίαν ὃν βλέπω πλησίον ἐκείνων τῶν στρατιωτῶν. Ἀς κρατήσωσι τὴν ἀμάξαν.

Ὁ ὑπαρπίστης ἐμακρύνθη, ὁ συνταγματάρχης ἐβάδισε διὰ μακρῶν θεμάτων εἰς τὸ οἶκμά του.

— Τί εἶναι αὐτὸς; ὁ θόρυβος, ἠρώτησε τὸν λοχίαν εἰσελθόντα· διατί ἐκεῖνη ἡ γυνὴ εὐρίσκειται εἰς ἐκείνην τὴν ἀμάξαν; τί θέλει ἐκεῖνος ὁ Ἰουδαῖος;

— Εἶναι ὁ πατήρ τῆς αἰχμαλώτου, συνταγματάρχα μου, ἀπεκρίθη αὐτὸς μετὰ σταθερότητος καταντῶτης εἰς ἀναίδειαν· ἡ Ἰουδαία αὕτη παρέδωκεν εἰς τὴν Βιλλείικαν τὴν ἴλην μας εἰς τὸν ἐχθρὸν, καὶ ὁ πατήρ τῆς, ὅστις δὲν ἦτον ἀμέτοχος τῆς ἐπιβουλῆς ταύτης· πρὸ πολλοῦ μᾶς ἦτον γνωστός ὡς κατασκόπος· οἱ στρατιῶται μᾶς τὸν εἶχον καταδιώξῃ ἄπαξ εἰς τὸ δάσος τῆς Κρατνόης, ἀλλὰ διέφυγε διὰ βοήθειας τῶν συνενόχων του· ὃν εἰς ἐρόνευσε τὸν δυστυχῆ Σοκόλσκη· ἀλλὰ ἡ τύχη τέλος μᾶς τὸν παρέδωκεν· εἰδίως βεβαίως· τὰ ἴχνη τῆς θυγατρὸς του, διὰ νὰ εὕρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ μᾶς τὴν υποκλέψῃ.

— Διάβολο! ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης, καὶ πάλιν ἐπιβουλαί, καὶ ἐπιβουλαί ἀπὸ τοιαῦτα κηθάρματα! ἔχεις ἀποδείξεις κατ' αὐτῶν;

— Συνελάβομεν τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς θυγατρὸς μετὰ τοῦ πατρὸς, ὅταν αὐτὸς εὐρίσκειτο εἰς Γιάρρι. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀποδεικνύουσιν τραυῶς· ὅτι συνέ-

νοῦντο μετὰ τοῦ ἐχθροῦ· ὅσον περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σοκόλσκη, ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος, ὃν βλέπεις ἐκεῖ κατὰ πλησίον τῆς ἀμάξης, συνταγματάρχα μου, καὶ ὅστις ἔχει ἐπὶ τοῦ προσώπου πλατεῖαν οὐλὴν, δύναιται νὰ καταθέσῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μάρτυς κατὰ τοῦ Ἰουδαίου, οὗ ἂν ἐκεῖνης τῆς ἡμέρας γνωρίζει τὴν φυσιογνωμίαν.

— Ἄν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτω, θὰ δώσωσι δίκην διὰ τὴν ἐνοχλή των. Ἀς βίβωσιν ἐν τῷ ἄμα τὸν πατέρα καὶ τὴν θυγατέρα εἰς φυλακὴν χωριστήν, διὰ νὰ μὴ προσυμφωνήσωσι τὰς ἀποκρίσεις των· σὺ, εἰρηγητᾶ, φανέρωσόν μοι ἐπηκριβούμενως καὶ τὰς ἐλαχίστας περιστάσεις αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως· κατὰ τὸ παρὸν δὲν δύναμαι νὰ τὴν ἐξετάσω· ὁ ἴδιος, ἀλλ' αὐρίον τὸ στρατιωτικὸν συμβούλιον θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης τῶν κατηγορουμένων· θὰ παρευρεθῶ καὶ ἐγὼ εἰς τὴν διαδικασίαν, καὶ οὐαί εἰς ἐκείνους, ἀν δὲν παρρησιάζωσιν ἐντελεῖ ἀπολογία.

— Εἰς τοὺς λόγους σας, κύριοι, εἶπε πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς. Μετὰ μίαν ὥραν τὸ τάγμα νὰ ἦναι ὑπὸ τὰ ὄπλα· θὰ ἐπιθεωρήσω τὰ δυστυχῆ λεῖψανά του.

Ὅλοι ἀπεσύρθησαν, ὁ λοχίας ἠκολούθησε τὸν Σερικὸὺρ εἰς τὴν κατοικίαν του, τὸ τάγμα ἦτον πρότινον στιγμῶν ἐν τάξει μάχης, καὶ οὗτοι ἀμόφοτεροί ἐτίθησαν εἰς τὴν τάξιν των.

(ἀκολουθεῖ.)

ΒΙΟΣ
ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΓΑΡΕΩΣ
ΓΡΟ
Η. ΚΑΛΑΙΤΑ.
(188 ἀριθ. 21.)

Εἰς τὰς παραδόσεις του ἄλλοτε μετεχειρίζετο τοῦ Ἰακουστίου τὰ μαθηματικά, τῶν ὁποίων ἡ μεταφραστικὴ ἐξεδῶθη δαπάναις τῶν Ζωσιμάδων κατὰ τὸ 1805.

Συγγρόνως καὶ μετὰ τὸν αὐτὸν ζῆλον ἀφιέρωνεν ὁ Εὐγένιος τὰς μελέτας του εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Κατὰ τὸ ἔτος 1768 ἐξεδωκεν ἐν Χάλκῃ τὰ σωζόμενα τοῦ Θεοδώρου ἐπισκόπου Κύρου, ἀφιέρωντας αὐτὰ εἰς τὸν Σαμουήλ, καὶ ἐν Λεϊψία τὰ σωζόμενα τοῦ Ἰωσήφ μοναχοῦ τοῦ Βρυσνίνου, ἀφιέρωντας αὐτὰ εἰς τὸν Σωφρόνιον πρῶην Πτολεμαῖδος. Ἡ τελευταία ἐκδοσις εἶναι πληρεστερα ἀπὸ ἄλλας προγενεστέρως, περιέχουσα καὶ ἀνεκδότα χειρόγραφα τοῦ αὐτοῦ Συγγραφέως, ὅστις ἐκοπίασε τόσον κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ δόγμα μας κατὰ τῶν προθολῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Ὁ Ἠγέμων Γρηγόριος Α. Γκιγκας εἶναι ὁ Μακίνας τῶν ἔργων τούτων, συνετέλεσας εἰς τὸ νὰ φανῶν εἰς φῶς. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἔθεωρετο περισπούδαστον ἀντικείμενον φιλοτιμίας ν' ἀναφέρεται τις ὡς πρῶτος ἐπὶ τοῦ μετώπου σημαντικοῦ βιβλίου.

Περιεργότερα δλων είναι όμως, διότι απαντώνται ιδέες του Εγγενίου αυτού, ή μεταφράσις του εκ της Γαλλικής δοκιμίου τινός του Βολταίρου περί των εθνο-ροθρησκων της Πολωνίας (1).

Η Πολωνία έμαστίζετο τότε από πνεύμα μισητε-ρόθρησκον, μολονότι περιελάμβανε πλήθος ανθρώπων διαφόρου θρησκευματος. Διά της καταπίεσεως ταύτης της ελευθερίας της συνειδήσεως εδικαίωσεν ενώπιον του πολιτισμένου κόσμου την Ρωσικήν επέμβασιν φαινόμενην ότι έχει σκοπόν να προστατεύη τὰ δικαια του ανθρώπου.

Ο φιλόσοφος του ΙΗ' αιώνα δέν ήτο μόνον άνεξίθρησκος, αλλά και άσυλόθρησκος. Δέν μετεφράσθη βέβαια χάριν της τελευταίας του ταύτης ιδιότητος από τον Εγγένιον, όστις διά Σχολίων, κατά τό τετραπλάσιον πλέον διεξοδικών του μεταφρασθέντος κειμένου, κολάζει τας άδειάς της ελευθεροστομίας του περιωνύμου τούτου Συγγραφέως, όστις με τόση εύφύιαν και χάριν άναμιγνύει τὰ τερπνά με τὰ σπουδαία. Ο στοχασμός, όστις παρεκίνησε την μεταφρασιν, υπήρξεν, ότι σύγγραμμα άνδρός της καθολικής εκκλησίας όμολογεί τό άντελευθερον και καταπιεστικόν πνεύμα της, εις τρόπον ώστε θεωρεί την Αικατερίνην Β' ως την άληθήν υπέρμαχον του πολιτισμού και των δικαιωμάτων του. Αύτη υπερέθη και αυτόν τον Βολταίρον κατά τό άνεξίθρησκον, δούσα άσουλον εις τούς Ιηουίτας, εκτός ότι διέταξε την εκδοσιν του Κορανίου διά τύπου και έπαυσε τούς διωγμούς των Ροσκολνικών. Αύτη μετεγλώττισεν εις τό Ρωσικόν τό περί άνεξίθρησκείας κεφάλαιον του Βελισαρίου του Μαρμοντέλου (2).

Ο κορυφαίος του ΙΗ' αιώνα, της Γαλλικής φιλολο-γίας και φιλοσοφίας αναγνωρίζων εις τό προσομίον του την Έλληνικήν εκκλησίαν ως την αρχαιότεραν και διδάτκαλον (L' Orient enseigne L'Occident), κηρύττει την άνεξίθρησκείαν από την έποψιν της άδιαφορίας. Διατί να καταδικαώμεθα μέχρι θανάτου διά πράγματα, τὰ όποια ό νοός μας δέν δύναται να γνωρίση; « Είναι, λέγει, πράγμα παράδοξον ότι τούτο «τό άνάγκασον αύτους εισελθειν, τό όποϊον εις τό «Ευαγγέλιον άλλο δέν είναι παρ' δραστήριος πρός

κλήσις εις άδελφον, έγινε πάντοτε πρόφασις εις την εκκλησίαν της Ρώμης να θανατόνη τους ανθρώπους διά της πείνης.»

Η φιλανθρωπία και η ελευθερία της συνειδήσεως, ή, καθώς λέγει ό Γάλλος Συγγραφέας, τό αιώνιον δικαίωμα του ανθρώπινου γένους, δέν είναι ή μόνη έποψις του Εγγενίου. Εξ εναντίας παραδέχεται την άνεξίθρησκείαν μόνον διότι συμβιβάζεται με την άληθειαν της πίστεως και τούτο έχει άντ' κείμενον εις ιδιαίτερον σχεδίασμα περί άνεξίθρησκείας, παρακολουθούν την μεταφρασιν. Η άνεξίθρησκεία, λέγει, δέν είναι ή άδικηρία περί την θρησκείαν. Πραγματικώς άνεκτικός είναι όστις, πλήρης πεποιθήσεως, ιδίας, σέβεται την άλλοτριαν. Η πίστις στηρίζεται εις την ελευθερίαν συγκατάθετιν, « ή βία άναιρεί με την ελευθερίαν και την θέλησιν, και συναιρεί με την θέλησιν και την πίστιν, — ή βία ήμπορεί να κάμη ένα υποκριτήν, όχι ένα πιστόν.» Μεταφέρων λοιπόν ό Εγγένιος την άνεξίθρησκείαν επί των βάσεων της πίστεως αυτής, ήτις διά της ελευθερίας ύπαρχει, επιτρέπει τον κατ' επιγνώσιν ζήλον, δραστήριον και άκάματον. Εκ των αρχών τούτων άναπτύσσει την γραμμήν, την άσπίαν όρειλναι να τηρήση ό λαϊκός, ό κληρικός (1) και η έξουσία. Η άνεξίθρησκεία δέν έννοει να μείνη ή πίστις άφροντις και άρροήρητος και να ανοιχθώσι αι πόλεις εις την πλάνην. «Οχι! Τοιαύτη είναι ή άμερμηλία, ήτις παραδίδει την συνειδήσιν εις τό σκότος και εις την ένεδραν των κακών. Όλων των μέσων, δια ελευθερίας ενεργούν επί της συνειδήσεως, πρέπει να γίνεται πλήρης χρησις, διδασκαλία φωτίζουσα τον νοόν, άγρυπνος επιτήρησις των θρησκευτικών συμπεριόντων, και γενναία πολυτική διά των όπλων του λόγου κατά της κενοδοξίας. Άπειρα είναι τὰ βοηθήματα της θρησκείας, όταν έχη υπήρητας γνωρίζοντας να τὰ μεταχειρισθώσιν, διότι είναι άνωτέρα παντός πρακτικού ματος και τί δύναται ανθρώπινος νοός κατά του υπέρ ανθρωπον; Τοιοιουτρόπως προσπαθεί ό Εγγένιος να συμβιάτη την παλαιάν με την νέαν διαθήκη, τό όποϊον νομίζομεν περιττόν, διότι διά της τελευταίας μόνον μετεδόθη τό Ευαγγέλιον του λόγου εις τον άνθρωπον, του όποϊου η ταύτοτης μετά του Θεού έπεσφραγίσθη διά της ένταρκώσεως του Κυρίου, ώστε η άνεξίθρησκεία είναι δόγμα καινόν.»

Πρέπει να όμολογήσωμεν ότι τοιαύται άρχαι ήσαν κατ' εκείνην την έποχην νέαι, καθ' ήν η φιλοσοφική έρευνα, μόλις έξορμώσα, είχεν ανάγκην πρό πάντων να χειραφετηθί, και ούτως έπιπτεν εις τό έναντιον άκρον της παντελούς αρήσεως. Ιδίως όμως η ευγένεια του νοός του Βολταίρου, ήτις είναι ίτως μοναδική εις την ιστορίαν της ανθρωπότητος, όσον ήταν άρμονία διά να σαλεύση με εύκαμψίαν τας πεπαλαιωμένας προλήψεις, τόσον ήταν επιβρεπής εις κούφους κρίσεις και άρχάς άσθητικους. Ο εκλεκτικισμός συνεφιλώσε τον θρησκευτικόν ζήλον του Εγγενίου μετά της φιλοσοφίας: είναι εν τούτοις βέβαιον ότι άρα

[1] Ο Βολταίρος τό εξέθεσε κατά τό 1767 υπό την ψευδώνυμον έπιγραφήν του Bourdillon περί όβ γραφει εις τον Βασιλέα της Πολωνίας: Πολιτικόν [Corresp. lettres de pl. Souver. XLII.] και εις την Αποστολίστην Αικατερίνην [Lettres de M. de Volt. XIV] Εδέρκεται η διατριβή αυτή μετεφδ των ποιημάτων του Melanges Histor. II. chap. XXI.

[2] Εις τας άδηγίας προς την ένταρχουμένην με την σύσταξιν του Κώδικος έπιτροπήν έγραψεν η Αικατερίνη.

Dans un grand empire qui étend sa domination sur autant de peuples divers, qu'il y a de différentes croyances parmi les hommes, la faute la plus nuisible au repos et à la tranquillité de ses citoyens serait l'intolérance de leurs différentes religions. Il n'y a même qu'une sage tolérance également ayuée de la religion orthodoxe et de la politique, qui puisse ramener toutes les brébis égarées à la vraie croyance. La persécution irrite les esprits, la tolérance les adoucit et les rend moins obstinés, elle étouffe ces disputes contraires au repos de l'état et à l'union des citoyens. (Corresp. de Volt. Lettre VII.)

[4] Είναι εξισομμώτος; § Ζ.

τέρων, και της θρησκείας και της φιλοσοφίας η αρχή είναι μία, όταν άμφοτέροι έκπληρωσιν τον σκοπόν των, συνιστάμενον να εξηγήσουν την άπόλυτον αλήθειαν εις τον άνθρωπον.

Τό σύγγραμμα τούτο είναι προτέτι αξιοπερίεργον ως γεγραμμένον εις την καθομιλουμένην γλώσσαν με εκείνην την γλαφυρότητα και σύμμετρον άπόστασιν από τον άρχαϊσμόν και την δαικυσον φρασιν, των όποιων ό Κοραή, κατόπιν άνέπτυξε τούς κανόνας.

Δέν μας είναι γνωστόν αν ό Εγγένιος εξέδωκεν άλλο τι εν Λειψία, εθεν έκολουθεύμεν αυτόν άπεργόμενον εις Πετρούπολιν. Ο Ιεροδίακονος ήτον από εκείνους τούς άνδρας, τούς όποιους η Αικατερίνη Β' κατεγίνετο να συγκεντρώη περί έαυτήν. Κατεχομένη από τό νέον πνεύμα του αιώνα, τό ζητούν την αλήθειαν του ανθρωπού εντός της ιδέας της ανθρωπότητος, έδίωκε τας ίκανοποιήσεις της διανοίας, της όποιος η άβρνωπός δύναμις προξενεί μέθην εις τούς αποδελέποντας εις την ενεργειαν και όχι εις τον χλοπόν και τό άποτέλεσμα νόας, ώστε να νομίζουσιν εκουτους άνωτέρους από τον ζυγόν του ή και καθήκοντος (1). Ο ανώμαλος και άτιθάστος αυτης χαρακτήρ εύρηστέετο έπομένως εις την τάσιν των έξόχων πνευμάτων των εμπαιζόντων με τόση εύφυιαν τας κοινάς προλήψεις, αλλά παρατυρουμένων εις τό να συγγέουν με τούτας και τας ύγιειστερας της κοινωνίας αρχάς, καθόσον μάλιστα εκείνη της όποιος αύτη διέπτε τας τύχας ούδόλως ενινδύνευεν ως εκ της επιπλαζούσης άμαθείας από τοιοϋτον μιάσμα. Φιλοτιμυμένη να συμπεριφέρεται με τούς κορυφαίους της έποχής της, των όποιων αι ιδέαι ήταν τόσον ευκατάληπτοι, άντεπέστειλε μετά του Βολταίρου, εδέχετο τον Διδερβότον, και εξήτει παιδαγωγόν του υιού της τον Δαλαμβέρτον. Αν ό Εγγένιος έπέβετο την αξίαν του πολιτισμού, όπως και οι έξοχοι ούτοι άνδρες, έδραμεν όμως πόσον διέφερον από αυτούς κατά τον ύπερ της πίστεως ζήλον, της όποιος η θεμελιώδης αλήθεια είναι τό πνεύμα. Είναι γνωστόν ότι η Αικατερίνη ήγάπα τούς Έλληνας, μολονότι τούς εύτικε πολλά ελαττώματα (2). «Καθόσον άφορρά τό πνεύμα των, χάριτι προς τον Βολταίρον (3), δ' ατηρείται νεϊτέτι και μάλιστα καθ' υπερβολήν ελαστικόν, αλλά είναι τόσον καταβεβλημένοι, ώστε στερούνται παντός νεύρου.» Η χρισις της είναι εύρηστάτη. Οι Έλληνες έστερούντο πλέον της πρωτοτύπου δύναμεις, προδανούσης εις εξιγνίασιν νέων πραγμάτων ούχ ήτιον όμως ήταν δεκτικοί των ύψηλοτέρων και λεπτοτέρων γνώσεων, τας όποιας άλλοι διέδοσαν, και τοιοϋτος ήτον ό Εγγένιος, όστις δέν διέφυγε την προσοχήν της.

Εις τας άνέσεις, τας όποιος ύπεσχέθη εις αυτόν η Αικατερίνη, τον έπιδραψίλευσε και εκκλησιαστικάς τιμάς. Αμα έσθατε κατά τον Αύγουστον του 1775, προεχειρίσθη Ιερέυς παρά του αρχιεπισκόπου Πλάτωνος: και μετά δύο μηνας συγλατελέχθη μετά των Αρχιερέων [1], μετ' όλίγον δ' έστάλη Αρχιεπίσκοπος Σλαβωνίας και Χερσώνος. Ασμένως ήπάσθη την νέαν του άποστολήν εις την νεωστί κατακτηθειάν επαρχίαν, εν η ή ένεργητικός χαρακτήρ του ήπιζε να εύρη σταδιον, χωρίς να άποσπάται ό νοός του από τας μελέτας του. Κατά τον Ιανουάριον του 1787 έπικρατούντος δριμυτάτου ψυχούς ενω τό θερμόμετρον κατέθη μέχρι της 17ης μοίρας του πάγου, η Αικατερίνη ήλθεν εις έπίσκεψιν της Ταυρίδος, έπίδεικνύουσα πλέον της άσιατικής πολυτελείας. Κατά μικρά διαστήματα την νύκτα πυράι ύπερμεγέθεις εφώτιζον την χιονοσκεπή χώραν, δι' ης διέβαινε η Ρωσική Σεμίτραμις παρακαλοουμένη από 164 ελληθρα (traîneaux), δ' δε Ποτίμκην προπορευόμενος αυτότοχηδίαζε ευλίνας οικίας, κώμας όλοκλήρους, έστόλιζε χωρικούς, παρέτατε πλησίον της όδου πόλιν, συνέτριβε τούς βράχους του Βορυσθίνου προς διάπλυν, και τὰ πάντα έτερατόύργει διά να δείξη κατοικημένας τας Σκυθών έρημίας και να προξενήτη έκπληξιν εις την Αυτοκρατορίσταν: αλλά τὰ πάντα έγινοντο άνάρπαστα, παρελθούσης αύτης, ως σκηνογραφία και εκκυκλήματα θεάτρου (2). Εν άκασει έλαβεν η πόλις Χερσώνος ύπαρξιν, την όποιαν και παρά γρημα άπόλεσε συμπαρευρέθη δε και ό Αυτοκρ. Ιωσήφ Β' θεατής της φαντασμαγορίας ταύτης του Ποτεύκη, δι' ην εδαπνήθησαν επτά εκατομμύρια βουβλίων. Ούχ ήτιον όμως τό μέλλον επαλήθευσε τό τερατώδες των παραστάσεων τούτων, εις ας συνέπραξε και ό αρχιερέυς μας. «Ιδού, λέγει εις την έπιστολήν του, οι Βορυσθινίται και Ποτικοί, οι Βοσπορανοί και οι Κιμμέριοι, οι Δαναίται και οι Μικιωται, οι Βαστάρωναι και οι Ιάζυγες, οι νομάδες και οι μετανάσται και οι άμαξόβιοι, και άλλοι λαοί τόσοι και τόσοι από της άκοσμίας και άτάξιας νεϊς τάξιν και κόσμον μεθαρμολόμενοι και από τό ζοφερόν νερός της άσεβείας και πλάνης εις τό τωτηροίωδες φως του ευαγγελικού λόγου ανακαλούμενοι.» Εν μέτω του Κιμμερίου σκότους της έπαρχίας του δέν έπαυεν εν τούτοις ό Εγγένιος να καταγίνεται εις τας επισημονικάς του μελέτας, τας όποιος ούδέν συμβεβηδός της ζωής του διέκοφεν.

Αλλά μετ' όλίγον άπηλύθησε προσδοκων τας βελτιώσεις, τας όποιος εξόμνησε, και παραδόσας εις άλλον τό ποιμίον του, άποκατέστη εν Πετρούπολει ελεύθερος από πάναν φροντίδα, ένθα και άπεβίωσε κατά την 10 Ιουνίου 1806 (3).

(1) Femme antique à grandes proportions de beauté, de passion, de génie et de crimes, comme il en faut aux barbares, pour ajouter le prestige de l'adoration, à la terreur du séceptre. Lamart. Gir. V. §. IV.]

(2) J' aime les Grecs malgré tous leurs défauts, γράφει εις τον Βολταίρον. Corresp. de Volt. Lettre CXXVIII.

(3) Lettre CXXV.

[1] Μας διεσώθησαν αι δύο προσφωνήσεις του κατά τας τελευταίς ταύτας, η μιν προς τον Πλάτωνα, η δε προς την Αικατερίνην. Ίδε ελληλολογην άνεκδότων παρά Αλιανός.

[2] Ός Ségur Mém.

[3] Όρα την διαθήκη του, πλήρη εύεργετικών δωρεών, εν τη Συλλογή Αλιανός τόμ. Α'.

Ἐνταῦθα θέλομεν μνημονεύσει τὰ Στοιχεῖα τῆς Μεταφυσικῆς, μολονότι ἄλλοτε τὰ μετεχειρίσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν του. Ἄν ἦσαν πλήρη ὅτε διέτριβεν ἐν Λειψία, ἤθελε τὰ ἐκδώσει ἐκεῖ, ὅθεν εἰκαζόμεν ὅτι τ' ἀναθεώρησε πάλιν. Ἡ ἐκδοσις αὐτῶν καθὼς καὶ ὄλων τῶν λοιπῶν συγγραμμάτων του ἐγένετο παρά τῶν ἀδελφῶν Ζωιμάδων, Αναστασίου, Νικολάου, Ζωῆς καὶ Μιχαήλ, παρ' ὧν διενεμήθησαν δωρεάν.

Τὰ στοιχεῖα τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Εὐγενίου στηρίζονται ἐπὶ τῶν αὐτῶν θέσεων τῶν δύο μεταφρασθέντων συγγραμμάτων τοῦ Γενουσηίου καὶ τοῦ Γραβεσένδου. Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα δὲν λύουν τὰ ζωικά προβλήματα, τὰ παρεμπίπτοντα εἰς δογματικὰ ἀληθείας τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως, εἰς τὰ Στοιχεῖα τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Συγγραφέως μας ἀναφαίεται ἐναργῶς ἡ προσπάθεια λύσεως συμφωνούσης κατὰ πάντα μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Τοιοῦτοτρόπος ἐνόμισε νὰ κινήσῃ τὴν προκατάληψιν τῆς, καὶ τῶνόντι, ὅπου ἡ φιλοσοφία δὲν ἀπέκτησεν ἰθαγένειαν, εἶναι ματαία ἢ συζήτησις τῶν ἄκρων ἀρχῶν, αἵτινες συγχροροῦν τῆς Μεταφυσικῆς τὸ οἰκοδόμημα, σθάνουσαι ἕως εἰς τὰ νεφελώδη ὕψη, τὰ ὁποῖα ἡ ἀσθενὴς κρίσις συγγέει μετὰ τὴν πυργοποιίαν. Τὸ ἔργον τῆς νεαζούτης ἐστὶ σιλοσοφίας εἶναι νὰ θηλάτῃ τὰς ἀνωτέρας ἀληθείας τῆς πίστεως, τὰς ὁποίας δὲν δύναται οἰκοθεῖν νὰ ἐκτυλίξῃ πρὶν καὶ αὐτὴ ἡ φιλοσοφία φθάσῃ τὴν ὑψηλὴν ταύτην περιωπὴν. Εἰσαγομένη νεωστὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ κερδήσῃ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν καὶ ἀρκεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅτι δίδει εἰς τὸν ἀνθρωπίνον νοῦν τὴν ἱκανοποίησιν νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν δυνάμεων του, μολονότι πρὸς ἀπλὴν ἐπίδειξιν. Πᾶσα προπαρασκευαστικὴ διδασκαλία πρὸς τοῦτο μόνον χρησιμεύει, ἕως ὅτου νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐφαρμογῆς. Ἡ φιλοσοφία ὑπηρετοῦσα τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν θρησκείαν, χρησιμεύει ἢ νὰ ξιφομαχῇ μετὰ τὰ ἴδια τῶν ὄπλα τοὺς θύραθεν, ἢ νὰ ἀναπαύσῃ τὰ σκεπτικὰ συνειδήσεις, ὅταν δὲ ἐπιπόλαιος σκεπτικισμὸς τῶν συνίσταται εἰς τὸ δὲν παραδέχονται τι ἐκ τοῦ προερίου καὶ δὲν κλίνουσι εὐκόλως τὴν κεφαλὴν.

Εἰς τρία μέρη διαίρει τὴν Μεταφυσικὴν τοῦ ὁ Συγγραφέως, εἰς τὴν Ὀντολογίαν, Κοσμολογίαν, καὶ Ψυχολογίαν. Λέπει ἐν τούτοις ἡ λογικὴ κατασκευὴ, τοῦτέστι ἡ προπαρασκευὴ τοῦ ἰδίου μας λόγου εἰς τὸ νὰ συνδεθῇ μετὰ ταῦτα ὑψηλὰ προβλήματα. Ἀμέσως προβαίνει εἰς τὸ ἔργον του χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ διὰ ποίας ὁδοῦ. Τοῦτο πάσχει πᾶσα διαχωρίσις τῆς Λογικῆς ἀπὸ τῆς Μεταφυσικῆς, τῆς ὁποίας τὸ σχετικόν, μονομερῶς λαμβανομένη, ἀπέδειξεν ὁ Κάντιος, μὴ προβάς καὶ αὐτὸς πέραν τῆς ἀπλῆς κριτικῆς. Π. χ. ἡ διακόσμησις τοῦ παντός ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ (χίβ'), διότι ὁ κόσμος εἶναι τρεπτός καὶ διατὶ εἶναι τρεπτός; — διότι τὸ ἀτρεπτόν εἶναι ἀπλοῦν (υγ'), ἐνῶ πᾶσα σύνθεσις προϋποθέτει τὰ στοιχεῖα τῆς συνθέσεως καὶ τὴν τούτων τροπὴν (σιστ'). Ἐνῶ περιπίπτει ὁ Εὐγένιος εἰς περιέργους ἀντιφάσεις, τὰς ὁποίας νομίζει ὅτι ἀπορᾶγει, διότι ἀπομακρύνει τοὺς ἀντιφατικούς ἔρους. Ἡ ἀντινομία ὑπάρχει μεταξύ κινήσεως καὶ ἀκινήσεως. Ἀποδίδων τὴν ἀκινήσιαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν κίνησιν εἰς τὸν

κόσμον, ἐρησυχάζει. Ἀλλὰ πόθεν ἔχει ὁ κόσμος τὴν κίνησιν; — Βεβαίως ἀπὸ τὸν Θεόν. — Ἀρα ὁ Θεὸς εἶναι ἀμφοτέρω καὶ ἀκινήσιαν καὶ κίνησιν. Τοιοῦτοτρόπος λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, τὸν ὁποῖον ἀναρμόδιως ἐπικαλεῖται ἐνταῦθα (σιθ'): «ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον καὶ κινεῖ, καὶ μέσον τοῖνον ἐστὶ τι ὁ αὐτὸ κινούμενον κινεῖ, αἰδίου καὶ οὐσία καὶ ἐνέργεια αὐτοῦ (1).» Τὸ χρῆζον λύσεως ζήτημα εἶναι ἄρα πῶς συμβιβάζονται κίνησις καὶ ἀκινήσιαν, ἀδιαφόρων ἀνθέσει τις αὐτὰς ἐντὸς τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐντὸς τοῦ κόσμου, διότι κόσμος ἐν συνεχεῖ κινῆται εἶναι τὸ χάος, καὶ Θεὸς ἐν ἀκινήσιαν εἶναι τὸ μὲν.

Ἡ αὐτὴ ἀντίφασις ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν λέξιν νόμος ἢ διακόσμησις, διότι τὸ διακοσμούμενον ἢ εἰς νόμον ὑποκείμενον εἶναι σύνθετον, ὥστε ὅλη ἡ μακρὰ περιόδεα ἀπὸ τὸ ἀτρεπτόν εἰς τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν εἰς τὸ πρό παντός ἄλλου ὄν, εἶναι ματαίολογία διὰ τὰ τεθοῦν εἰς κίνησιν ὅλοι οἱ ὅροι τῆς Σχολῆς. Ὁ νόμος εἶναι λοιπὸν ἡ σχέσις τοῦ συνθέτου πράγματος ἄλλοιῳσιν, λέγομεν ὅτι στερεῖται νόμου καὶ εὐρίσκειται εἰς ἀναρχίαν. Οὐτε θέλει εἶπει τις, ὅτι ἡ ἀλλοιομένη κατάστασις διαρκοῦσα μακρὸν χρόνον, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς νόμος, διότι, προκειμένου λόγου περὶ αἰωνίου, οἱ αἰῶνες εἶναι ἐλάχιστα μέρη χρόνου. Πῶς συμβιβάζεται λοιπὸν ὁ νόμος καὶ ἡ διακόσμησις μετὰ τὸ τρεπτόν; Ὁ Εὐγένιος ὄχι μόνον δὲν δοκιμάζει ν' ἀτενίσῃ τοιαύτας ἀντινομίας θαρράλως, καθὼς ὁ σύγχρονός του Κάντιος, ἀλλ' ἀποδοκιμάζει πάντα σκεπτικισμὸν καὶ αὐτὸν τὸν εὐσεβῆ τοῦ Καρτεσιου. «Πρὸς ἡδὲ τούτοις καὶ τὸν τῆς Γαλλικῆς αἰρέσεως ἐξάρχοντα » Καρτεσιον) σὺν αὐτῷ αὐτοῦ τῷ ξένῳ θεσμῷ τοῦ » περὶ ὁτουοῦν ἀπλῶς ἀπαξ γοῦν δεῖν ἐνδοιάζειν, εἰς » Κυνόσαργες ἀποπέμφωμεν (υοα').»

Τὸ αὐτὸ ζήτημα περὶ ἀδιότητος τοῦ κόσμου ἀναπτύσσει καὶ εἰς πραγματείας ἐν εἰδει ἐπιστολῆς πρὸς ἀνασκευὴν τοῦ συστήματος τῶν Ὀκελλιῶν (2). Νέας ἰδέας δὲν ἀπαντῶμεν, ἀλλὰ ῥητῶς ὁμολογεῖ αὐτόθι, ὅτι δὲν δύναται ὁ φιλόσοφος νὰ δεχθῇ τὴν ἀντίφασιν, ὅτι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἶναι ἀκίνητον καὶ αὐτοκίνητον, ἄδρανές καὶ δραστήριον, τρεπτόν καὶ ἀναλλοίωτον κ.τ.λ. Δὲν ἐρωτᾷ ἐν τούτοις ἑαυτὸν ἂν δύναται ν' ἀρνηθῇ τοῦτο περὶ τοῦ Θεοῦ

Διατρέχοντες ἀναλυτικώτερον τὸ Σύγγραμμα τῆς Μεταφυσικῆς, β' ἐπομένως εἰς τὸ Α' τμήμα, τοῦτέστι τὴν Ὀντολογίαν, ἀπλῶς ἁπορισμοὺς περὶ Ἀρχῶν καὶ αἰτίων, ἐνδεχομένου καὶ ἀναγκαίου, ταυτότητος καὶ ἀντιθέσεως, ἀληθείας καὶ τάξεως κτλ. Τοὺς ἀπορισμοὺς τούτους, κατηγορικῶς ἐκτεθειμένους εἰς Θεωρήματα Λακωνικὰ, ἀκολουθοῦν Σχόλια, περιέχοντα ἀποσπάσματα διεξοδικὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων τῶν νεωτέρων ὁμοίως μολίς γίνεται μνεῖα. Ὁ Ἀριστοτέλης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ὁ κλητεῦσθεος μόνος. Εἰς

[1] Μεταφυσικὰ βιβ. Α'. [τόμ. Β. σελ. 1072 ἐκδ. Βελκέρου].
[2] Ἐτυπῶθ' ὡς Παράρτημα εἰς τὸν Β'. τόμον τῆς Φιλοσοφίας Ἀδαλασχιῆς.

τὸ ἐπόμενον τμήμα τῆς Κοσμολογίας ὅλη ἡ συζήτησις περιστρέφεται σχεδὸν εἰς δύο ζητήματα κενά, ἂν ὁ κόσμος εἶναι αἰώνιος καὶ ἂν οἱ νόμοι αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ὄντες τρεπτοί. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ζητημάτων πραγματεύεται περὶ χρόνου, τόπου καὶ κινήσεως. Περιέργων ὁμοίως εἶναι ὅταν ἀναγινώσκωμεν κατοπίν, ὅτι «Ἄπας διακόσμος ὡς ἂν ὑπεροπῆς ἢ, εἴη ἂν καὶ μεταφυσικῶς » τέλειος ἐξ ἀνάγκης (φζ').» Ἐὰν ὁμοίως ἡ τρεπτὴ διακόσμησις εἶναι μεταφυσικῶς τε λεία, τότε ἐξ ἀνάγκης ἡ μεταφυσικὴ εἶναι ἀτε ἢ.

Τὸ τρίτον τμήμα περὶ τῆς ψυχολογίας κατακρίνεται κυρίως εἰς τὴν ἀσθητικὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι σωματικὴ. Τὰ περαιτέρω εἶναι ἐντελῶς σχετικὰ καὶ ἀόριστα, διότι τί σημαίνει ὁ ὀρισμὸς εἰς ἔντελέχεια τοῦ καθ' ἡμᾶς ὀργανικοῦ σώματος τὴν λογικὴν ψυχὴν λέγεσθαι δώσομεν (φλά.).» Καὶ ἄλλα σώματα καὶ μὴ ὀργανικὰ ἔχουσι ἐντελέχειαν, πῶς διακρίνονται ὁμοίως αἱ ἐντελέχειαι αὐταί; — Ἐπίσης εἶναι ἀόριστα καὶ σχετικὰ τὰ περὶ τῶν δυνάμεων τῆς λογικῆς ψυχῆς. Περὶ τοῦ νοῦ δὲν εὐρίσκομεν ὀρισμὸν, εἰμὴ μόνον ὅτι ἡ λογικὴ ψυχὴ δύναται νὰ ἐνεργήσῃ γνωστικῶς, ἀπληλαγμένη πάσης ὕλης, ὅτι αἱ ἐνοιαὶ ἀποκτῶνται καθόσον ἡ ψυχὴ στρέφεται πρὸς ἑαυτὴν καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς, ἢ καθόσον προτέχει εἰς ἐξωτερικὰ σώματα. Ὅτι αἱ τῆς λογικῆς ψυχῆς γνωστικαὶ ἀντιλήψεις, αἱ ἀνευ, ἢ καὶ μετὰ φαντασίας, εἶναι ἐνεργεῖαι καὶ ὄχι παθήσεις κ.τ.λ. κ.τ.λ. Μανθάνομεν τοιοῦτοτρόπως τινὰς ιδιότητας ἀρηρημένους, χωρὶς νὰ εἰσχωρήσωμεν εἰς τὸ ἄδυτον αὐτό. Πῶς ὁ νοῦς ἀντιλαμβάνεται τῆς ἀληθείας, ὑπερνεκῶν τὸ κάλυμμα τοῦ σώματος καὶ πῶς ἔχει τὴν βεβαίτητα περὶ τῆς ἀποκτῆσεως τῆς, θετικῆς καὶ ἀπόλυτης, περὶ τούτου οὐδὲν ἀπαντῶμεν.

Μετὰ ὀλίγας λέξεις δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι τὰ Στοιχεῖα τῆς Μεταφυσικῆς ἤθελον εἶταί, πολὺ χρῆσιμα διὰ τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων, ἀκινδύως προπαρασκευάζοντι τὴν συζήτησιν καὶ στερεόνοντα εἰς τὸ δόγμα, ἐὰν ἡ ἀρχαία γλώσσα καὶ αἱ διεξοδικαὶ παραπομπαὶ δὲν καθίστανον τὰ ἔργον δύσχρηστον. Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν διατὶ δὲν εἰσεγγώρησαν εἰς τὰ Σχολεῖα, μολονότι διενεμήθησαν δωρεάν.

Εἰς τὸ βαθύ του γῆρας ὁ Εὐγένιος κατέγεινεν εἰς τὴν Φυσικὴν σπουδαίως. Ἡ Ἀκαδημία τῆς Πειρουπόλεως συνεβάλετο μετὰ τὴν Ἑυρωπαϊκὴν πρόσδοον κατὰ τὴν ἐπιστήμην ταύτην, καὶ ὁ Εὐγένιος δὲν ἄρνεε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρελθῇ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐκτείνῃ τὰς γνώσεις του. Κατογός τῆς Φιλοσοφικῆς μεθόδου, ὥστε νὰ συνάψῃ ὑπὸ γενικὴν κατηγορίαν τὰ καθέκαστα καὶ νὰ ἐπιπέτῃ τὸν σύνδεσμὸν τῶν, δὲν εἶχε δυσκολίαν νὰ κατατάξῃ τὰς γνώσεις του πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς ἐπιστήμης καὶ δὲν ἐπέλετο ἀπὸ τὸ πλήθος αὐτῶν. Τὸ περὶ φυσικῆς σύγγραμμα τοῦ ἐπεγράμματος παραδόσεως πρὸς, «Τὰ ὑπερνεκῶν τὰς φιλοσοφίας,» ἐπιγραφή, ἧτις ἦδυνάτο ν' ἀρέσκη εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Ὁ φιλόσοφος Ἀρχιερεὺς δὲν ἀνήκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν συγκαταβατικῶν ἀνθρώπων, αἵτινες περικόπτουσι τὴν ἐπιστήμην διὰ παντός μηχανικῶς μέσο,

ὥστε νὰ τὴν εἰσάξουν εἰς τὰς στενάς ἐκείνας κεφαλὰς, τὰ ἀμειννὰ κάρνηα, εἰς τὰ ὅποια πολὺ ὀλίγα πρᾶγματα ἔχουσι εἰσοδόν. Ἡ ἐπιστήμη εἶχε δι' αὐτὸν ἴδιαν ἀξίαν καὶ ἐμμονον σκοπὸν, νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνου νοήσεως, χωρὶς νὰ ὀπισθοδρομῇ δειλιῶσα οὔτε ἀπὸ ὕψους, οὔτε ἀπὸ βάθους, οὔτε διότι ὁ κοινὸς ὄμιλος δὲν δύναται νὰ συνακολουθήσῃ ἐπευφημῶν. Σήμερον ἡ ἐπιστήμη ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς δημοτικότητος τῆς, ἀλλ' ἐπιτυγχάνει μόνον δι' ἐκείνων, οἵτινες διὰ τῆς σαφηνείας δύναται νὰ καταστήσῃ εἰς τὰ πλήρη τὰ δεινότερα προβλήματα εὐπρόσιτα, ἐνῶ οἱ λοιποὶ περιπίπτουσι εἰς ἀνοῦσιον ἐπ' ἀνάληψιν τῶν τετριμμένων.

Εἰς τὰ ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις προτάττει ὁ Συγγραφεὺς τὸ μεταφυσικὸν ζήτημα, ἂν ἡ ὕλη εἶναι ἀπλή ἢ σύνθετος. Ἀπλή δὲν δύναται νὰ εἶναι, διότι πόθεν ἡ ποικιλία; — Ἄν δεχθῇ τις ὅτι εἶναι σύνθετος, δὲν εὐρίσκει πέρας, οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν θεωρίαν τῶν ἀτόμων. Καθότι ἐὰν εἴπῃ τις ὅτι εἶναι σύνθετος ἀπὸ μέρη, τότε ὑπάρχει διαφορὰ μεταξύ αὐτῶν, ὥστε ἕκαστον τούτων εἶναι πάλιν σύνθετον, καθὸ μῦρον περιέχουσι διαφορὰν καὶ οὕτω καθέξῃς εἰς τὸ ἐπ' ἀπειρον. Μάλιστα ἡ ὕλη βοηθεῖ τὴν ἰδέαν ταύτην διότι δὲν ὑπάρχει μόνον αὐτῆς μὴ δυνάμενον νὰ ὑποδικηθῇ.

Ὁ Εὐγένιος δὲν δεχεται πρὸς λύσιν τῆς ἀντινομίας ταύτης τὰς μονάδας τοῦ Λειβνίτιου, αἵτινες εἶναι ἀπλῶς θεωρητικὴ κατασκευὴ. Ἐκαστον πρᾶγμα κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν αὐτὴν μονάδα καὶ ἡ διαφορὰ συνίσταται εἰς τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τῆς ἀναπτύξεως, χρεωστούμενης εἰς τὴν προϋσθηθεῖσαν ἀρμονίαν (harmonie préétablie). Ἡ διαφορὰ μεταξύ τῶν πραγμάτων, εἶναι τοιοῦτοτρόπως σχετικὴ καὶ πᾶς δεσμὸς πρὸς ἄλληλα ἔπαυσε, διότι ἕκαστον ἡδύνατο νὰ ἦναι τὸ πᾶν, ἢ δὲ προϋστηθεῖσα ἀρμονία εἶναι ἐξωτερικὸν λήμμα, διὰ τὸ δύναται τις νὰ νοήσῃ ὅτι συνυπάρχουσι. Ἡ ἀρμονία εἶναι ξένη πρὸς τὰ καθέκαστα, τὰ ὁποῖα περιστέλλει, ἐπομένως δὲν εἶναι ἡ ἀλήθειά των καὶ καταθλίβει ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζει νὰ ἀναπτυχθῶν, ὄχι δι' ἄλλον λόγον, παρὰ διότι ἂν ἕκαστον ἀπελάμβανε τὴν πλήρη ἀνάπτυσίν του, ἔπειθε ν' ἀπορροφήσῃ τὰ ἄλλα, ἢ ν' ἀπορροφήσῃ. Ἄμα ἐκλείψῃ διὰ τῆς ἐντελοῦς ἀναπτύξεως πᾶσα διαφορὰ μετὰ τῶν, ἧτις εἶναι μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον, τὸ σύστημα τοῦ Λειβνίτιου δὲν λέγει πλέον τι. Τοῦτο τὸ χάσμα τοῦ συστήματος ἐνοοῦσιν ὁ Λειβνίτιος νὰ καλύψῃ διὰ τοῦ ἀπὸ μηχανῆς Θεοῦ, τῆς προϋσθηθεῖσης ἀρμονίας, ἧτις δὲν μᾶς ἐξηγεῖ τὰς διαφορὰς κατ' οὐσίαν, τοῦτέστι πόθεν αἱ πολλαὶ μονάδες. Καὶ αὐτῶν τὸ πλήθος εἶναι λοιπὸν λήμμα, ἐκτός τῆς ἐσωτερικῆς ἀντιφάσεως των, ὅτι εἶναι σύνθετοι καὶ ἐπομένως περιέχουσι ἄλλας μονάδας καὶ οὕτω καθέξῃς.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Εὐγένιος δὲν ἀπαντᾷ μετὰ ταύτας ἀντιφάσεις, ἀλλ' ἡ σημαντικώτερος αὐτοῦ ταῦτο σκοπεῖ, ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξύ λογικοῦ καὶ ἀλόγου ὄντος εἶναι οὐσιώδης, ἐνῶ ὁ Λειβνίτιος παραδέχεται μόνον διαφορὰν κατὰ τὸ φαινόμενον. Τοῦτέστι εἰ

ένος λήμματος καταστρέφει άλλο λήμμα (1). Προτιμά λοιπόν ο Συγγραφέας της Φυσικής το δόγμα του Νεύτωνος, το όποιο δεν εγγίζει, ως γοητικόν οϊκοδόμημα, με την κεφαλήν τὰ νέρη, αλλά επαρκείται με σχετικήν αλήθειαν συνάπτουσαν κατά πιθανόν τρόπον το πλήθος τῶν φαινομένων.

Κατά το σύστημα τούτο υπάρχουν μόρια πρωτόγονα, έχοντα διαφόρους ιδιότητας, τὰ όποια συντιθέμενα, ή έκαστον με το είδος του, ή μεταξύ των, αποτελούν τὰ διάφορα σώματα. Δέν περιπίπτει, λέγει ο Εύγένιος, εις την όμοιομέρειαν του Αναξαγόρου, διότι περιλαμβάνει και την αλλεωμέρειαν, ουτε αποκλανάται εις το σύστημα τῶν ατόμων του Δημοκρίτου και Βπικούρου, διότι έχει ώρισμένα μόρια και πλέον ού. Δέν εύτυχει έν τούτοις ν' απαλλάξη τον Νεύτωνα από την αντίφασιν, ότι πάλιν παραδίδεται μέρη σύνθετα εκ της διάφορα των, άλλ' ανυπομένως αποκρούων τον Αριστοτέλην, λέγει ότι ή ύλη είναι σύνθετος. Ο φιλόσοφος έν τούτοις χρεώσται να έμμείση, λέγων πάθεν ή σύνθεσις και ό δεσμός. Η αντίνομία αυτή δέν είχεν ακόμη αναχθή εις τὰ άπία στοιχεία της, όπως την διετύπωσεν ο Σχέλιγγ, όστις ώρισε την ύλην, ως την αντίφασιν καθ' έκατην του είδους και της έκτάσεως, της δυνάμεως και της πραγματικότητος, του όλου και του μέρους. Τουτό το θεάμα παριστάνει ή φύσις εις το ποικίλον τῶν σκηνῶν της, ότι ποθεί πάντοτε το κέντρον της και την ένότητά της και άκαθεκτως κοπιά να συνέλθη εις ένότητα, αλλά τούτο τελείται μόνον έντός της ανθρωπίνου συνειδήσεως. Ούτω τὰ ύλικά όντα είναι όλα έκτος άλλήλων κειχωρισμένα και μολαταύτα σπύδουν πρός άλληλα δια του νόμου της βαρύτητος, δια του νόμου της έλξεως, δια της χημικής συνδέσεως, άλλ' ή συντήρησις των είναι και ή καταστροφή των. Μόνη ή νόσις εκτεινεται δια πάντων, χωρίς να εξέλθη έκ αυτής και έντός του έτέρου είναι έκ αυτή, ή άπειροσ, άπόλαυσις. Πρέπει να όμολογήσωμεν ότι το τελειότερον έργον του Εύγενίου είναι ή Φυσική του, καθότι περιέχει όλας τὰς τελευταίας έρεύνας της εποχής του. Με μεθοδικήν τάξιν εξετάζει τὰ περί κινήσεως, προσβολής και βαρύτητος σωμάτων, περί ήλεκτρισμού και έρελικύσεως, περί βρυετών και φωτός. Την αυτήν τάξιν άπαντὰ τις και σήμερα εις τὰ επιστημονικά περί Φυσικής συγγράμματα, με την διαφοράν ότι έκαστον τῶν κεφαλαίων τούτων έπλουτίσθη με νέας άνακαλύψεις, δια τῶν όποιων πολλάκις ριζικώς έτροποποιήθησαν αι υπάρχουσαι γνώσεις (2).

Καθώς οι εύποροι και αυτοί οι Βασιλείς τὰς ώρας

[1] «Πρώτη γάρ ύμνείσθω έν ήμίν ή πρωταίστη μονάς το όσίου και ήτοι ή μονάς, το ή μεν δεύτερον είναι τῶν λογικῶν μονάδων και το τρίτον το τῶν αλόγων πῶς πάντα τὰ έντα αι μεν διακεκριμέναι και δι μη διακεκριμέναι περιέχουσι περιεχόμενα; αι μεν ούτοι νοεῖν είσσι, νοεῖν άρα έμοιρησσοσι και τὰ κτήνη, αι δέ άλλο το παριστάνουσι, ούκ έπάρκει το ο δ ε ι δ ε ο γ γ ρ α μ μ α τ ῶ ν λογικῶν μονάδων, άπειροσ έστι το ν ο α τ ν ο. σελ. 36

[2] Τα περί καλλίβοιων άγρίων προς τον Επισκοπον Καμπανίας Θεοφιλον, έν ή όλην ο Εύγένιος ήτο Γεροδιάκος, έντυπώθη δε παρά του Αιλιάνου εις την Συλλογήν τῶν Άνακτόρων.

της ανακαύσεως εξοδεύουν εις τέρνα άγροκήπια μεταξυ άνθων άπολαμβάνοντες τὰ ανεξάντηλα θέληγτρα της φύσεως, ούτως ο Εύγένιος καταγίνατο εις την φιλοσοφίαν. Έν προίην τριαύτης διαχύσεως, τὰς μεταρράσεις τῶν καθ' Ομηρον Άρχαιοτήτων και τῶν Κερκυραϊκῶν, άριερωσεν εις την νέαν Πολιτοκρατείαν της Πτανήσου. Αι Κερκυραϊκαι Άρχαιοτήτες συνεγράφησαν παρά του Ένετου Κουτρινίου, ποτε Λατίνου Αρχιεπισκόπου Κερκύρας, όστις έσεβάσθη πλέον τῶν συμπολιτῶν του τὰς Ιστορικά: άναμνήσεις του τόπου τούτου, ώτε και μετά την έξωσιν τῶν Ένετῶν, ήδύνατο ν' άριερωθῆ το έργον του ως δωρον παιδικής στοργής προς την πατρίδα.

Το δεύτερον προίον φιλολογικῆς ψυχαγωγίας υπήρξεν ή μεταρρασις της Αιναδος, και τῶν Γεωργικῶν του Ουίγγιλίου, εις επικόν λόγον, άτινα δεικνύουν πόσην τριβήν της αρχαίας ήρωϊκής ποιήσεως είχαν ο Εύγένιος, ώτε να μεταποιήση την γλώτταν του Μάριονος εις την του Μεληπιγενού. Εις την Αικατερίνην άριερωσεν το επικόν τούτο πόνημα, δωρον ζήσον Βασιλέως.

Είναι δύσκολον να επικρίνη τις τοιούτον έργον. Κυρίως πρόκειται να εξετασθ αν ο μεταρρατής βαφώδης ένεδύθη δλόκληρον την αρχαίαν άπλοϊκήν ένότητα της έποποιίας, ή συνεβράβε νέον κέντρονα, και αν, μεταβάλλων την φωνήν, δέν μετέλλαξε την μελωδικήν χάριν του πρωτοτύπου. Πρέπει να όμολογήσωμεν ότι δέν επέτυχε πάντοτε εις άμφότερα. Έν τούτοις δέν έράνη πολύ κατώτερος του διπλου προβλήματος της μεταρράσεως και άπομίμησεως.

Η άκρίβη: άνάγνωσις θέλει πληροπορηθαι έκαστον ότι ο Εύγένιος ένικήθη από τὰς δυσχερείας εκείνας, αιτινες είναι εις την φύσιν αυτήν του πράγματος.

Ας σημειώσωμεν ότι ή άνάγνωσις τῶν αρχαίων επικῶν συνοθεύεται πάντοτε με το αίθημα, το όποιον γεννά ή τελειότης. Και αυτά τὰ τοκλήματα τῶν αντιγραφείων ένίοτε θυμαζόμενα, έν ή εις πάντα τῶν νεωτέρων άπόπερην προτερηόμενα με άκούσιον δυσπιστίαν, ήτις μάς διαρθείρει την ήβδονήν. Τουτό πάσχουεν τουλάχιστον οι άμύητοι, οι μεμνημένοι όμως διακράττονται από την ίδίαν κριτίκον επιτυχίας (1).

Τὰς Θεολογικάς του μελέτας δέν βλέπομεν να διέκοψε πώποτε, ακολουθῶν πάντοτε το αυτό αξίωμα ότι δέν άρκει μόνον να επαναλαβάνη τις κατά γράμμα την θείαν παραδότην, αλλά, ως μέλος ώρισμένης κοινωνίας, και προελθῶν εκ του υέτου αυτής, κατέχεται από πνεύμα, το όποιον δέν δύναται να διατηρήση κειχωρισμένον τῶν θρησκευτικῶν άναλλοιώτων παραδόσεων, καθ' έκαστον τρόπον τινά διπλοῦς, άλλως φρονῶν ως άνθρωπος και άλλως ως χριστιανός. Τουτό είναι ή ύπόκρισις, την όποιαν εύτυχιότερον άποκαλοῦν οικονομία, το να έχη τις άλλην πεποιθησιν δι' έκαστον ένδόμυχον και άλλην φαινομένην και δια

[1] Το εν άνωτέρω επική μεταρρασει της 'Ιλιου Πέρσεως, παρά του Κ. Φιλίππ.

τα πληθος. Ο αληθής άνθρωπος και ο αληθής χριστιανός είναι πρό πάντων μεθ' έκαστου σύμφωνα, δια τούτο όμως είναι άνάγκη, τι ως έτερογενεσ περισταται έντός της συνειδήσεως του, να το άναύστη όχι διαμένων εις την αντίφασιν, αλλά προχωρών με γήτριον πόθον εις την λύσιν, και άρμονίαν.

Ακλόνητος κατά τούτο εις την ιδέαν του, ότι ο χριστιανισμός είναι ή θρησκεία του λόγου, ήγάπα την έρευναν και δέν έδίσταξε να μεταδώη την περι άυμ της όρεξιν εις το έθνος του. Περιεργον κατά τούτο είναι το Σπαρτίον Έδριεον, το όποιον ή επιγραφή έλήθη από τον εκκλησιαστικόν (κερ. δ. 12). Το Σπαρτίον εύτριτον ου ταχέως άποβράχισται, και το όποιον περιέχει μεταρράσεις, εις γλαφυρωτάτην άπλήν γλώτταν, τριῶν διατριβῶν. Η πρώτη, περί θεολογίας του χριστιανισμού, είναι του Άγγλου Σωάμ Ιωνουσιου. Η δεύτερα, περί του Αύτοπιστου τῶν Εύαγγελιστῶν παρά του Δεαυσόφρου, και ή τρίτη περί της γενεαλογίας του Χριστου, παρά του Αύγ. Καλμέτου. Εκ τούτου βλέπομεν ότι δέν έδίσταξε να δεχθῆ και από έτεροδόξους τὰ εις την πίστιν ώφέλιμα!

Άλλο σύγγραμμα αυτής της εποχής είναι ή Φιλόθεος Άδολογοία, έχουσα άντικείμενον την έρμηνείαν της πεντατευχου και προσημαζομένη με το, Έρευνάται τὰς γραφάς. Η δέν είναι όμως άπλη έρμηνεία λέξεων, αλλά μάλλον αποτελεί αρχαιολογίαν Έβραϊκήν, εάν μόνον ήθελε τις άλλως να κατατάξη την ύλην. Είναι έργον συλλογής, το όποιον μάς δεικνύει ότι ποτέ ο Εύγένιος δέν ένσηχολείτο εις μελέτας χωρίς να λαμβάνη σημειώσεις, εκ τῶν όποιων μετά ταύτα προέκυπτον συγγράμματα. Είναι γεγραμμένον εις άπλήν γλώσσαν, κίνουσαν μάλλον προς την αρχαίαν, αλλά πάντοτε όλιγωτερον, παρά το σήμερα νομιζόμενον εκκλησιαστικόν ύφος, ως να ήτον ίδιον αυτού ή άπειροκαλία.

Η περί εύθανασίας διατριβή του έχει φιλοσοφικήν άφορμήν, ως λόγος παραινετικός προς του: άποδεικνύωντας τον θάνατον, όχι όμως περί άταραξίας, διότι, καθως λέγει, είναι άδύνατον εις τον άνθρωπον να μη φοβήται τον θάνατον. Βλθέτων κατά σειράν τὰ διάφορα παραδείγματα της μεγαλοφυχίας τῶν αρχαίων τὰ επικρίνει άδικως, ότι εξηγοῦνται εκ της φιλοδοξίας. Βπιτρέπει λοιπόν λόγους ήττυχαστικούς μάλλον, το άφρευκτον του θανάτου, τὰς πικρίας της ζωής, κτλ. εάν δέν επετώρουε τὰς παντοίας ρήσεις, καταγιόμενος να τὰς συβράψη δια σχετικῶν παρατηρήσεων, ώτε να τὰς άπορημονεύη όλας, ήθελεν όρίσει περισσώτερον την ιδέαν του, αντίταττων την περι θανάτου έννοιαν τῶν αρχαίων εις την έννοιαν του χριστιανισμού.

Δια την συνειδήσιν του αρχαίου, δια την όποιαν μεταξυ θανάτου και πεπερασμένης ζωής δέν υπήρχεν έλλαμψις άνωτέρου φωτός, ή καταφρόνησις αυτής ήτο ή μεγαλοφυχία, ή έσκεμμένη συναισθησις της ματαιότητος τῶν ανθρωπίνων πραγμάτων (1). Η

[1] Καθως του Ηρακλείτου, όστις έλεγε επ' α τ α ρ ε ι ο. Το και την περί Εύθαν. Διατριβ. σελ. 84.

μεγαλοφυχία όμως προήρχετο εκ της γενναίας άνατροφής, ήτις καθιστά έκαστον υπερέρημον δια την ίδίαν του άξίαν, την όποιαν δέν ήδύνατο να μεταβάλλη ο θάνατος, ώστε να δειλιάσῃ ένώπιόν του (2). Όστις έπρόσφερε θυσίαν την ζωήν του εις την πατρίδα, ήτον όλως έμμενος υπέρ της έλευθερίας της, συνισταμένης εις την έκουσίαν συνυποταγήν έκάστου εις τον άρμοζικόν του όλου δεσμόν. Δέν υπάρχει τι, με το όποιον να δύναται ν' ανταλλαχθῆ ή έλευθερία, και αυτής το αίθημα έπλασε την ήρωϊκήν ψυχήν του Λεωνίδου.

Η άυταπαρήσσις, ή άφοσίωσις όλης της ζωής εις τὰ κοινά της πατρίδος συμφέροντα ήτο ή πρώτη άρετή του αρχαίου πολιτου, και ή πρώτη ήθική βάση τῶν αρχαίων κοινωνιῶν, αιτινες ανέδειξαν τοιούτους άνδρας, ώστε μόλις τολμῶμεν να συγκρίνωμεν τους έπιφανεστέρους τῶν νεωτέρων με έκείνους. Ο άνθρωπος είχε μόνον αξία, ως πολίτης, και ή πόλις ήτο δι' αυτόν το πᾶν. Έξ έναντίας ή πρώτη ιδέα του χριστιανισμού είναι ότι ο θάνατος ένικήθη. Αύτός ο έχθρός της κτίσεως, όστις την συνακολουθεϊ καθ' όλην την ύπαρξιν της καταστρέφει τὰ άτομα, μαραινῶν το άνθος και ζηραίνων το δένδρον, άρπάζων το τέκνον από τὰς άγκαλάς της μητρός, την μητέρα, τον άνδρα, τον πατέρα από την οικογένειαν, δέν έχει ίδίαν ύπόστασιν ένάντιον της ζωϊκής δυνάμεως, αλλά δια της ζωής μόνον υπάρχει, της όποιας δέν παρέρχεται ή αλήθεια, αλλά ο άνθρωπος δύναται να καταστήσῃ ιδικήν του δια του πνεύματος. Το πνεύμα είναι ή σωτηρία του ατόμου, το όποιον πληροῦται εξ αυτού. Εί θέλει περισσώτερον ο άνθρωπος, όστις άπικτήσῃ την αλήθειαν του, — τὰ αγαθά της γης; — Αύτὰ είναι μηδέν και έκείνη το πᾶν. Ο θάνατος δέν έχει πλέον δια τον χριστιανόν, όστις είναι με την συνειδήσιν του άναπαυμένος, το ήσπλαγγχον, το όποιον είχε δια τον έθνικόν. Δια τούτο ως προς τον χριστιανόν ή μεγαλοφυχία περί της περιφρονησεως του θανάτου είναι τύφος, διότι ή περιφρόνησις είναι τι άρνητικόν. Μόνη ή αιώνιος αλήθειαι σώζει, ήτις δίδει δύναμιν εις την ψυχήν και ή γνησία δύναμις δέν έχει άνάγκην από λόγους, αλλά ενεργεί εις την περίστασιν. Ο θάνατος είναι λοιπόν δια τον χριστιανόν ή στιγμή, καθ' ήν δοκιμάζεται ή στερεότης τη χριστιανικής του πεποιθήσεως και τοιαύτην δέν έχει δεβάτως όστις δειλιά.

Παραπλησία έννοια, αληθώς χριστιανική, έκείτο πρό του νοός του Συγγραφέως, άπαιτουόντος να μη είναι ή άφοβία του θανάτου άπλως προσωπική άναλήγισια, προτίρημα άρνητικόν, αλλά να προέρχεται από θετικήν πίστιν. Πρέπει να όμολογήσωμεν έντούτοις ότι ο τρόπος της έκθέσεως είναι τοιοῦτος, ώστε εκ της επικρίσεως του έθνικου φρονήματος εξάγει τις μάλλον την κυρίαν έννοιαν, παρά εκ της έκθέσεως του χριστιανικού.

Το γνωστότερον από τὰ θεολογικά έργα του Εύ-

[2] Καθως έλεγεν ο Διογόνης «Πῶς κακόν [ο θάνατος] ού παρότος νοῦκ αλοθανόμαθα. Αέριρ εε βίη Διογένε.

γενίου είναι η μετάφρασις του 'Αδάμ Ζοιρνικαβίου περί της έκπορεύσεως του 'Αγίου Πνεύματος (1). Ο 'Αδάμ Ζοιρνικαβίος ήτο Πρώτος τὸ γένος, ἐκ 'Εθνωμόντου και ἐγενήθη κατὰ τὸ 1652. Καθὼς λέγει εἰς τὴν Αὐτοβιογραφίαν του, δύο τινα προσήλωσαν ἐνώρι: τὴν προτομήν του, ἡ Ὁμολογία τῆς Ανατολῆς καὶ ἡ Ἐκκλησία του Μητροπολίτου Κριτοπούλου, ἧτις τὸν ἐρώτιος περί τῆς ἀληθείας τοῦ δόγματος καὶ ἡ παραίνεσις, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσεν εἰς σύγχρονον σύγγραμμά, κὼς ἄρα συντελέσ εἶν, χάραν ἐπιτηδείαν ἐκλέσθαι ἐν ἡ βιωταίῳ, ἐπειδὴν τὴν νεότητά παραμειψέται τὰ πολλὰ γὰρ, πλείονος τοῖς ἀλλοδαποῖς ἀγεῖται διὰ λόγον, ἂ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι περιορᾶται. Ἐνθεν τι καὶ τιμιώτερος καὶ ὀλιωότερος διάσεις, γώραν αἰρετισάμενος, ἐν ἡ πολλοῦ ἀν τιμῶτο, ὦν αὐτός ἀν τύχοις ἐπήβολος εἶναι ἐπαγγελόμενος. Περὶ τῶν ἁγίων τῆν Ἀγγλίαν καὶ Ἰταλίαν μετηνάπτεισεν εἰς τὴν Ῥωσίαν ὅπου, συγκαταλεχθεὶς εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, συνέγραψε τὸ περί οὗ δ λόγος ἔργον. Τὰ περαιτέρω τῆς ζωῆς του εἶναι ἀγνωστα, ἐκτός ὅτι εἰργάζετο πλησίον τοῦ Δουκὸς τῆς ἐλάσσονος Ῥωσίας.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ σχίσματος μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπῆρχε ζωὴ ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ανατολικῆς καὶ Δυτικῆς, καὶ ἡ πάλῃ αὐτὴ ἦτο ἡ μόνῃ πνευματικῇ σχέσις μεταξύ ἡμῶν καὶ τῆς Ἑυρώπης. Οἱ ἀπεσταλέμενοι τῆς Ῥώμης ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εἰς τὸ μέσον μας περὶ τοῦ θεμελιώδους τούτου ζητήματος πολεμικὰς διατριβὰς, τὰς ὁποίας παραχρῆμα ἀνεσκεύαζον οἱ ἡμέτεροι θεολόγοι. Ἐάν ἤθελε τις νὰ συνάψῃ τὰ ἐκατέρωθεν ἐκδοθέντα ἀπὸ τοῦ σχίσματος μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡδύνατο νὰ πληρώσῃ ὀλόκληρον βιβλιοθήκην, ὅσην σχηματίζουσι συνήθως αἱ ἐκδόσεις τῶν κλασικῶν τῆς ἀρχαιότητος ἔργων. Ὁ Ζοιρνικαβίος ἀνεκεφαλαιώσεν ὅλα ταῦτα, ὥστε ἡ ἐκ τοῦ λατινικοῦ μετάφρασις τοῦ πολυτίμου τούτου θησαυροῦ δὲν εἶναι μικρὰ ἀξία. Βίς τὴν ἐξελληνισίαν ταύτην ἐπρόσθετεν ὁ Εὐγένιος τὰ Συλλογιστικὰ Κεφάλαια τοῦ Μάρκου Ἐρέσου τοῦ Εὐγενικοῦ. Ὡς ἀρρητὴν τῆς ἐξελληνισίᾳ, του μνημονεύει τὴν διανομὴν τῆς Πολωνίας, μετὰ τὴν ὁποίαν τριακόσια χιλιάδες Οὐνιτῶν προσήλθον πάλιν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐκκλησίας μας. Νομίζει λοιπὸν κατάλληλον νὰ κραταιώσῃ τὴν συνειδητὴν τῶν διὰ τοῦ ἔργου τούτου.

Ἐντούτοις ἡ φιλοσοφία τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ὕψωσε τὴν ἰδέαν τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ὁποίας τὰ δεσμὰ ἐκτείνονται ἀδιάρρηκτα ὑπὸ τὰς θρησκευτικὰς διαφορὰς, αἵτινες εἶναι πάλιν αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸ ἀπόλυτον ἡ πρόδος.

Βίς τὴν σειράν ταύτην ἀφερόμεν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Εὐγενίου πρὸς τὸν Κλαίριον, ἐσχάτως ἐκδοθεῖσαν (2), ἄλλον περιφανῆ προσήλυτον τῆς ἐκκλησίας

μας, ὑποδίακονον τῆς Ῥοδομαχουσίας Ὁ Ἐκκλησίας. Ἐν κάρῳ πανώλους διατριβῶν εἰς τὸν Βόσπορον ὁ Εὐγένιος, ἐλαβε φέκελλον ὀλόκληρον παρὰ τοῦ Κλαίριου, ἐμπεριέχοντα τὰς ἐξομολογήσεις του καὶ διαφόρους ἀπορίας του. Μία ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ καιδαριώδης τῶν δυτικῶν σπερμολογία, ὅτι μετὰ τὸ σχίσμα δὲν ἐκάνονισθησαν ἅγια εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας. Καταρρονῶν ὁ Εὐγένιος με πνεῦμα φιλοσοφον τὴν φιλοτιμίαν ταύτην, δὲν ἀμνησθεῖ ν' ἀπαριθμῆσῃ τὰς νέας στρατιάς τῶν ἁγίων, πῶρον διαφορὰς μαρτυρίας, αἵτινες ἀποτελοῦν τὸ πλείστον μέρος τῆς ἀπνευμάτου. Κατόπιν διηγείται διαφορὰ θαύματα καὶ μεταξύ αὐτῶν τὴν ἐξ ἀνωτέρας ἀντιλήψεως ἰασίντου, ὅτε κατὰ τὸ 1758 δεινῶς ἐδόσθη ἐν ρώμας, φαιέντος ὑπὸ τὴν μαχαλὴν του. Τὴν διηγησὴν ταύτην συγκεφαλαιῶ ἐκθετῶν ὅλας τὰς δοκιμασίας καὶ καταδιώξεις τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς ἐδικῆς μας. Ἐπὶ τέλους ὁμῶς κἀμνεῖ τὸν Κλαίριον προσκετικὸν εἰς τινὰ οὐσιώδη κεφάλαια τῆς πίστεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀκόμη δὲν εἰδείχθη ἐντελῶς σύμφωνος, καθὼς περὶ τῆς ἐκπορεύσεως. Διὰ νὰ τὸν φωτίσῃ ἀκριβῶς ἐπισυναπτει σύντομον ὁμολογίαν τῆς πίστεώς μας, τὴν ὁποίαν ὁ Σεβασμιος ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Νικόφυτος κατὰ τὸ 1828 ἐξεδόκεν ἐν Ἀθήνῃ (1).

Αὐτὰ εἶναι τὰ μόνῃ γεγονότα, τὰ ὁποία ἡδυνήθην νὰ συλλέξῃ ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ Εὐγενίου καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀποχρώντως χαρακτηριστικὰ, διὰ νὰ συνθέσωμεν τὴν πρωτότυπον οὐσιολογίαν τοῦ ἀνδρός. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, καθ' ἣν μας γίνεται γνωστὸς, μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του, ἀφιερῶμενος εἰς τὰς ἐπιτηδείας δὲν περιορίζεται εἰς καμμίαν ἐξ αὐτῶν εἰδικῶς, ἀλλὰ ὁ νοῦς του διατρέχει ὅλον τὸν κύκλον τῶ ἀνθρωπίνων γνώσεων με ἰσθὴν δύναμιν καὶ ἐπιμονήν, ὡς νὰ κατεγίνετο εἰς ἐκείτην αὐτῶν εἰδικῶς. Κυρίως καθίσταται εἰς ἡμᾶς ἀξιοπεριεργὸς διὰ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὸ ἔθνος ὀλόκληρον, τὸ ὁποῖον εἶχε εἰς ὅλας τὰς σκέψεις του πρὸς ὀρθολογίαν.

Ὁ Εὐγένιος σχηματίζει τὴν μετάβασιν τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ πρὸς τὸ Ἑυρωπαϊκόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκειται μεταξύ δύο ἀντιθέτων τάξεων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ συμβιδίσῃ, ἀλλὰ δὲν συλλαμβάνει κατὰ τὴν ἀντίθεσιν τῶν ἑνεκα τούτου γίνεται ἐκλεκτικὸς. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκθέτει τὰς ἰδέας του, ὁ πλοῦτος τῶν λέξεων, αἱ συχναὶ ἐπαναλήψεις, ἡ ἐξόγκωσις τῆς φράσεως ὡς κῆμα ἀφρίζον, αἱ ἐπιδεικτικαὶ παρεκβάσεις, ἀνήκουν βέβαια εἰς τὸν Βυζαντινόν, ἀλλὰ ποῦ περισσότερο ὁ ἐκούσιος περιορισμὸς τῆς ἐρεῦνης. Ἐνῶ εἰς πᾶσαν σελίδα τῶν φιλοσοφικῶν ἔργων του πολεμεῖ τὸν ὕλισμόν καὶ θέλει νὰ διακρίσῃ τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν διάνοιαν, πάλιν ἴσταιται, δειλιᾷ νὰ προχωρήσῃ καὶ ἐρηπυαζέει, εὐχαριστοῦμενος ὅτι ὑπάρχει διάνοια, γὰρ εἰς τὰ προσδιορίζῃ εἰς τί συνίσταται. Ὁ ἀνθρώπινος

νοῦς εἶναι ἐνεργητικὸς, νοεῖ, ἀλλὰ εἰς τί συνίσταται ἡ νόησις καὶ ποῖα ἡ ἐνέργεια, νομίζει πάντα πε ἰπτόν νὰ ἐξετάσῃ. Ἐξ ἐναντίας, ἐπειδὴ ὑπάρχει διάνοια, θεωρεῖ αὐτὴν αἰ ἰδέαν, ὅσας εὐρίσκει ἐν ἑαυτῷ, διακαλογοῦνται, διὰ τὴν ἠθικὴν περιπέσει εἰς τὸν ὕλισμόν. Ἀλλὰ μεταξύ ὕλης καὶ πνεύματος ἡ διαφορὰ δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀπλῶς ἀρητικῇ, ὥστε πᾶν ὅτι δὲν εἶναι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὕλισμου νὰ εἶναι ἐν τῷ ἄλλῳ, καὶ ἀνευ περαιτέρω ἐρεῦνης, ἀληθῆς. Τί εἶναι ἡ φιλοσοφία, ἀν δὲν συνίσταται εἰς ἄλλο τὸ ἔργον τῆς, παρὰ νὰ μας κανοναρχῆσῃ τὸ κείμενον τῶν ὑπαρχουσῶ ἐν ἡμῖν ἰδιῶν; Ἀλλὰ μήπως τὰς παραδέχεται ὅλας, δὲν ἐκλέγει τὰ κατὰ αὐτῶν κατὰ προτίμησιν, ἡ μᾶλλον φωταγωγεῖται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς λαμπράδας;— Τί ὀφελούμεθα ἀπατώντας ἑαυτοῦς; Τὰ καὶ ὅλοι οἱ σοφισματοὶ ὅσοι ἐμφανίζουσιν ἐν τῶς ἡμῶν εἶναι ὀρθοὶ καὶ ὅτι καὶ ἀν φρονούμεν εἶναι ἀλάθητον, οὔτε ὑπάρχει ὀλθροῖον ἀξίωμα καὶ γενικὴ ἀρχὴ ἡμαρτημένη, διότι δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν ὕλην; Κατὰ τί λοιπὸν διαφέρομεν πλέον ἀπὸ τοὺς σοφιστάς, τοὺς ὁποίους ἐπολέμησεν ὁ Σωκράτης;

Ἐν τούτοις διὰ τοῦ συντήματος τούτου ὁ Εὐγένιος ἐραίνετο συμβιβαστικὸς πρὸς τὸ παρελθόν. Ὡς ὁ ἄνθρωπος τοῦ μέλλοντος ὁμῶς παρίσταται ἀνοίγων εἰς τὸν Ἑλληνικόν νοῦν ὅλας τὰς πύλας τῶν ἑυρωπαϊκῶν ἐπιστημῶν. Βίς τὴν ἐποχὴν του δὲν ἡδύνατο τοιοῦτόν τι νὰ τολμήσῃ χωρὶς νὰ ἐξαστραλίτῃ τοὺς ἀπείρους καὶ προκατελλημμένους περὶ τοῦ κινῦνου τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὰ μέγιστα συνετέλεσε κατὰ τοῦτο ὀϊρατικὸς του χαρακτήρ. Καὶ τῶνόντι ὁ Εὐγένιος μᾶς παριστάνει τοῦ ναρκωθέντος σχολαστικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον μεταξύ τοῦ ἐκνεύσαντος Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς κατὰ παράδοσιν θρησκείας βογγάζει κοιμώμενον, τὴν αἰρησίαν καὶ μολαταῦτα φυσικωτάτην μεταμόρφωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου τούτου, διατάζων τὰ στοιχίτα τῆς καταγωγῆς του, καὶ συνειδῶς ποῦ εὐρίσκειται. Τὸ πρᾶγμα μᾶς φαίνεται εὐκολον καὶ ἀπλοῦν, ἐντοσοῦτω ἐγχευασθησαν ὀχι ὀλίγοι ἀγῶνες διὰ νὰ κατορθωθῇ. Ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα ἔως εἰς τὸν Ἄθω, ἀπὸ τὸν Ἄθω ἔως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν συνοδεύουν τὸν ἥρωά μας κατακραυγαὶ καὶ συκοφανταί. Δὲν προέρχονται μόνον ἀπὸ τὴν κακίαν ἡ τὴν ἀντιζηλίαν, καθὼς ἠθέλαμεν συμπεράνει εὐκόλως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ καθαρὰν πεποίθησιν, καθὼς δεικνύει ὁ Καυσοκαλυβίτης, ὅστις μετὰ ταῦτα ἔγεινε τοῦ Εὐγενίου ὁ εἰλικρινέστερος φίλος. Ἡ πλέον ζωηρὰ σκηνὴ αὐτῆς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ μεσαιῶνος μας, μᾶς παρουσιάζεται εἰς τὸν Ἄθω. Ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ἠκούετο μόνον ἡ δέσις καὶ ὁ ψαλμὸς, ὅπου συντρίβεται ἐν μετανοίᾳ ἡ καρδία τοῦ ἀπαρνηθέντος τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ ἡ στήλη τοῦ λιθάνου ἀναβαίνουσα εἰς τὸν οὐρανὸν φέρει ὀμοῦ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς παρακλήσεις ὑπὲρ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, ἐκεῖ ἀνεγείρεται καθέδρα θετικῶν καὶ θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, διδασκουσῶν τὸν Ἑλληνικόν νοῦν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου, καὶ ἐπαναγουσῶν πάλιν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς γνώσεως. Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ὄρους τούτου ἡδύνατο νὰ βλέπῃ ὁ Εὐγένιος τὸ δρομητικὸν ρεῦμα τοῦ Ἑβρου,

ὅπου αἱ μαινάδες ἔρριψαν τὰ μέλη τοῦ σπαραχθέντος Ὀρφέως, ἔγῳν μάλιστα πλησίον του τὸν Κύριλλον, διὰ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τὸ μῦθον τούτου τὴν ἀλληγορικὴν ἔνοιαν. Καθὼς ὁ χριστιανισμὸς ἔφερε τὸ μαρτύριον ἕνεκα τῆς ἀνθρωπίνου ἀσθενείας, οὕτω καὶ ὁ χριστιανισμὸς ἠνῆθη νὰ γινώσκῃ παραχρῆμα τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς. Ὁ Εὐγένιος εὐρεν ἄστυλον εἰς τὴν Ἀρσενον, ὑπὸ τὴν σκιάν ὀρθοδόξου Ὁρόνου, παριστανόντος τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνου ἐλευθεροφροσύνης τὴν τυχαίαν συζυγίαν, ἐπὶ αὐτὸς ἐξήτει διὰ τοῦ πνεύματος τὴν ἀνάγκαν.

Πρὸ τοῦ Εὐγενίου ἦτο τρόπος τινὰ τὸ ἔθνος ἐγκεκλεισμένον ἐν τῶς βυζαντινῆς Ἐκκλησίας. Ἐπ' αὐτῆς ἐκείνητο τὰ ἐρεπια τῶν παρελθόντων αἰῶνων, τὰ ὁποῖα ἐσώρευετο ἡ καταδούλωσις. Ὁ Εὐγένιος τὴν ἀνίσκαψεν ἔως εἰς τὰς βάσεις τῆς, ἠνοιξε πανταχόθεν τὰς πύλας τῆς, τὰς εἰσόδους καὶ τὰς ἐξόδους, καὶ ἐξαγαγὼν τὴν σχολὴν ἐκ τῆς σκοτεινῆς κρύπτης, τὴν ὕψωσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὅθεν ἡδύνατο νὰ φαίνεται εἰς ὅλον τὸ ἔθνος ὑπὸ τὸ φῶς τῆς θείας εὐλογίας. Ἀπὸ τὸ ὕψος τούτου προαισθάνεται ὁ Εὐγένιος τὸ μέλλον, χωρὶς νὰ δύναται νὰ τὸ ἐναγκαλισθῇ, καὶ ὡς μᾶς ἐπιτραπῇ ἐν ὀλίγοις νὰ τὸ ἐξεικονίσωμεν.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἀποκτάται καὶ ὑπάρχει διὰ τοῦ οἰκείου ὀργάνου τῆς κοινῆς γλώσσης, ἧτις ὅσον εἶναι πλέον φυσικῇ καὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου, ὅσον καθαρώτερον ὀμιλεῖ καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν. Ἡ ὀμαλότης καὶ κανονικὴ αὐτῆς μορφή θέτουσα αὐτὴν ὑπεράνω τῶν ἰδιοτροπιῶν ἐνὸς ἐκάστου εἶναι ἔργον τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰσθητικῆς κρίσεως. Δὲν εἶναι ἀλήθεια ἡ ζωὴ ὅσον περιττώτερον ἐνδύεται μετὰ τὰ λείψανα τῆς ἀχαϊστότητος ἐπὶ τοῦ στηλοδάτου τῆς πολεμικῆς, τοσοῦτω μᾶλλον δεικνύεται στερημένη ἰδίας δυνάμεως. Ἀλήθεια εἶναι ἡ ἐξερρομένη εἰς τὸ θέατρον τοῦ κόσμου, παλαιότατα μετὰ τὸ δημόσιον πνεῦμα καὶ συγκεφαλαιούτα τὸ σύνολον τῶν κοινωνικῶν αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν. Αὐτὴ φέρει γνήσιον στέφανον ἀπὸ τὰ ἄθη τοῦ λειμῶνος, ὀμιλεῖ εἰς τὸν ὀρθόν λόγον καὶ ἔχει τὸν ἴδιον τύπον τῆς, ὀργανικῶς προσελθόντα ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πλαστικὴ δύναμις προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν γόνιμον πηγὴν τῆς πραγματικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἔχοντος ἐκτουτοῦ συνειδητῆν πᾶσα δὲ ἄλλη προσπάθεια εἶναι τεχνικὴ ἰδιοτροπία, κεχωρισμένη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, διότι δὲν ἐκφράζει τὸν χαρακτήρα τῆς.

Ἡ Ἀγγλικὴ φιλολογία ἀπολαμβάνει τὰ πρεσβεῖα, ὅτι ἐπραγματεύθη τὰς ἐπιστήμας ὑπὸ τὴν ἔνοιαν ταύτην. Ὁ Βολιμβρόκιος ἔπληρξεν ὀ διδάσκαλος τῆς νέας φιλολογίας, ἡ δὲ Γαλλικὴ εὐφυῖα παραχρῆμα ἠσπάρθη τὸ παραδειγμα καὶ κατέστησε τὴν γλώσσάν τῆς κοινὴν εἰς ὅλην τὴν ἐξευγενισμένην ἀνθρωπότητα.

Ὁ Εὐγένιος, καθὼς εἶδομεν, ἔρρασεν ἔως εἰς τὸ ἄκρον τούτο, ἀλλὰ μόλις ἔθεσε τὸν πόδα, ὡς ὑπερφυῆς νοῦς, προλαμβάνων τοὺς συγχρόνους του καὶ δεικνύων τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο πλέον μακρὰν ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὰς προσπάθειάς του. Ὅσα ἔγραψεν εἰς τὴν καθομιλουμένην γλώσσαν εἶναι πλήρῃ χάριτος

[1] Βίς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ ἐξελληνισίς τοῦ Κεραραρίου τοῦ Πατρὸς Ἀβουσιτίου, ἐκδοθέντος τὸ βιβλίον ἐν Μόσχῃ ὀριστῶν τῶν Ζωσιμίδων.
[2] Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀθέρου Κορομηλῆ 1844.

1) Βίς τὴν ὑποσημασίαν τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὡς εἰκόστα ἀναφέρεται ὅτι ἐστάλη εἰς τὸν Κλαίριον ἡ ὀμολογία, ἀλλὰ αἱ τελευταῖαι λέξεις τῆς ἐπιστολῆς πρὸς αὐτὸν μᾶς βεβαιῶν περὶ τούτου ὅτι αὐτὸς καὶ τὴν παροῦσαν ἐκθεσὴν τῆς πίστεως ἐπισυναπτει.

και ἀρελείας, οὔτε δ' ἀφέρουσιν ἀπὸ τῆν γλώσσαν τοῦ Κοραθ' αὐσιωδῶς ἀλλ' εἰς τοῦτον ἀνήκει ἡ δόξα, ἀρχίζων ἐκεῖ, ὅπου δ' προκάτοχος τοῦ ἐτελείωσε, νὰ λάβῃ ὡς ὁρητήριον τὴν ἐλευθερίαν, ἥτις ἀναγκάως τὸν φέρει εἰς πολιτικὰς συζητήσεις, ζήνας εἰς τὸν Εὐγένιον, καὶ τὸν ὀπλίξει κατὰ τῶν προλήψεων καὶ ἐλλείψεων τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς. Διὰ τοῦτο, ἐνῶ δ' Εὐγένιος ὑπῆρξε συμβιβαστικὸς καὶ θεωρητικὸς, ὁ Κοραθὸς ἐδείχθη πρακτικὸς καὶ πραγματικὸς, διαχωρίζων τοὺς ὅμους ἐκάστου τὰς ἐποχὰς, θέλομεν δικαιοῦσαι ἀμφοτέρων τὴν ἐξοχὸν ἐέργειαν, καὶ θέλομεν ὁμολογήσαι ὅτι ὑπῆρξαν ἰδασκαλοὶ τοῦ ἔθνους, καθεὶς εἰς τὸ εἶδος τοῦ.

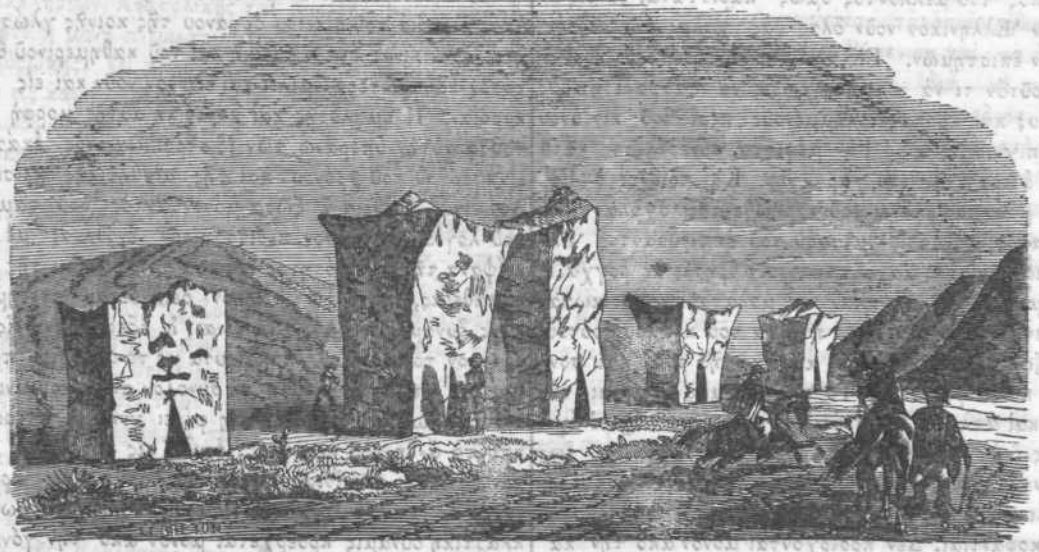
τοῖχοί του ἦσαν κατεσκευασμένοι μετὰ πλάκας χρυσοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς μεγάλου βήματος, ἀνέκειτο χρυσοτέκτονος εἰκὼν τοῦ Ἡλίου προσωποειδῆς καὶ ἀκτινοβόλος, ὅπως ζωγραφεῖται καὶ καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ ποσούτω μεγάλη ὡστ' ἐφθάνει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου τοίχου. Πλησίον αὐτοῦ ἐκάθητο τεταρχειούμενοι ἐπὶ θρόνων χρυσοηλάτων οἱ νεκροὶ τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λέξει Ἰγκασιῶν, κατὰ τὰ πρεσβεῖα αὐτῶν, βλέποντες τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ, πλην τοῦ Ἰαθ' να Καπακ, ἀτειζοντος τὸν σελασφόρον ἀστέρα. Ὅλοι αἱ πόλαι, σημειωτέον δὲ ὅτι δὲν ἦσαν εὐάριθμοι, ἦσαν ἐκ χρυσοῦ, ἐντὸς τῆς δὲ περιοχῆς τοῦ ναοῦ ὑπῆρχον περίφρακτα δλόχρυτα, ἀφιερωμένα ταῦτα μὲν εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἐκεῖνα δὲ εἰς τὰς πλεῖστας καὶ τοὺς ἀστέρας ἐν γενεῖ, ἀλλὰ εἰς τὰς θρονιάς, τὰς ἀστραπὰς, τοὺς κεραυνοὺς καὶ τὴν Ἰρδα, καὶ ἄλλα εἰς τὸν μέγαν ἱερέα καὶ τοὺς λοιποὺς ἱερεῖς τοῦ ναοῦ, ὡς τινες ὅλοι κατήγοντο ἀπὸ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκασιῶν. Ὑπῆρχε δὲ καὶ περίφρακτον τῆς Σελήνης, γυναικὸς τοῦ Ἡλίου ἀλλὰ τοῦτο ἦτο κατεσκευασμένον ἐξ ἀργύρου, καθὼς ἀργυροτέκτονος ἦτο καὶ τῆς θεᾶς αὐτῆς ἡ γυναικίμορος εἰκὼν. Πλησίον αὐτῆς ἐκάθητο, κατὰ τὰ πρεσβεῖα αὐτῶν, αἱ ἀποβι-

... μεταξὺ τῶν ἄλλων περιέργων μνημείων, εἰθ' αὐτῶν τὰ τῶν Ἰγκασιῶν (Incas) κατὰ τὴν δημοκρατίαν τῆς Περουβίας. Ἀλλὰ τίνας αἱ Ἰγκασιῶν οὗτοι; ὅποιοι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ καταγωγὴ τῶν;

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Περὶ Μιξιαῆς καὶ Περουβίας. ... Ὅλοι ἦσαν ἐνδεδυμένοι, εἶχον ζῶα καὶ τοικίδια καὶ τιθαστὰ, καὶ ἠσχολοῦντο εἰς ἔργα βιομηχανίας. Αἱ πόλεις αὐτῶν εἶχον καὶ πλάτια λαμπρὰ, καὶ ναοὺς λαμπροτέρους, καὶ οἰκίας ἰθιωτικὰς ὡκοδομημένας ἐυρύθυμος, καὶ ὁδοὺς ἐυθυγράμμους καὶ πλατεῖας. Εἰς Κούσκην, μητρόπολιν τῶν Ἰγκασιῶν ὑπῆρχε ναὸς μεγαλοπρεπέστατος, ὁ ναὸς τοῦ Ἡλίου, ὃν κατεδάρτισαν οἱ θρησκωμανεῖς Ἰσπανοὶ, ἀνεγείραντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Δουνίνκου. Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ πλουσιότης καὶ ἡ καλλονὴ τοῦ ναοῦ τούτου. Καὶ οἱ τέσσαρες

... μεταξὺ τῶν ἄλλων περιέργων μνημείων, εἰθ' αὐτῶν τὰ τῶν Ἰγκασιῶν (Incas) κατὰ τὴν δημοκρατίαν τῆς Περουβίας. Ἀλλὰ τίνας αἱ Ἰγκασιῶν οὗτοι; ὅποιοι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ καταγωγὴ τῶν; ... Ὅλοι ἦσαν ἐνδεδυμένοι, εἶχον ζῶα καὶ τοικίδια καὶ τιθαστὰ, καὶ ἠσχολοῦντο εἰς ἔργα βιομηχανίας. Αἱ πόλεις αὐτῶν εἶχον καὶ πλάτια λαμπρὰ, καὶ ναοὺς λαμπροτέρους, καὶ οἰκίας ἰθιωτικὰς ὡκοδομημένας ἐυρύθυμος, καὶ ὁδοὺς ἐυθυγράμμους καὶ πλατεῖας. Εἰς Κούσκην, μητρόπολιν τῶν Ἰγκασιῶν ὑπῆρχε ναὸς μεγαλοπρεπέστατος, ὁ ναὸς τοῦ Ἡλίου, ὃν κατεδάρτισαν οἱ θρησκωμανεῖς Ἰσπανοὶ, ἀνεγείραντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Δουνίνκου. Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ πλουσιότης καὶ ἡ καλλονὴ τοῦ ναοῦ τούτου. Καὶ οἱ τέσσαρες

... ὅτε κατὰ τῆν ἐξ. ἑκατοντητηρῖδα ὁ Ἰσπανὸς Πιζάρρος ἀνεκάλυψε τὸ Κράτος τοῦτο τῆ μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, εὔρε τοῦ κατοίκους αὐτοῦ καὶ πλουσιωτέρους καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένους πολλῶν ἄλλων Ἀμερικανικῶν λαῶν. Ὅλοι ἦσαν ἐνδεδυμένοι, εἶχον ζῶα καὶ τοικίδια καὶ τιθαστὰ, καὶ ἠσχολοῦντο εἰς ἔργα βιομηχανίας. Αἱ πόλεις αὐτῶν εἶχον καὶ πλάτια λαμπρὰ, καὶ ναοὺς λαμπροτέρους, καὶ οἰκίας ἰθιωτικὰς ὡκοδομημένας ἐυρύθυμος, καὶ ὁδοὺς ἐυθυγράμμους καὶ πλατεῖας. Εἰς Κούσκην, μητρόπολιν τῶν Ἰγκασιῶν ὑπῆρχε ναὸς μεγαλοπρεπέστατος, ὁ ναὸς τοῦ Ἡλίου, ὃν κατεδάρτισαν οἱ θρησκωμανεῖς Ἰσπανοὶ, ἀνεγείραντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Δουνίνκου. Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ πλουσιότης καὶ ἡ καλλονὴ τοῦ ναοῦ τούτου. Καὶ οἱ τέσσαρες

... ὅτε κατὰ τῆν ἐξ. ἑκατοντητηρῖδα ὁ Ἰσπανὸς Πιζάρρος ἀνεκάλυψε τὸ Κράτος τοῦτο τῆ μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, εὔρε τοῦ κατοίκους αὐτοῦ καὶ πλουσιωτέρους καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένους πολλῶν ἄλλων Ἀμερικανικῶν λαῶν. Ὅλοι ἦσαν ἐνδεδυμένοι, εἶχον ζῶα καὶ τοικίδια καὶ τιθαστὰ, καὶ ἠσχολοῦντο εἰς ἔργα βιομηχανίας. Αἱ πόλεις αὐτῶν εἶχον καὶ πλάτια λαμπρὰ, καὶ ναοὺς λαμπροτέρους, καὶ οἰκίας ἰθιωτικὰς ὡκοδομημένας ἐυρύθυμος, καὶ ὁδοὺς ἐυθυγράμμους καὶ πλατεῖας. Εἰς Κούσκην, μητρόπολιν τῶν Ἰγκασιῶν ὑπῆρχε ναὸς μεγαλοπρεπέστατος, ὁ ναὸς τοῦ Ἡλίου, ὃν κατεδάρτισαν οἱ θρησκωμανεῖς Ἰσπανοὶ, ἀνεγείραντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Δουνίνκου. Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ πλουσιότης καὶ ἡ καλλονὴ τοῦ ναοῦ τούτου. Καὶ οἱ τέσσαρες

μόνον διαφορὰ παρατηρεῖται, ὅτι, οὗτος μὲν εὐρέθη ἐπαργανωμένος παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἐνήλικες, καὶ μεγαλόσχημοι, καὶ ἱματιοφόροι, παρὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης Τιτιάκης. Εἰπόντες ὅτι ἦσαν τέχνα τοῦ Ἡλίου, ἀποσταλέντα ἐπίτηδες παρ' αὐτοῦ διὰ νὰ διδάξωσι καὶ ἀνθρωπίσωσι τοὺς νομάδας, καὶ περσεοίκους, καὶ ὡς θρησκωμανεῖς Περουβίους, κατώθωσαν τῶ ὄντι νὰ συνοικίσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν Κούσκην, περὶ τῆς ὠμιλήσαμεν. Καὶ ὁ μὲν Μάγκο Καπακ ἐδίδαξε κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς ἀνδρας τὴν γεωργικὴν καὶ ἄλλας τέχνας βιωτικὰς, ἡ δὲ Μίμα Ὁκόλλο ἐδείξεν εἰς τὰς γυναῖκας τὸν τρόπον τοῦ νηθεῖν καὶ ὑφάινειν.

Ἄλλ' ἄς ἐλθῶμεν εἰς τὰ μνημεῖα. Ἡ εὐφυῖα τῶν Περουβιῶν γίνεται ἐτι μᾶλλον καταφανὴς ἐκ τοῦ εἶδους τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτῶν, διότι, εἰς μὲν τὰς ἀπερὶντους πεδᾶδας τὰς ἐκτεινομένας παρὰ τὸν Βιρηνικὸν ὠκεανόν, ὅπου ὁ οὐρανὸς εἶναι πάντοτε αἰθρῖος, καὶ τὸ κλίμα γλυκὺ, αἱ οἰκοδομαὶ ἐγένοντο εἰς ἄκρον λεπταί, εἰς δὲ τὰ ὑψηλότερα μέρη, ὅπου αἱ μεταβολαὶ τοῦ καιροῦ εἶναι συνεχεῖς καὶ τοψύχος ἐπαιτητὸν, κατεσκευάζοντο πολὺ στερεότεραι. Ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τετραγώνου, ὑψηλαὶ ὀκτώ περὶπου ἐπί, ἐκτισμέναι διὰ ξηροπλίνθων, ἀνευ διόλου παραθύρων, καὶ τὴν πύλην ἔχοντες χαμηλὴν καὶ στενὴν. Εἶχον δὲ τοιαύτην στερότητα, ὥστε πολλὰ αὐτῶν σωζονται μέχρι τῆς σήμερον, ἐνῶ ὅλης τῆς ἄλλης Ἀμερικῆς τὰ μνημεῖα ἐξέλιπον. Ἄλλ' οἱ Περουβίοι ἐξεῖχον πρὸ πάντων εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βασιλικῶν ἰδρυμάτων. Τούτων πληθος ἐρειπίων φαίνονται καὶ μέχρι τῆς σήμερον, ἐξ ὧν εὐκόλως συμπεραίνεται ὅτι πολλὰ ἦσαν παμμέγιστα Ἄλλὰ πῶς ἐφωτίζοντο ἀνευ παραθύρων; τοῦτο μένει εἰσέτι ἀνεξήγητον.

Τὸ νομοθετικὸν τοῦτο ἀνδρόγυγον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Περουβιῶν, δὲν ἦτο κατώτερον τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Νουμά, ἐπάτησε τῶ ὄντι ὁδὸν φέρουσαν θαμηδὸν πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῆς νέας κοινωνίας. Ἀφῶ πρῶτον ἐδίδαξαν εἰς αὐτοὺς πῶς νὰ τρέφονται, πῶς νὰ ἐνδύονται, καὶ πῶς νὰ συνοικῶσιν, ἐθέσπιταν μετὰ ταῦτα νόμους ἐγγυωμένους μὲν τῆ διάρκειαν καὶ τὴν παγίωσιν τῆς νέας τάξεως, κανονίζοντας δὲ τὰς ἀμοβαίας σχέσεις, καὶ ἀποβλέποντας πρὸς τὸν ἀνθρωπισμὸν τῶν πρὶν ἀγρίων τούτων λαῶν.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον κάμειαν ἰδέαν μηχανικῆς, καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύναντο ν' ἀπαιωρήσωσι τὰς πέτρας καὶ τοὺς πλίνθους, οἱ τοῖχοι τῶν γνωστοτέρων κτιρίων δὲν ὑψώθητ' ἄνω ὑπεράνω τῶν δώδεκα ποδῶν. Καὶ τοὶ ἀγνοοῦντες τὴν προπαρασκευὴν πάσης ὕλης κολλητικῆς, συνήρμοζον ὅμως τόσω ἐπιτηδείως τοὺς λίθους καὶ τοὺς πλίνθους, ὥστε μόλις σήμερον διακρίνονται αἱ διαχωρίζουσαι αὐτοὺς γραμμαί.

Ἄξιοση εἰσεται ἦσαν οἱ νόμοι οἱ διατάσσοντες τὰ περὶ τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν. Παρεδέχοντο ἀληθῆ ἀναδατμόν, δικαιοῦτερον μάλιστα τοῦ σπαρτικτικοῦ, ἀνανεούμενον καθ' ἕκαστον ἔτος. Ὅλοι ἀκόλληρηγῆσιμοι γαῖαι διερροῦντο εἰς τρεῖς μοίρας. Ἡ πρώτη ἀνήκεν εἰς τὸν Ἡλίον, ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς πρόσδοος ἐδαπανᾶτο εἰς ἀνεργεῖν ναῶν, καὶ εἰς θρησκευτικὰς τελετὰς. Τῆς δευτέρας κύριος ἦτο ὁ κατὰ κείρον Ἰγκασιος, τρεφόμενος καὶ διατηρούμενος διὰ τῶν προϊόντων αὐτῆς. Διὰ δὲ τῆς τρίτης, ἥτις ἦτο καὶ ἡ μεγαλύτερα, ἐτρέφετο ὁ λαὸς πρὸς ὃν διεμοιρᾶζετο κατ' ἔτος· διότι κἄνεις δὲν ἐγένετο διαρκῶς κύριος τοῦ μέρους τὸ ὁποῖον ἐνέμετο. Ἡ ἐνιαύσιος αὕτη ἀνανέωσις τοῦ ἀναδατμοῦ δὲν ἦτον ἄσκοπος· ὁ κοινωνικὸς βαθμὸς, αἱ ἀνάγκαι, ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἐκάστης οἰκογενείας μεταβάλλονται συνήθως ἐντὸς ἐνὸς ἔτους· δὲν ἔπρεπε νὰ συμεταβιλλωνται κατ' αὐτὰ καὶ τὰ εἰσοδήματα. Ὅσαίς ἐπρόκειτο νὰ καλλιερῆθωσιν αἱ γαῖαι, συνεκάλει ἀξιοματικὰς τις εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸν λαόν, ὅστις, συνερχόμενος σωρηδόν, ἐπεδίδατο εἰς τὴν ἐργασίαν, ἐνῶ ὄργανα μουσικὰ καὶ μελωδικὰ ἐφαίδρυνον αὐτόν. Ἡ ἐργασία ἐγένετο ἀπὸ κοινοῦ· κἄνεις δὲν ἠσχολεῖτο ἰδίως εἰς τὸν ἀγρὸν ἐξ ὅ ἔμελλε νὰ πορισθῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἐντεῦθεν, ἔρως ἀδελφικὸς, καὶ ἦθη χρηστὰ ἐπεκράτου μεταξὺ τῶν ἀγρίων ἐκεῖνων εἰδωλολατρῶν, ἀντὶ τῶν ὁποίων εἰσήξαν πλεονεξίαν, πνεῦμα ἐκδικήσεως, καὶ ἀγάπην σφαγῆς οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Εὐαγγελίου.

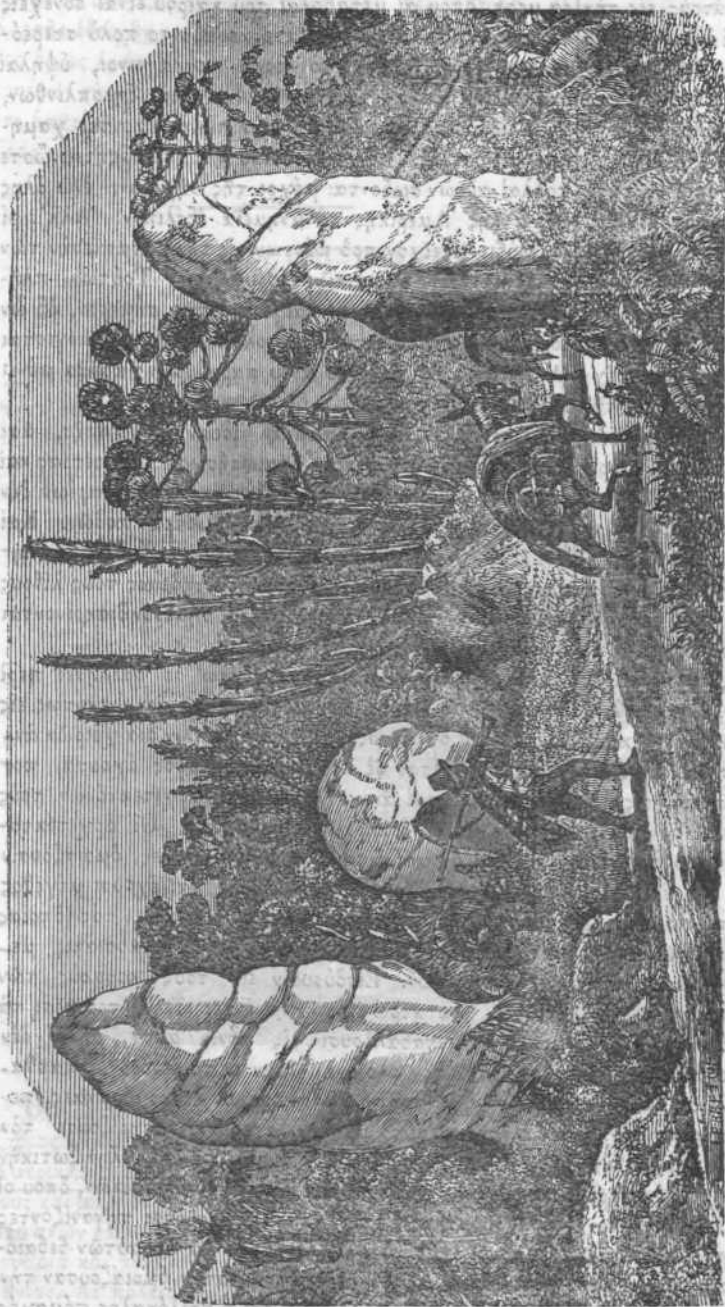
Μετὰ τὰ μνημεῖα ταῦτα, θέλω σὲ ὀμιλήσει περὶ ἄλλου εἶδους οἰκοδομῶν, τὰς ὁποίας ἴδον ὡσαύτως εἰς Περουβίαν, ὄχι ὅμως κατεσκευασμένων διὰ χειρῶν ἀνθρώπων. Ἦσαν δὲ πυραμοειδεῖς, ὕψος ἔχουσαι ποδῶν δώδεκα καὶ ἀνεγερθεῖσαι ὑπὸ ἀρχιτεκτόνων, τοὺς ὁποίους μόλις διακρίνει ὁ ὀφθαλμὸς. Οἱ ἀρχιτέκτονες οὗτοι ὀνομάζονται... λευκομύρμηκες, ὁμοιάζουσιν ὁπωποῦν τοῦ κοινοῦς μύμμηκας, καὶ ἔχουσι μέγεθος ἐνὸς τετάρτου δακτύλου· ὥστε αἱ οἰκίαι τὰς ἰσοίας κατασκευάζουσι δι' ἐκυτοὺς εἶναι πεντακοσιᾶκις μεγαλύτεραι των. Εἰσδύουσιν εἰς τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, κατατρῶγουσι τὴν ἐντερῶν, τρυπῶσι τὰ στελέχη, μεταβάλλουσιν εἰς κόνιν αὐτὰ, ἀλλὰ δὲν βλάπτουσι τὸν φλοιόν. Ὅταν δὲ τὸ δένδρον, διαφθάρῃ οὕτω, ἐγγίση νὰ καταπέση, οἱ λευκομύρμηκες, περιβάλλοντες αὐτὸ μετὰ γῆν στερεάν, στηρίζουσι τὸν φλοιόν. Καταστρέφουσιν ἀνηλεῶς πᾶσαν ὕλην ζωτικὴν καὶ φυτικὴν· οἱ κάτοικοι ὅμως τῶν τροπικῶν, ὅπου οἱ λευκομύρμηκες ζῶσι, τοὺς ἐκδικοῦνται τηγανίζοντας καὶ τρώγοντες αὐτούς. Ὅσοι ἔφαγον ἐξ αὐτῶν εσθαιόνουσιν ὅτι ἔχουσι γέυσιν γλυκυτάτην ὁμοιάζουσαν τὴν τῶν ἀμυγδάλων. Ὅμολογῶ δὲ ὅτι ὁ ἀφίλκαλος σὸμαχὸς μου δὲν ἔχει δυστυχῶς περιέργειαν ἴσην τῆς τοῦ κυρίου του, καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ἠβέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὸ ἥδύτατον τοῦτο βρῶμα.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἰγκασιῶν καὶ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ Κράτους αὐτῶν. Ἡ ἐξουσία τῶν ἦτον ἀπόλυτος· ὁ δὲ λαὸς, οὐ μόνον ἐσέβητο αὐτοὺς ὡς μονάρχας, ἀλλὰ καὶ ἐλάτρευεν ὡς Θεοῦς· τὸ αἶμα των ἐλογίζετο ἱερὸν, οὐδ' ἐμύλων αὐτὸ συνερχόμενοι εἰς γάμον μετὰ γυναικῶν ἐκτὸς τῆς ἰδίας γενεᾶς.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔαρος οἱ σκόληκες αὐτῶν, περιφερόμενοι ἐπὶ τῆς γῆς ζητοῦσι τοὺς λευκομύρμηκας ὅσους δὲν ἐφόνευσεν ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος· μόλις δὲ ἀνακαλύψωσι τινὰ ἄβρρα καὶ θλίψιν, ἀνε-

γείρουσι περί αὐτοὺς τείχη ἐκ χώματος· διότι ἡ κοινότης τοὺς ἀναγορεύει ἀμέσως βασιλεῖς, τοὺς ἀναγωρίζει ὡς θεμελιωτὰς τοῦ νέου Κράτους, καὶ ἀναθέτει εἰς αὐτοὺς τὸ καθήκον τοῦ ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων τῶν. Καὶ ὁ μὲν θάλαμος τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης εἶναι ἀρκετὰ εὐρύχωρος, αἱ εἰσοδοὶ ἰσῶς τότε στεναί, ὥστε οἱ κατοικοὶ αὐτοῦ

τρον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους· καθέσθον δὲ αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς, προστίθενται καὶ νέοι ἀποθήκαι, καὶ νέοι θάλαμοι συγκοινωνοῦντες διὰ σταδίων, καὶ ἀποτελοῦντες εἶδος λαβυρίνθου ἀδιεξόδου. Ἐπάνω τοῦ βασιλικοῦ θαλάμου, κατασκευάζονται καὶ ἄλλοι, κατέχοντες, ὡς πρὸς τὸ ὕψος, τὰ δύο τρίτα τῆς μυρμηκίας. Ὁ δὲ μεταξὺ τῆς ὀροφῆς καὶ τῶν ὑπερώων τόπος μένει πάντοτε κενός, καὶ ὁμοιάζει πολὺ

Φωλεαὶ λευκομύμηκων.

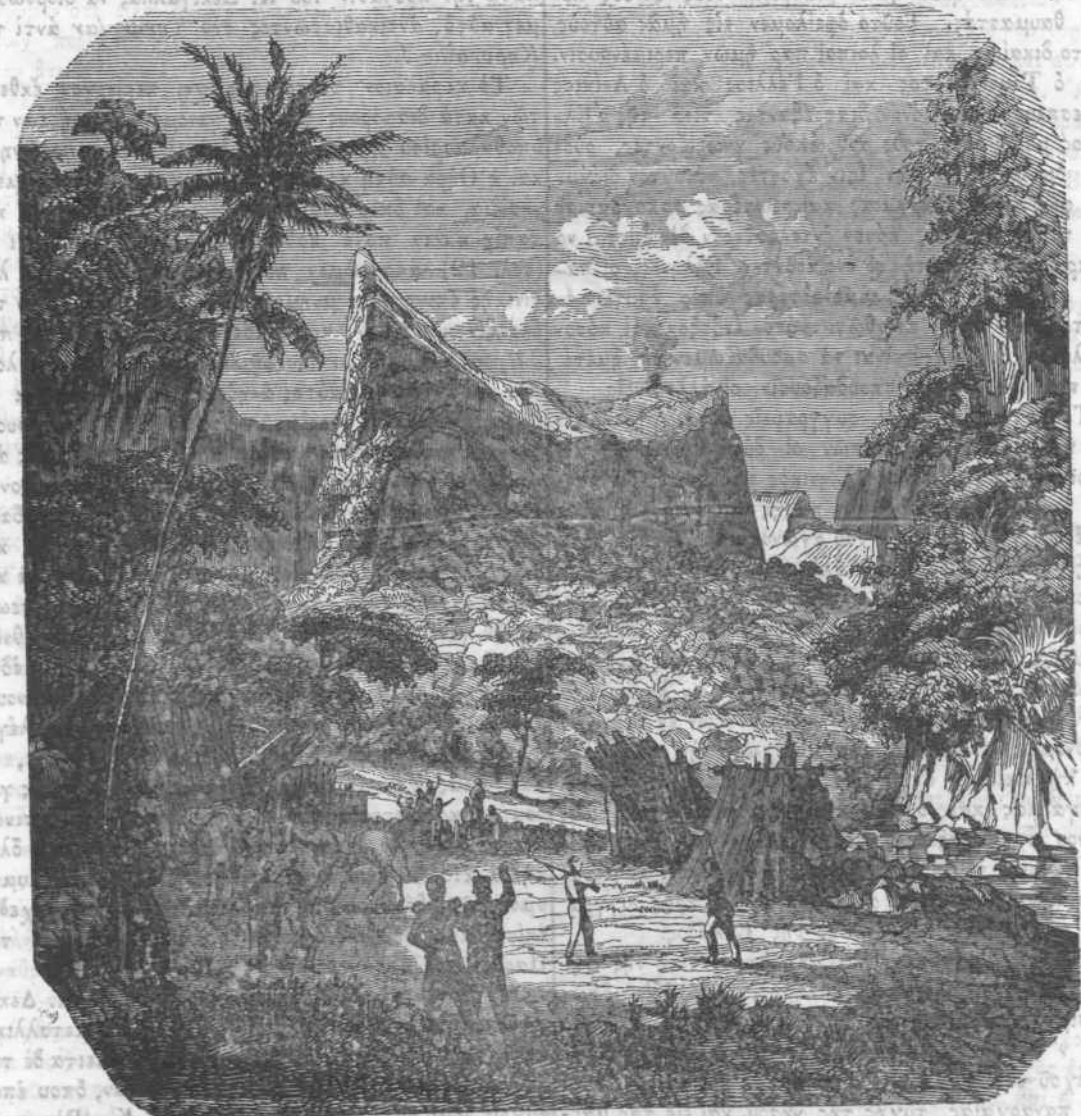
δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι. Πέριξ τοῦ βασιλικοῦ τοῦ θαλάμου κατασκευάζονται ἀτάκτως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, χρησιμεύοντες ὡς ἀποθήκαι τῶν ὠδῶν, καὶ περιφέρειαν ἔχοντες ἡμίσεως τὸ πλὴν δακτύλου. Αἱ φωλεαὶ αὐταὶ κτίζονται διὰ ξύλων κοπανισμένων καὶ συντετριμμένων, ἅτινα συγκολλῶνται δι' ὕλης τινὸς γλοιώδους. Ὁ βασιλικὸς θάλαμος κεῖται πρὸς τὸ κέν-

τρὸν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους· καθέσθον δὲ αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς, προστίθενται καὶ νέοι ἀποθήκαι, καὶ νέοι θάλαμοι συγκοινωνοῦντες διὰ σταδίων, καὶ ἀποτελοῦντες εἶδος λαβυρίνθου ἀδιεξόδου. Ἐπάνω τοῦ βασιλικοῦ θαλάμου, κατασκευάζονται καὶ ἄλλοι, κατέχοντες, ὡς πρὸς τὸ ὕψος, τὰ δύο τρίτα τῆς μυρμηκίας. Ὁ δὲ μεταξὺ τῆς ὀροφῆς καὶ τῶν ὑπερώων τόπος μένει πάντοτε κενός, καὶ ὁμοιάζει πολὺ ἐτωθεν θόλον ἐκκλησίας γοθθικῆς. Πέριξ αὐτοῦ ἀνυψοῦνται ἀψίδες, τῶν ὁποίων ἐλαττοῦται καὶ τὸ ὕψος καὶ ἡ περιφέρεια κατ' ὅσον πλησιάζουσι πρὸς τὰ διαπράγματα. Ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος εἶναι καὶ στερεὸς καὶ πηλὸς, ἐν μέσῳ δὲ ἀπείρων κώων, διακρίνεται τις δευτέρος καὶ ὑψηλότερος ὄλων τῶν ἄλλων. Ὅσακις πρόκειται ν' αὐξήθῃ ἡ οἰκοδομὴ, συνενοῦνται πολλοὶ τῶν κώων τούτων, χωρὶς ὁμοῦ νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ κεντρικὸς θόλος. Οἱ λευκομύμηκες εἶναι τοσοῦτον σοφοὶ καὶ ἐπιτήδειοι ἀρχιτέκτονες, ὥστε ἄγριοι ταῦροι ἀναβαίνουν ἐπὶ τῶν φωλεῶν αὐτῶν χωρὶς νὰ τὰς βλάψωσι. Ὁ βασιλικὸς ἢ κεντρικὸς θάλαμος, ὅστις ἔχει σχῆμα κλιθάνου ἕκτε νεταὶ καὶ πλατύνεται κατὰ λόγον τῆς αὐξήσεως τῆς δυνάμεως τοῦ λαοῦ, καὶ τοῦ σωματικοῦ ὄγκου τὸν ὅποιον ἀποκτᾷ ἡ βασίλισσα προϊόντος τοῦ χρόνου. Τὸ βασιλικὸν ζεῦγος κἀθηταὶ αἰωνίως ὡς ἐν φυλακῇ· διὰ δὲ τῶν πτενοτάτων ὀδῶν τῆς πόλεως μόνοι οἱ τέκτονες δύνανται νὰ διαβῶσι. Ἐντὸς τῶν θαλαμίσκων εὐρίσκονται ὠὰ, ἅτινα μετὰ τὴν ἐπώσιν μεταβάλλονται εἰς μύρμηκας λευκοτέρους χιόνος, καθὼς καὶ τεμάχια ξύλων καὶ φυτῶν, καὶ πρὸ πάντων κόμμι, ριτίνη, καὶ ἄλλαι ὕλαι γλοιώδεις. Τὰ στενά ὄρια τῆς ἐπιστολῆς δὲν μ' ἐπιτρέπουσι νὰ σὲ περιγράψω ἐν ἑκτάσει τὰς ὑπογεῖους στοᾶς, τοὺς προδόμους, τὰς ἐλλειψοειδεῖς κλίμακας, τὰς ἐλικοειδεῖς ὁδοὺς, αἱ τινες ἔχουσι πολλακτῆς ὀκτὼ σταδίων μῆκος (1), τὰ μέτρα ὅσα οἰκοδομοῦντες λαμβάνουσιν οἱ λευκομύμηκες διὰ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοῦ κούσωνος ἢ τῆς ὑγρασίας, τοὺς βαθεῖς αὐλακὰς τοὺς χρησιμεύοντας εἰς ἐκροήν

(1) Ὡς τὴν μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὁδόν.

τῶν ὑδάτων, καὶ τὰς στήλας τὰς ὁποίας προπαρασκευάζουσι διὰ νὰ κτισθῶσιν ἐπ' αὐτῶν νέοι θόλοι, ὅταν αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων· τόμος δλόκληρος ἤθελε χρειασθῆ πρὸς τοῦτο. Καὶ εἰς τὴν Μεξικὴν ἐπίσης ἰδὸν πολλὰ περίεργα· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πρόκειται νὰ γράψω ἱστορίαν δὲν θέλω σὲ ὁμιλῆσαι, οὔτε περὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, οὔτε περὶ τῶν τεχνῶν, οὔτε περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν πόσεων, οὔτε περὶ τῆς κυβερνήσεως, ἢ τοῦ πλούτου, ἢ καὶ τῶν λαμπρῶν οἰκοδομῶν αὐτῆς, ἀλλ'

πληρῶτο ἡ περίοδος τοῦ ἡλίου, ἐνέβαλλον ἐτι πέντε ἡμέρας ἱπακτὰς, τὰς ὁποίας ὠνόμαζον ὑπεραρέθιμους ἢ ἀνωφελεῖς. Παρατηρητέον δὲ ὅτι κατ' αὐτὰς οὔτε εἰργάζοντο, οὔτε θυσίας ἢ ἄλλας ἐορτὰς θείας ἐτέλουν. Γοιὰυτὴ σαφὴ διάταξις τοῦ χρόνου, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ἦσαν πεπολιτισμένοι πολὺ πλείοτερον ἀφ' ὅσον παρέστησαν αὐτοῦ· οἱ κατακτηταὶ τῶν. Ν. Δ.

Τὸ ἡραιότερον Ὀριζάβα.

οὔτε περὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν καὶ θαυμασιῶν, μετὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται τὸ ἡραιότερον Ὀριζάβα. Ὅτι πρὸ πάντων εἰλικυσε τὴν προσοχὴν μου εἶναι ὁ τρόπος καθ' ἃν ἐμέτρων, πρὸ τῆς ἰσπανικῆς κατακτήσεως, οἱ αὐτόχθονες Μεξικανοὶ τὸν χρόνον. Διήρουν τὸ ἔτος εἰς δεκαοκτὼ μῆνας, ἐξ ὧν ἕκαστος εἶχεν ἡμέρας εἰκοσὶν ὄλων δὲ τὸ ἔτος συνίστατο ἐξ ἡμερῶν τριακοσίων ἐξήκοντα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐντὸς αὐτῶν δὲν ἀπε

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΗΡΑΣ ὑπὸ I. ΔΕ ΚΙΓΑΛΛΑ. Ἐν Ἐρμούπολει 1850.— ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ, ΔΙΑ ΤΡΙΒΗ ὑπὸ Δ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ, Ἀθήνησι. — ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ὑπὸ I. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ, εἰς τόμους 3.

Χθές και πρόην, όταν έστερούμεθα ιδιορρύθμου ήθικου βίου, ίσως προς τας άλλαις έπρεπε και εις ταύτην να ατέρωμεν την ταπεινώσιν, ότι ξένοι ήταν ήμιν των έγχωρίων εξήγηται, και ποδηγέτου ημάς επί της πατρίου γής, ής όμως έκαστη σπιθαμή ήν μάρτυς της αρχαίας ήμων ευκλείας. Άλλ' ήδη, ότι ανεκύφαιμεν εις την αυτονομίαν, και παρελάθομεν της έλληνικής χώρας την παρακαταθήκην, αν εκτιμώμεν την θέσιν ήμων αξιοπρεπώς, πρέπει να αισθανώμεθα ότι ημέτερον είναι καθήκον να ξαναγώμεν εις την πολύτιμον ήμων πατρίδα τους ξένους αυτής θαυμαστάς. Τοῦτο ορείλομεν εις ήμάς αυτούς, τοῦτο δικαίως και οι λοιποι κερ' ήμων περιμένουσιν. Άν ο Τουρνεφόρτος και ο Γέλλιος και ο Λείκιος κατεσπευσμένως μόνον διατρέξαντες τινά της Έλλάδος μέρη, οὐδέ του ανθρώπου γνωρίζοντες, οὐδέ της δμιλουμένης την ξζιν έχοντες, τοσοῦτον διέχυσαν φῶς επί της αρχαίας και νεωτέρας τοπογραφίας του τόπου τούτου, πόσον έντελέστερον δέν έπεται να διακριθῶσιν αυτήν οι ένοικοῦντες Έλληνες, οι πάσας τας περιστάσεις εὔμενεστέρως ὑπέρ εαυτῶν έχοντες, αν μόνον πεισθῶσι πόσον ένδοξον και πόσον ωφέλιμον δι' ήμάς είναι να σπουδάζωμεν την ημετέραν πατρίδα ως την σπουδάζουσιν οι άλλοθενεις.

Τοῦτο έννόησαν οι συγγραφείς ὦν αναγγέλλομεν τα πονήματα. Έξ αυτών οι δύο πρώτοι, ο εις νομοιατρῆς και ο άλλος έλληνικός πρόξενος, εισί παντοῦς εὔκαινοι ανώτεροι και πάσης έμψυχώσεως αξιοι ότι έδωκαν τῷ σύνθημα τῷ άγῶνος και ήνέωξαν οδόν, δι' ής, αν εὔρεθῶσι και άλλοι ίκανοι να τους ακολουθήσωσι, δυναται ν' άπαρτισθῆ ποτέ τῷ έντελέστερον και πληρέστερον τοπογραφικῶν της Έλλάδος μνημείων. Άν πολλοι των έν ταις επαρχίαις διεσπαρμένων Ιατρῶν, διδασκάλων και άλλων λογίων, αν πολλοι των προξένων των έδρευόντων έν ταις μη αυτονομίαις έλληνικαίς πόλεσιν έχωσι την φιλοτιμίαν και την παιδείαν ὅπως πράξωσιν, ότι έπραξεν ο Κ. Δεκιγάλλας και ο Κ. Μαργαρίτης, ὅτι πρό τινος χρόνου ειχε πράξει ο νέος Κ. Καστόρχης ως προς την πατρίδα του Δημητρίαν, ὅλαι αυται αι μονογραφίαι θέλουσιν εισθαι ανεκτίμητος ὄλη προς συγγραφην της γενικής περιγραφῆς της Έλλάδος.

Του Κ. Δεκιγάλλας η γενική στατιστική της Θήρας είναι ὅσον ένδέχεται πλήρης, και αξία ὅπως χρησιμεύη ως υπογραμμός εις πάντας τους μέλλοντας ν' ασχοληθῶσιν εις ὁμοίαν φύσεως συγγραφην άλλαχού της Έλλάδος. Κατ' αρχάς προοιμιάζει περί της παναρχαίας τύχης της νήσου, και εις τας μαρτυρίας των συγγραφέων προσθέτει εὔφρασις και εὐσόχους παρατηρήσεις. Ὡς τοιαῦτην ὁμως δέν δυναμέθα να χαρακτηρίσωμεν την έν σελ. ιδ'. άτυχεστάτην συμπλήρωσίν του της Θηραϊκής έπιγραφῆς ὁ δάμος νικ(ητής ὦ)ν Δωριμάχου, εὐταξίας ένεκα και καλοκάγαθίας, θεοῖς, ήν ο Βοϊκίος ὀρθότατα συμπληροῖ εις ο δάμος Νίκιππου Δωριμάχου κτλ. κατά τον συνθέστατον τύπον των αναθεματικῶν έπιγραφῶν, ὦν σώζονται χιλιάδες. — Μετά την εισαγωγῆν ταύτην, τῷ πρώτον τμήμα τῷ διβλίου περι-

λαμβάνει την τοπογραφίαν, ής λυπούμεθα ότι τῷ πρώτον κεφάλαιον έπεγράφη Γήιος, διότι τοιοῦτος σχηματισμός λέξεως δέν υπάρχει. Προσδιορίζων ένταῦθα την θέσιν της νήσου, ελέγχει άπάτης τόν Σαραβῶνα, ὅςτις, άναμφιβόλως διότι δέν την είδε, θέτει αυτήν μεταξύ Κρήτης και Αιγύπτου, και Στέφανον τόν Βυζάντιον, ὅστις πιθανῶς διά τόν αὐτόν λόγον και διότι ήκολούθησε τόν Στραβῶνα, την θέτει μεταξύ Κρήτης και Κυρηναίας, ὅπου ὁμως προτιμώμεν ν' αφήσωμεν τόν αρχαιόν γεωγράφον ὡς είναι με τῷ λάθος του, παρά, κατά την πρότασιν του Κ. Δεκιγάλλας, να διορθώσωμεν αὐτό, αντικαθιστῶντες την *Κυρουρία* αντί της *Κηρυναίας*!

Τῷ κεφάλαιον τοῦτο περιέχει περιέργων εκθεσιν των κατά διαφόρους χρόνους γενομένων εκρήξεων του ὑποθαλασσίου ήφαιστείου, εις ὁ ορείλουσι την γέννησιν και η Θήρα αυτή και η Θηρασία και τα παρακείμενα νησίδια, και ὅπερ είναι ίσως προωρισμένον να τα καταπήν κἀν ποτέ καθῶς τα εξέμεσεν! Αὐτόθι δέ (σελ. 12) άπαντῶμεν περί τινος περιεργοτάτης λατινικής έπιγραφῆς, μνημονευούτης ὡς σύγχρονον την εκρήξιν των 1457, τας θλιβεράς ήχούσας λέξεις *πρό ὀλιγον ἀκόμη ἐτῶν σωζωμένης*. Ὡς! εξέλιπε λοιπόν και αὐτή! Τοιαύτης άκηδείας γίνονται ένοχοι αι δημοτικαί αρχαί, χωρίς να έννοῶσιν ότι έπιτρέπουσαι την καταστροφήν των πολυτίμων μνημείων της αρχαιότητος, καταστρέφουσι τα φίλτερα συμφέροντα της πατρίδος των, και καταγινώσκουσιν εαυτῶν βαρβαρότητα. Αρχαία δέ μνημεία διά την Έλλάδα, και διατηρήσεως αξία, δέν είναι μόνα τα έλληνικά, αλλά και τα βυζαντινά, και τα της φραγκικής κατακτήσεως, και έν γένει πάντα τα συνεχόμενα μετά των εθνῶν ὅσα άφηκαν τῷ ἔχην των ποδῶν των επί τῷ εδάφους της. Άλλά κατά δυστυχίαν ταῦτα συμβαίνουσι και εις τινος των *πρατενουσῶν*, ὡς χαριέντως λέγει ο συγγραφεύς (σελ. 38). Καί ὁμολογούμεν ότι, τῷ καθ' ήμάς, η βάνουτος ἐπ' ἐσχάτων έν Αθήνας γενομένη καταστροφή των κομψῶν εκείνων βυζαντινῶν εκκλησιδίων, ὦν εφάμιλλα δέν ὑπῆρχον ίσως καθ' ὄλην την ανατολήν, και α ειλκυσαν πολλάκις τόν θαυμασμόν των ξένων περιηγητῶν, μάς ελύπησε σχεδόν έπίσης καιρίως, ὡς αν ειχε καταπέσει μέρος τῷ Παρθενῶνος.

Μετά την γην της νήσου, περιγράφει ο Κ. Δεκιγάλλας τὰ ὕδατα αὐτῆς, έν οίς και τὰ μεταλλικά κατά τας αναλύσεις του Κ. Λάνδερερ, έπειτα δέ την ατμοσφαιραν, και τέλος την χωρογραφίαν, ὅπου έπιτυχῶς νομίζομεν άμφοισθητεῖ προς τόν Κ. Ρος περί της θέσεως των αρχαίων πόλεων, και ιδίως της Οίτας, και περί ὑπάρξεως πόλεως ής η νήσος ήτον ἐπάνωμος. — Είς τῷ τμήμα β'. εξέταζει τους κατοίκους ὑπό παντοίας ἐπόψεις, την ὕλικήν, την ήλικήν και την στατιστικήν. Ένταῦθα περιέργος μάς εφάνη η αντιπαράθεσις των ἀκολούθων ἀριθμῶν (σελ. 46.)

Έν χώρα Θήρας κάτοικοι ανατολικῷ δόγματος 6,137

ἰερεῖς	22
κάτοικοι δυτικῷ δόγματος	683
ἰερεῖς	23

ὡστε και αὐτός ο συγγραφεύς άλλαχού (σελ. 91) εκτίθησι την αναλογίαν ταύτην ὅτι τῷ ανατολικῷ δόγματος υπάρχει εις ἰερεῖς ἐπὶ 614 1/2 κατοίκων, τῷ δέ δυτικῷ εις ἐπὶ 29 1/5 κατοίκων!

Έν σελ. 56 άπαντῶμεν την άπελπιστικήν παρατήρησιν ότι έν 1700 ὁ πληθυσμός της νήσου ήν 1000 ψυχαί, έν δέ 1841 μόνον 13072, και ότι κατά την μέχρι τούδε αναλογίαν, θέλει διπλασιασθῆ μόνον μετά παρελευσιν 104 ἐτῶν, ἐνῶ πολλαχού της Αμερικῆς ὁ πληθυσμός διπλασιάζεται έντός 25 ἐτῶν. Αλλά φρονούμεν ότι είναι ἄδικον να κρίνωμεν εκ των παρελθόντων περί τῷ μέλλοντος, και πρέπει ν' αναπολήσωμεν ότι η Έλλάς άφηκεν ὀπίσω τους χρόνους καθ' οὓς εκκτος αἰῶν ὑποδιπλασιῶνα άντι διπλασίου άνεδείκνυε τόν πληθυσμόν της.

Τὰ προϊόντα, η βιομηχανία και τῷ εμπόριον, η θρησκεία και η παιδεία, η περιγραφή των αρχαίων μνημείων και η νομισματολογία, τὰ καθέκαστα της ὑπηρεσίας, συμπληροῦσι τῷ κατά πάντα λόγον αξιοσύστατον τοῦτο πόνημα.

Του Κ. Μαργαρίτου τῷ έργον είναι άναμφιβόλως ἀπλοῦν δοκίμιον ἀπέναντι τῷ άλλου, ὡς ήδη φαίνεται και εκ τῷ ὄγκου τῷ φυλλαδίου διαλαμβάνοντος εις ἀριθμόν σελίδων κατά τῷ ήμισυ ελάχιστονα περί νήσου 150^{κις} μεγαλητέρας. Τῷ αναφέρομεν δέ ένταῦθα κυρίως ὅπως περιλάθωμεν εις τόν αὐτόν εὔκαινον την φιλότιμον πρόθεσιν και τας αξίους λόγου προσπαθείας τῷ συντάκτου αὐτοῦ.

Τῷ τρίτον τέλος σύγγραμμα, τῷ του Κ. Ραγκαβῆ, δέν δύναται θεβαίως να έχη δι' εκαστον της Έλλάδος μέρος εκτασιν ἀνάλογον προς ήν ο Κ. Δεκιγάλλας έδωκεν εις της Θήρας την περιγραφῆν, διότι τότε οὐχι τρεῖς, ἀλλ' οὐδέ δεκατρεῖς τόμοι δέν ήθελον ἀρκέσει. Πληροῦ ὁμως κενόν έπιστηθῆν εις την ημετέραν πρόδοον εις τοπογραφικῶς περί Έλλάδος ἀνακαλύψεις. Αἱ περί αὐτῆς εἰδήσεις των ἀρχαίων, και των νέων αι αξιόλογοι έρευναι, εισιν εις πολλούς πολλάκις σπανίους και ἀλλογλώσσους συγγραφείς διεσπαρμένοι, και έπομένως ανέφικτοι εις τους πλείστους των Έλλήνων ἀναγνώστῶν. Η πάντων λοιπόν τούτων συνάθροισις και συναρμολόγησις και η εξ' ιδίας πείρας αὐτῶν συμπλήρωσις είναι τῷ αξιόλογον έργον ὁ προεκηρύχθη, και έν ὃ θέλει ταμειωθῆ πάντα η ὑπάρχουσα ὄλη, εις ήν οι μετά ταῦτα τοπογραφικῶς έρεῦνας έπιχειροῦντες να προσθέτωσιν έν γνώσει πάναν νέαν αὐτῶν ἀνακαλύψιν.

ΝΕΥΡΙΚΟΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΝ. Είς έν των ταμβακουργείων του Λουγδούνου, ὅπου εργάζοντο εξήκοντα περίπου γυναῖκες, μίξ εξ αυτών, ελθούσα εις ρῆξιν μετά τῷ άνδρός της κατελήθη ὑπό νευρικού σπασμοῦ. Μία των συντρόφων της έπείυσε να την βοηθήσῃ, ἀλλὰ παραδόξως ὑπέπεσε και αὐτή αμέσως εις την αὐτῆν ασθένειαν. Άλλαι εκ των παρευρισκομένων ήλθον τότε προς τας δύο ασθενεῖς, ἀλλά κατά φαινόμενον συμπαθείας τῶντι ἀκατανόητον, ὅσαι προσήρχοντο, δύο,

έπειτα τρεῖς, έπειτα πέντε, δέκα, και εἴκοσιν, ὅλαι αμέσως εκυριεύοντο ὑπό νευρικών σπασμῶν, και ὅλον τῷ εργαστῆριον ήθελεν έντός ὀλίγου γίνει ερμαιον αὐτῶν, αν οι έπιστατοῦντες δέν διέταττον την εκκένωσίν του. Τότε δέ έν τῷ ἅμα εκουσαν πάσχουσαι αι εὐαίσθητοι εργατίδες.

Είς την Ιστορίαν της Ιατρικῆς ἄπαξ μόνον άπαντάται παραδειγμα ἀνάλογον τούτου. Είς έν εκ των γυναικείων νοσοκομείων Λουγδούνου τῷ Βαταῦικῷ άνερῆν έπιδημία σπασμῶν τόσον ισχυρῆ, ὡστε ἅμα μία των ασθενῶν ὑπέπιπτεν εις αὐτοῦς, αμέσως, και χωρίς οὐδεμία δύναμις να δυνηθῆ να τα εμποδίσῃ, αι γείτονές της κατελαμβάνοντο ὑπό σπασμῶν και αὐται, και από της μιᾶς εις την άλλην ὄλη η αἰθουσα. Άλλ' αν παράδοξος ήτον η ασθένεια, οὐχ' ήττον παράδοξος, και, ὁμολογητέον, ὅπως οὐν αυθάδης ήν ὁ τρόπος της θεραπείας, δν επενόηθεν ὁ περίσημος Ιατρὸς Βοηράβιος, ὁ έπιτετραμμένος την διεύθυνσιν τῷ νοσοκομείου. Έβρεν εις την αἰθούσαν πεπυρακτωμένα σιδηρα, και ήπειλησεν ότι ανηλεῶς θέλει καυτηριάσει την πρώτην ήτις ήθελε συνταραξῆι διά των σπασμῶν της την κοινήν ήσυχίαν. Τῷ ήρωϊκῶν τούτου Ιατρικῶν έν τούτοις ωρέλησε, και, ὡ τῷ θαύματος! Έπαυσαν οι σπασμοί.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΥΩΝ. Έν από τα πολυπληθέστερα των κατοικούντων την γην ζῶων, και μάλιστα των συμμεριζομένων μετά των ανθρώπων την κτησιν των άγρῶν και των πόλεων, είναι, ὡς γνωστόν, και οι ποντικοί. Οι άνθρωποι, τας γαλας συμμάχους λαμβάνοντες, τους πολεμοῦσι πόλεμον άσπονδον, ὡς έπίβουλομενους πολλαχού την ιδιοκτησίαν των. Άλλά δέν είναι αξιον των φῶτων τῷ παρόντος αἰῶνος να ζητηθῶσιν οι τρόποι οὐ μόνον πῶς εἰρηνικῶς να συζήσωμεν μετά των ἀκάκων τούτων συνοικίων ήμῶν, ἀλλά και πῶς να καταστήσωμεν τας δυνάμεις των ωφέλιμους εις την κοινωνίαν; Τοῦτο άπεπειράθη γεωστί κύριος τις έν Κιρκάδῃ, πόλει της Σκωτίας, εἰνασκήτας δύο μῦς να νήθωσι θαμβάκιον εις μικράν μηχανήν, ήν προς τοῦτο εφεῦρε και κατεσκεύασεν. Έκαστος των μικρῶν εργατῶν τούτων, βαδίζων καθ' ήμέραν δρόμον αντιστοιχοῦντα εις δέκα μίλια, ήτοι τεσσάρων ὡρας, δύναται να κλώσῃ 126 κλωστής. Τρέφει δέ ο κύριός των αὐτοῦς με κριθῆν μιᾶς δραχμῆς και τεσσαράκοντα λεπτῶν κατά μήνα, και τῷ καθαρῶν προῖόν της εργασίας εκάστου τῷ ἀποφέρει κατ' έτος 8 δρ. και 4 λεπ.

Τοῦτο βλέπων ὁ ιδιοκτήτης αὐτῶν, άπεράσισε ν' αναλάβῃ μέγα κατάστημα διά δεκαχιχιλίους μῦς. Μεταξὺ των μικρῶν μηχανῶν ας θέλουσι κινεῖαι αι δυνάμεις των ζωαρίων τούτων, θέλει αφήσει τόν αναγκαῖον τόπον διά τους φύλακας και διά τους θεατάς. Τῷ δέ καθαρῶν κέρδος του θέλει εισθαι εκ δραχμ. 84,000 κατ' έτος.

Αόσιαι αινιγματώδης
 τοῦ ἐν τῷ 20 Φυλλαδίῳ τῆς Πανδώρας Αἰνίγματος.

Ἐὶς γράφον ἢ Κήτιος οὐκ ἄλλοτρια φιλοσοφίας ἐστίν.
 [Κλέαρχος παρ' Ἀθην. Δαιμόνιο.]

Εἰς τέσσαρα τὸ γῶμά μου
 Ἐν πρώτοις διαίρεται,
 Καὶ εἰς ἑνέα ἐπειτα
 Τὸ ὄλον μου μετρεῖται.

Τὴν χάραν μου τὴν φλέγουσιν
 Νὰ κόψῃς ἂν ἤξευρες,
 Τὸν ὄβολόν 'που ἐκρυπτα
 Ὡς τώρα θενά εὗρες.

Καὶ ἂν εἰς πῦρ τὸν ῥίψωσιν
 Αἱ χεῖρες ῥωμαίου,
 Θενά μὲ ἴδουσι πάραυτα
 Νὰ γεννηθῶ ἐκ νέου.

Ἄν ἐν μὲ δώσῃς ὕψιλον
 Στους πόδας μου νὰ σπείρω,
 Θενά μὲ ἴδῃς βροβολῶν
 Τὸ πυ μάζῃ νὰ σύρω.

Τρεῖς ἀδελφοὶ καὶ σύντροφοι
 Τὴν χάραν μου στολίζουν,
 Καὶ ἄλλοι τρεῖς αἰώνια
 Τὸς πόδας μου στηρίζουν.

Ἐὰν τὰ δύο πρώτά μου
 Μέ τ' ἄλλα συμφωνήσουν,
 Τὰ τρία τελευταῖά μου,
 Τὴν Πύλον θενά κτίσουν.

Καὶ τότ' ἐνῶ ἀκέφαλον
 Καὶ ἄπουν θενά σπαίρω,
 Πόδας θὰ κράξω δότε μοι
 Τὸν Ῥοβοάμ νὰ φέρω.

Αὐτὰ σὲ δίδει, φίλε μου,
 Τὸ ὄνομά μου μόνον
 Ἐγὼ δὲν δίδω τίποτε
 Παρὰ τὸν μαυρὸν φόνον.

Ἐνῶ φρονεὺς εἰμ' ἄγχιος,
 Μὲ θέλουσι φίλον ὄλοι.
 Χωρὶς ἐμοῦ εἶν' ἀψυχοὶ
 Καὶ οἱ στρατοὶ καὶ οἱ στόλοι.

Τὸν Φλέσαν καὶ τὸν Βότσαρην
 Ἐδέξασα πρὸ χρόνων,
 Κ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔστησα
 Ἐλευθερίας θρόνον.

Καὶ τώρα ἂν οἱ Ἕλληνες
 Θελήσουν νὰ μελλάσουν,
 Οἱ θῆνοι καὶ τὰ δάκρυα
 Τῶν ἀδελφῶν των παύουν.

Ἐν Ἀθήναις.

Σ.Κ.Κ.

ΑΙΝΙΓΜΑ

Πῶτον εἶμαι τὸ γνωρίζεις;

Τί, ἐπίσης τὸ ἤξευρες;

Ὅπου εἴπῃς ἔκ σου βλέμμα,

Ἐνεῖ εὐκόλου γὰ μ' εἶρη.

Δύο φίλοι ἀδελφοὶ μου

Συμφωροῦν, τὰ συμβιδάσκου,

Καὶ εἰς τὰς αὐλάς τῶν ξένων

Καθηρταὶ καὶ μὲ φωνάζου.

Μὲ τοὺς εὐλαβεῖς μ' ἀκούου

Καὶ μὲ βλέπουσι κηρίως,

Μ' εὐσεβέτην πλην κατέρα

Δὲν μὲ βλέπουσι τελείως.

Εὐαγγέλια ὁ Μάρκος

Καὶ ὁ Ἰωάννης ἔχου.

Κ' εἰς αὐτὰ μ' ἀκούου πάντα

Ὅσοι ἄνθρωποι προσέχου.

Μετὰ διαβόλων τρέχω

Καὶ μετὰ τῶν θρυκολάκκων,

Καὶ φωνάζω ποῖον εἶμαι

Ἀπὸ τ' ἄκρα τῶν αὐλάκων.

Εἰς τὴν κολυμβήθραν μέσα

Μ' ἄλλους δέκα ἐβαπτίσθην.

Μὲ χριστιανὸν κατέρα

Πῶποτε δὲν ἐσχετίσθην.

Φεῖγω πάντοτε τοὺς γαῖτας

Τοὺς γανάρχους φίλους ἔχω

Εἰς τὰ πλοῖα των δὲν εἶμαι

Μὲ τὰς λέμβους ὄλας τρέχω.

Ποῖον εἶμαι, σὲ τὸ λέγει

Ἐν ἀρχῇ ὁ Εὐριπίδης.

Ἦχουσε; πλην μὴ ζητήσης

Ἐν αὐτῷ καὶ γὰ μὲ ἴδῃς.

Δυσκολεύεσαι ἀκόμη!

Ἐμβα γὰ ἴδῃς ποῦ κεῖμαι.

Κι' ἂν φωνάζῃς, « σ' εἶρον σ' εἶρον », Σ. Κ. Κ.

Δις θ' ἀκούσης ποῖον εἶμαι.

Σεκουῆδος ὁ φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς, τί ἐστὶ γυνή, εἶπε

Ἄνδρος καυχήτιον,

Ὀἴκου ἄλλο,

Ἀμαρτωλίας ἐμπόδιον,

Βίου ἐλωσις,

Καθημερινὴ ζῆμια,

Ἀδελφείας μᾶχη,

Πολυτεχνῆς πόλεμος,

Συνεστῆμανον θῆριον,

Σοφικαθήμενὴ μέριμνα,

Σοφικαθήμενὴ λείπινα,

Κακοκαθήμενὴ Σκωλα,

Ζῶον ποτηρὸν,

Ἀναγκαῖον κακόν.

Ἡ Πανδώρα διαμαρτύρεται κατὰ Σεκουῆδου τοῦ φιλοσόφου.

Εύρίσκονται ἐνταῦθα ἐκτὸς τῶν ἤδη ἀναγγελθέντων βιβλίων		
1	ἀντίτυπον τῆς Βυζαντιδος 46 τόμοι δεμ. διὰ δραχμ.	500
1	» τοῦ Egger, <i>histoire de la critique chez les Grecs</i> , περιέγων καὶ τὴν ποιητικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους 1 τομ. δραχμ.	10
1	» τοῦ Πλαυταρχοῦ βίαι Παράλληλοι ἐκδ. Sintenis 4 τόμ. δεμ. δρ.	42
1	» τοῦ Εὐριπίδου ἐκδ. G. Hermann μὲ σημειώσεις 2 » » »	30
1	» τοῦ Αἰσχύλου ἐκδ. Wellauer μὲ σημειώσεις 3 » εἰς 2 δεμ.	28
1	» τῶν δύο πρώτων τόμων τοῦ ΚΟΣΜΟΥ τοῦ Οὐμβόλδου δραχμ.	22
	Ἐξεδόθη ἤδη καὶ τὸ ἄ μέρος τοῦ τρίτου τόμου, καὶ τιμᾶται δραχμ.	6 60

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἡ τῶν προσφύγων Ἰαλιῶν ἐπιτροπὴ, θέλουσα νὰ προσῆλθῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον τὴν κατάστασιν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀριστείας βιοβίαιας, συστηθεὶς μεταξὺ τῶν προσφύγων, καὶ τὰ δεῖξῃ ἐνταυτῷ, ὅποια αἰσθημάτων ὑπολήψεις καὶ εὐγνωμοσύνης τρέφει διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀπεφάσισε νὰ δημοσιεύσῃ διὰ συνδρομῶν τὰς εἰκόνας τῶν ἀποθανόντων ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, οἵτινες διὰ τῶν εὐγενῶν τῶν ἀγώνων, κατέστησαν αὐτῆν ἀνεξάρτητον. Αἱ εἰκόνας οὗτοι θέλουσι εἶσθαι ἀνάγλυφα ἔκ τ ο σ α (alto rilievo) ἐν εἰδει κομμομαρμασίου ἐκ γυψοῦ, θέλουσι δὲ δημοσιεύεσθαι ὄχι πλέον τῶν τεσσάρων εἰκόνων κατὰ μῆνα.

Ἡ συνδρομὴ θέλει εἶσθαι ὑποχρεωτικὴ εἰς τὰ τεσσάρηκον. Ἐπιτρέπεται ὅμως νὰ περιορισῶσιν τὴν συνδρομὴν ταύτην εἰς μίαν ἢ πλείους εἰκόνας κατὰ μῆνα.

Τιμὴ ἑκάστης εἰκόνας θέλει εἶσθαι δραχμῆς μιᾶς, πληρωτέας κατὰ τὴν στιγμήν τῆς παραδόσεως. —Θέλουσι γίνεσθαι προσέτι εἰκόνας ἐκ τῆς αἰτίας μνημειομένου τοῦ μαρμαροῦ κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ ἀκλήροτητά του. ἢ δὲ τιμὴ ἑκάστης ταύτων θέλει εἶσθαι δραχμῶν δύο.

Θέλει γίνεσθαι καὶ εἰκὼν ἐξ ὀφθαλμοῦ τινὸς ζώντος, ἐὰν συναχθῇ ἀρκετὸς ἀριθμὸς συνδρομητῶν, οἵτινες ἀπατήσωσιν αὐτὴν.

Ἑλληες! Σεῖς οἵτινες ἄχρι τοῦδε ἐβοηθήσατε πρὸς τοὺς πρόσφυγας, θέλετε ἀκριβῆ νὰ δευκακλήθητε ἐντιμὴν ἐπιχείρησιν διὰ τὴν πατρίδα σας καὶ τοὺς πρόσφυγας καλλιτέχναις; Δὲν θὰ σὰς εἶνε ἤδὴ νὰ σπινώσθητε εἰς τὴν μουσειᾶν σας τὸν σὺλλογον τῶν προμάχων σας, δυνάμενοι οὕτω νὰ ἐπιδεικνύητε ἀνηγωνίμως τὰς νέας σας δάξας;

Ἢ ἐπιτροπὴ, ἐν πεποιθήσει ἀποτεινεται πρὸς σὰς, ἐλπίζουσα εἶ. τοσαῦτα λαμπρὰ δειγμὰτα ἤρωτος πρὸς πᾶν αἰτίαν καὶ φιλανθρωπίας, ὅποια σεῖς ἐχορηγήσατε, θέλουσι πραγματοποιηθῆναι τὴν ταχὺν, τὸν ὅποιον οὕτω προέθετο.

Ἀθῆναι 19 Νοεμβρίου ἢ Δεκεμβρ. 1850.